

Рисунъ 9/1851. 1

~~P III 389~~

№ 236

ШУМАДИНАЦЪ.

НАРОДНЫЙ КАЛЕНДАРЪ

съ

РАЗНЫМЪ ПОУЧИТЕЛНЫМЪ и ЗАБАВНЫМЪ ПРЕДМЕТИМА

ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ

1851.

УРЕЪУЕ

ФИЛИПЪ ХРИСТИНЪ.

I. ГОДИНА.

У БЕОГРАДУ,

При Книгопечатни Княжества Србiе.

Цена е 3 гроша чаршійск.

116

132

ШУМАДИШТАЦЪ.

НАРОДНЫЙ КАЛЕНДАРЪ,

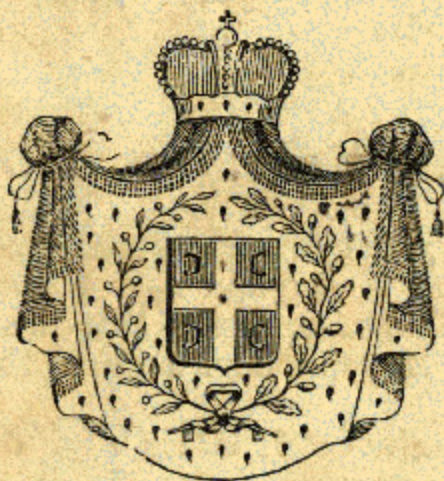
СЪ РАЗНЫМЪ ПОУЧИТЕЛНЫМЪ И ЗАБАВНЫМЪ ПРЕДМЪТИМА.

ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ

1851.

УРЕЂУЕ

ФИЛИПЪ ХРИСТИЋЪ.

I. ГОДИНА.

ЦЕНА 6 3 ГРОША ЧАРШ.

У БЕОГРАДУ.

Књижопечатњомъ Княжества Србскогъ.

ЛѢТОЧИСЛЕНІЕ ПАНСЛАВСКИХЪ ЛѢТНИХЪ ПРИКЛЮЧЕНІЯ.

<p>Одъ створеня свѣта по рачуну наше цркве има . . . . . 7359.</p> <p>Одъ створеня свѣта по рачуну Римске цркве има . . . . . 5800.</p> <p>Одъ РОЖДЕСТВА ХРИСТОВА . . . . . 1851.</p> <p>Одъ Ежире, или бѣжана Муамедова, одъ кога времена Турцы брое године . . . . . 1267.</p> <p>Одъ како су Србљи христіанску вѣру приимили . . . . . 995.</p> <p>Одъ како су Србљи изгубили царство на Косову (15. Јунія 1389 године) . . . . . 461.</p> <p>Одъ како су произнашли Книгопечатню . . . . . 411.</p> <p>Одъ како су се Србљи подъ Арсениемъ IV. Патриархомъ у Аустрійске државе преселили . . . . . 161.</p>	<p>Одъ рођеня Кнѣза АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА, има . . . . . 44.</p> <p>Одъ заключенія мира међу Русіомъ и Портомъ Отманскомъ . . . . . 22.</p> <p>Одъ заведенія Правительства Србскогъ Книгопечатнѣ у Београду . . . . . 20.</p> <p>Одъ како е у Србији прва Гимназія . . . . . 19.</p> <p>Одъ како е заведено училиште Богословія у Београду . . . . . 14.</p> <p>Одъ како е заведенъ Лицеумъ Србскій у Београду . . . . . 12.</p> <p>Одъ како е обновљена Патриаршія Србска у Карловцима Сремскимъ . . . . . 3.</p> <p>Одъ како е часть Срема, Бачке и Баната, као круновина Аустрійскогъ царства поставши, наречена „Войводство Србія“ . . . . . 3.</p>
--	---

Имп. бр. 607389

П А С Х А Л І Я.

<p>Кругъ сунца е ове године . . . . . 23.</p> <p>Кругъ луна (мѣсеца) или златно число . . . . . 6.</p> <p>Пасхално слово . . . . . Р.</p> <p>Месецъ имаемо 7 недѣля.</p> <p>Месопустъ (месне покладе) бытѣе Фебруарія . . . . . 11.</p> <p>Сиропустъ (бѣле покладе) Фебруарія . . . . . 18.</p> <p>Пасха Христова (Воскресеніе) бытѣе Априлія . . . . . 8.</p>	<p>Вознесеніе Христова (Спас. данъ) бытѣе Маія . . . . . 17.</p> <p>Дуови (Света Троица) бытѣе Маія . . . . . 27.</p> <p>Недѣля свію Светы, и Петрове покладе Юнія . . . . . 4.</p> <p>Петрова поста бытѣе 3 недѣль и 4 дана, свега дана . . . . . 25.</p>
--	--

ПОМРАЧЕНІЯ У ГОД. 1851.

- Ове године быће два сунчана и два месечна помраченія:
1. Месечно помраченіе быће 5. Януара одъ 4 сата 41 мін. до 7 сатій 2 мін. увече. Видно ће бити у Европи, Ази, Африки и Новомъ Холанду.
  2. Сунчано помраченіе 20. Януара одъ 3 сата 55 мін. до 9 сатій-37 мін. у ютру. Кодъ насъ видити се неће.
  3. Помраченіе месечно случиће се 1. Юлія одъ 6 сатій 52 мін. до 9 сатій 54 мін. у ютру. Само ће се у Америки видити.
  4. Сунчано помраченіе быће 16. Юлія одъ 1 саата 13 мін. до 5 сатій 51 мін. после подне, у целой Европи видиће се.

ЧЕТИРИ ГОДИШНЯ ВРЕМЕНА.

Пролеће починѣ 9. Марта, кадъ су данъ и ноћ равни.

Лето починѣ 9. Юнія. Данъ найдужій а ноћ найкраћа.

Есенъ починѣ 11. Септ. Данъ и ноћ равни.

Зима починѣ 10. Децем. Данъ найкраћій и ноћ найдужа.

ВЛАДАЮЩА ПЛАНЕТА.

Ове године влада луна ☾ налазећа се у Зодіаку лава.

МѢСЕЧНИ ЗНАЦИ.

- ☾ Новъ мѣсець.
- ☾ Прва четвртъ.
- ☾ Пунъ мѣсець.
- ☾ Последня четвртъ.

Д. Н.	Д. М.	Имена Светы и церковны праздника.	Д. М.	Мѣс. Нов.	З. Н.	ПО ЕВРОП.				ПО ТУРСК			
						Раѣ. С.	Зал. С.	Зал. М.	Зал. Н.	Раѣ. С.	Подн. М.	Подн. Н.	
П.	1	Обрѣзаніе Господнѣ	13	Глар.		7	42	4	18	2	53	7	34
В.	2	Сивестра Папы Р.	14	Фел.		7	41	4	19	2	51	7	33
С.	3	Малахія и Гордіа.	15	Мав.		7	41	4	19	2	49	7	32
Ч.	4	Соборъ 70 Апост.	16	Исус.		7	40	4	20	2	47	7	31
П.	5	Θεοπεμπ. и Θεоны. ☉	17	Ант.		7	39	4	21	2	45	7	30
С.	6	Богоявленіе Господ.	18	Прі.		7	38	4	22	2	43	7	29

Въ Недѣлю по Просвѣщенія Евагг. отъ Матѣ. Зач. 8.

Н.	7	Іоанна Крестителя.	19	Мар.		7	37	4	23	2	41	7	28
П.	8	Георгія и Еміліана.	20	Фаб.		7	36	4	24	2	39	7	27
В.	9	Полувекта мучен.	21	Агн.		7	35	4	25	2	37	7	26
С.	10	Григорія Еписк. Нус.	22	Вин.		7	34	4	26	2	35	7	25
Ч.	11	Θεодосія преподоб.	23	Зару.		7	32	4	28	2	33	7	24
П.	12	Татіаны мучениц. ☉	24	Тимо.		7	31	4	29	2	31	7	23
С.	13	Ермгла и Стратон.	25	Обр.		7	30	4	30	2	29	7	22

Въ Недѣлю 31. Евагг.

Н.	14	Саввы Арх. Сербск.	25	Благ.		5	56	6	4	11	3	4	25
П.	15	Павла Оивейскаго.	26	Еман.		5	53	6	7	11	1	4	24
В.	16	Апост. Петра ве.	27	Руп.		5	50	6	10	11	1	4	22
С.	17	Антонія велика.	28	Фел.		5	48	6	12	11	2	4	21
Ч.	18	Ананасія и Кржія.	29	Кври.		5	46	6	14	11	1	4	20
П.	19	Макарія Еп.	30	Квир.		5	45	6	15	11	1	4	19
С.	20	Евгенія	31	Вені.		5	44	6	16	11	1	4	18

Въ Недѣлю 4. тогоже, Евагг. отъ Марка, Зач. 4.

Н.	21	Мѣрова Епископа.	1	Апр.		5	43	6	17	11	1	4	18
П.	22	Васіліа Пресвугера.	2	Фра.		5	41	6	19	11	1	4	17
В.	23	Никона преподоб.	3	Риха.		5	40	6	20	11	1	4	16
С.	24	Артемія Епис. Гавр.	4	Иснд.		5	39	6	21	11	1	4	15
Ч.	25	Благовѣщен. Бцы.	5	Винн.		5	34	6	26	10	5	5	14

Въ Недѣлю 5. тогоже, Евагг. отъ Марка, Зач. 47.

П.	26	Соборъ Архан. Гавр.	6	Цел.		5	31	6	29	10	5	5	13
В.	27	Препод. Матроны	7	Албе.		5	29	6	31	10	4	5	12
С.	28	Препод. Іларіона	8	Діон.		5	27	6	33	10	4	5	11
Ч.	29	Марка Епис. Ареѣ.	9	Димі.		5	26	6	34	10	4	5	10
П.	30	Іоанна Лѣствичи.	10	Гезек.		5	24	6	36	10	4	5	9
С.	31	Упатія Епис. Гавр.	11	Лва.		5	22	6	38	10	3	5	8

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611.	1851.
10. Шеваръ. постъ	
15. " Эстеръ . 5. Марта	
Пимъ * . 6. "	
1. Адаръ " * . 7. "	
. . . . . 22. "	

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267.	1851.
1. Цемазіель-ахеръ	22. Марта

МѢ МЕСЕЦА.

☉ Пунъмесець видиће се 3-гъ у тій и 2 мин. у ютру; обећава красоту и ла.

☽ Поседия четвртъ указа ће се тій и 34 мин. 22 мин. у ютру; ладне и магловося.

☽ видиће се месець 18-гъ у 10 Нч. у вече; съ почетка ветроу 7 сѣсле лено.

☽ Прва четвртъ быће 25-гъ у 7 45 мин. у вече; обећава красную погоду.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Ако е нужно, да на нивама не буде одвећ велике влаги, онда ниве треба повалати. Стаблѣнке одъ дувана премѣштаю се. Сочиво се сада сѣ, ако прошлогъ мѣсеца ни е посіяно, у томъ случаю мора се коровъ почупати; егда и проя сію се текъ на измакъ мѣсеца. Око кукуруза валя пріонуты, ако се ни бояти више пролѣтнога мраза. Лѣтни плодови, особито бобъ, зобъ и вчамъ, мораю се подряты, и то само онда, кадъ нема прѣдъ нима посіяне дѣтелине. Ако е пшеница свлно порасла, на хоће да полегне, то е треба у свое доба покосити.

Са стоколъ. Садъ се стоки већ сасвимъ лѣтна раана дав; али се то подразумѣва само за краве и ялову стоку, еръ за сисаюће юнице и годишнике болъ е, да иймъ се дав сува раана, помѣшана са зелени. Воде неваля одма послѣ вла давати. У Январу и Февруару отелѣни теочи могу се са стокомъ истеривати, ако паша ниве врло далеко; осмиъ тога дав иймъ се за рану сѣномъ помѣшано зелѣ. Найвише треба истеривати овце и яганьце; ноу се яганьци одъ оваца одлучую. У ютру пре него ће се истерати, валя ий напонтти, и ако е у подне препека одъ сунца, валя ий у оборъ стерати. Ако ни време ни вода ладна ниве, може се стадо купати. То условіе важи и за стриженѣ оваца.

У башти. Пресајуе се шебой и каранфилъ. Лѣтно билъ текъ се тонцемъ овогъ мѣсеца сѣ. Дѣлѣ стваи мора баштованѣ добро пазити, а е су; заливанѣ и бубе. Заливати ва често, али не яко; бубе су пакъ у е травне уши (Blattläuse), коѣ са са та прилѣжно требити валя. Найбо са е ако се лонци съ цвѣтемъ ноу острави оставе.

сн

ЛЪТОЧИС.

цер- на.	Д. М.	Мѣс. Нов.	З. И.	ПО ЕВРОП.				ПО ТУРСК.					
				Раѣ.☉		Зал.☉		Раѣ.☉		Подн			
				С.	м.	С.	м.	С.	м.	С.	м.		
Одъ створеня свѣта													
ше цркве има	а.	13	Горд.	☿☿	7	24	58	1	35	6	55		
Одъ створеня свѣта	а.	14	Вале.	☿☿	7	05	0	1	31	6	53		
ске цркве има		15	Фау.	☿☿	6	59	5	1	27	6	51		
Одъ РОЖДЕСТВА													
Одъ Ежире, или бѣжа													
одъ кога времена													
године	6	Юлі.	☿☿☿		6	57	5	3	1	25	6	50	
Одъ како су Србљи хр.		Сабн.	☿☿☿		6	55	5	5	1	21	6	48	
ру примили		Сум.	☿☿☿		6	53	5	7	1	19	6	47	
Одъ како су Србљи изгу		Сос.	☿☿☿		6	51	5	9	1	15	6	45	
ство на Косову (15. Ју		Сос.	☿☿☿		6	50	5	10	1	11	6	43	
године)					6	48	5	12	1	9	6	42	
Одъ како су произашли													
Кнѣгопече- чатню													411.
Одъ како су се Србљи подъ													
Арсе- ніемъ IV. Патриархомъ у Аустрій- ске државе преселили													161.

МЕНЕ МЕСЕЦА.

- ☉ Испуниће се месецъ 4-гъ у 4 сат. 46 мин. у ютру; време променљиво, ведро и непостояно.
- ☾ Последня четвртъ быће 10-гъ у 10 сат. и 56 мин. у вече, съ ладнымъ и ветровитымъ временомъ.
- ☽ Новъ месецъ быће 19-гъ у 2 сат. 33 мин. у ютру, и приноси маглу.
- ☽ Прва четвртъ 26-гъ у 11 сат. 2 мин. у вече, обежава погоду непостояну.

Има. Ср. 607389

ПАСХАЛИЯ У ПОЛЮ.

- Кругъ сунца е ове године . . . . . 23.
- Кругъ луи (мѣсеца) или златно число . . . . . 6.
- Пасхално слово . . . . . Р.
- Месоеѣа имаћемо 7 недеља.
- Месопустъ (месне покладе) быће
Фебруарія . . . . . 11.
- Сиропустъ (бѣле покладе) Фебруарія . . . . . 18.
- Пасха Христова (Воскресеніе) быће
Априлія . . . . . 8.

Како земля мекша
ма в вала подрлати и узора-
мако треба сада узорати и
быће Маія . . . . . и сѣме се за усѣвъ спра-
Дуови (Света Троица) . . . . . треба кодъ сѣлня зим-
Недеља свио Светы, и Пе- . . . . . рити, како да їймъ ни
кладе Юлія . . . . . дати не може. Чимъ
Петрова поста быће 3 неде- . . . . . мпн, вала видене
дана, свега дана . . . . .

ПОМРАЧЕНЯ У ГОД. 1851.

- Ове године быће два сунчана и два месечна помраченія:
1. Месечно помраченіе быће 5. Јануара одъ 4 сата 41 мин. до 7 сатій 2 мин. у вече. Видно ће быти у Европи, Азіи, Африки и Новомъ Холанду.
  2. Сунчано помраченіе 20. Јануара одъ 3 сата 55 мин. до 9 сатій-37 мин. у ютру е. Кодъ насъ видити се неће.
  3. Помраченіе месечно случиће се 1. Юлія одъ 6 сатій 52 мин. до 9 сатій 54 мин. у ютру. Само ће се у Америки видити.
  4. Сунчано помраченіе быће 16. Юлія одъ 1 саата 13 мин. до 5 сатій 51 мин. после подне, у целой Европи видиће се.

ЧЕТИРИ ГОДИШНЯ ВРЕМЕНА.

- Пролеће почињ 9. Марта, кадъ су данъ и ноћ равни.
- Лето почињ 9. Юлія. Данъ найдужій а ноћ найкраћа.
- Есенъ почињ 11. Септ. Данъ и ноћ равни.
- Зима почињ 10. Децем. Данъ найкраћій и ноћ найдужа.

ВЛАДАЮЩА ПЛАНЕТА.

Ове године влада луна ☾ налаз се у Зодіаку лави.

МѢСЕЧНИ ЗНАЦИ.

- ☾ Новъ мѣсець.
- ☽ Прва четвртъ.
- ☽ Пунъ мѣсець.
- ☾ Последня четвртъ

Два рнато во-
а брескве,
ва дрва под-
дрвата кршла-
4 она сасѣцаю
га мѣста.

Н.	Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс. Нов.	З.	ПО ЕВРОП.			ПО ТУРСК.				
						Раѣ.	С.	Зал.	Раѣ.	С.	М.	С.	М.
Ч.	1	Евдокин преподобн.	13	Роз.	☿	6	13	5	9	3	4	37	
П.	2	Феодота Еп. Курин.	14	Мато.	☿	6	12	5	9	1	4	36	
С.	3	Евтропіа мученика.	15	Лонг.	☿	6	10	5	8	59	4	35	
Въ Недѣлю 2. тогоже, Еваг. отъ Марка, Зач. 12.													
Н.	4	Герасіма преподоб.	16	Ерѣб.	☿	6	8	5	52				
П.	5	Копона мученика. ☉	17	Герт.	☿	6	7	5	53	51	4	32	
В.	6	Свят. 42 Мученика.	18	Алек.	☿	6	5	5	55	49	4	31	
С.	7	Священом. въ Херс.	19	Іоси.	☿	6	3	5	57	1	47	4	0
Ч.	8	Феофлакта Еп. Н.	20	Нѣки.	☿	6	1	5	59	1	45	4	29
П.	9	40 Мученковъ	21	Бене.	☿	6	0	6	0	1	41	4	28
С.	10	Кодрата и друж. его.	22	Обта.	☿	5	58	6	2	1	39	4	27
Въ Недѣлю 3. тогоже, Еваг. отъ Марка, Зач. 1. 34.													
Н.	11	Софроніа Патріар.	23	Викт.	☿	5	56	6	4	11			
П.	12	Препод. Феофана. ☉	24	Гавр.	☿	5	55	6	5	11	3	4	25
В.	13	Преп. мщ. Никфора.	25	Благ.	☿	5	53	6	7	11	1	4	24
С.	14	Венедикта преподоб.	26	Еман.	☿	5	52	6	8	11	9	4	23
Ч.	15	Агапіа Мученика.	27	Руп.	☿	5	50	6	10	11	1	4	22
П.	16	Савіна и Папы.	28	Фел.	☿	5	48	6	12	11	2	4	21
С.	17	Алексіа чел. Божія.	29	Курі.	☿	5	46	6	14	11	1	4	20
Въ Недѣлю 4. тогоже, Евагг. отъ Марка, Зач. 4. 56.													
Н.	18	Курілла Арх. Іер.	30	Квир.	☿	5	45	6	15	11	17		
П.	19	Хрусанѳа и Даріа.	31	Вені.	☿	5	44	6	16	11	15		19
В.	20	Во обит. св. Саввы ☉	1	Апр.	☿	5	43	6	17	11	13		18
С.	21	Іакова Епископа.	2	Фра.	☿	5	41	6	19	11	9		17
Ч.	22	Васіліа Пресвутера.	3	Риха.	☿	5	40	6	20	11	6		16
П.	23	Никона преподоб.	4	Ісид.	☿	5	39	6	21	11	3		15
С.	24	Артеміа Епис. Гавр.	5	Винн.	☿	5	34	6	26	10	55	5	14
Въ Недѣлю 5. тогоже, Евагг. отъ Марка, Зач. 47.													
Н.	25	Благовѣщен. Бѣы.	6	Цел.	☿	5	31	6	29	10	51	5	
П.	26	Соборъ Архан. Гавр.	7	Албе.	☿	5	29	6	31	10	47	5	3
В.	27	Препод. Матроны	8	Діон.	☿	5	27	6	33	10	45	5	2
С.	28	Препод. Іларіона ☉	9	Димі.	☿	5	26	6	34	10	43	5	2
Ч.	29	Марка Епис. Арео.	10	Іезек.	☿	5	24	6	36	10	41	5	1
П.	30	Іоанна Лѣствичн.	11	Лва.	☿	5	22	6	38	10	37	5	
С.	31	Упатіа Епис. Гавгр.	12	Іуліа	☿	5	21	6	39	10	35	5	

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Пунъ мѣсець видѣше се 3-гъ у 9 сат. 22 мин. у ютру; обеѣава красне дане.

☾ Последня четвѣрть указа ѣе се 11-гъ у 2 сат. 22 мин. у ютру; ладне ноѣи привоси.

☼ Обновѣше се мѣсець 18-гъ у 10 сат. 5 мин. у вече; съ почетка ветрови, а после лено.

☽ Прва четвѣрть быѣе 25-гъ у 7 сат. 45 мин. у вече; обеѣава красну погоду.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Ако в нужно, да на нѣвама не буде одвѣѣ велике влаги, онда нѣвѣ треба повалати. Стаблѣике одъ дувана премѣштаю се. Сочиво се сада сіѣ, ако прошлогъ мѣсеца ни в посіано, у томъ случаю мора се коровъ почупати; елда и проя сію се текъ на измакъ мѣсеца. Око кукуруза валя пріонутн, ако се нѣв болати више пролѣтнога мѣса. Лѣтни плодови, особито бобъ, зобъ и ечамъ, мораю се подрлати, и то само онда, кадъ нема подъ нѣва посіане дѣтелине. Ако в пшеница силно порасла, па хоѣе да полегне, то в треба у своѣ доба покосити.

Са стокомъ. Садъ се стоки веѣѣ сасвимъ летня раана дав; али се то подразумѣва само за краве и ялову стоку, вѣѣ за сисаюѣе юнице и годишняка болъ в, да іймъ се дав сува раана, помѣшана са зелени. Воде неваля одма послѣ сла давати. У Януару и Фебруару отелѣни теопци могу се са стокомъ истеривати, ако паша нѣв врло далеко; осимъ тога дав нмъ се за рану сѣномъ помѣшано зелѣ. Найвише треба истеривати овце и яганѣце; ноѣу се яганѣци одъ оваца одлучую. У ютру пре него ѣе се истерати, валя іѣ напоити, и ако в у подне препека одъ сунца, валя іѣ у оборъ стерати. Ако ни време ни вода ладна нѣв, може се стадо купати. То условіѣ важи и за стриженѣ оваца.

У башти. Пресаѣуѣ се шебой и каранѣилъ. Лѣтно билѣ текъ се концемъ овогъ мѣсеца сіѣ. Двѣ ствани мора баштованъ добро пазити, а су: заливанъ и бубе. Заливати ваѣѣ често, али не яко; бубе су пакъ у е травне уши (Blattläuse), коѣ са сат за прилѣжно требити валя. Найбо са в ако се лонци съ цвѣшемъ ноѣу остави оставе.

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611.

1851.

13. Веадаръ. постъ

Естеръ . 5. Марта

14. " Пуримъ * . 6. "

15. " Сусанъ * . 7. "

1. Нисанъ . . . 22. "

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267.

1851.

1. Цемазіель-ахеръ 22. Марта

цер- ква.	Д. М.	Мѣс. Нов.	З. Н.	ПО ЕВРОП.		ПО ТУРСК.						
				Раѣ. ☉	Зал. ☉	род. ☉		подн.				
				С. м.	С. м.	С. м.	С. м.	С. м.	С. м.			
Одъ створена свѣташе цркве има . . .	13	Юрд.		7	2	Иоанна, Зач. 41.						
Одъ створени свѣтаске цркве има . . .	14	Вале.		7	0							
Одъ РОЖДЕСТВА	15	Фау.		6	59	6	39	10	31	5	22	
Одъ Ежире, или бѣжаго сына. Ев. отъ						9	6	41	10	27	5	20
Одъ кога времена годиве						17	6	43	10	23	5	18
Одъ како су Србљи хр ру приимили	6	Јулі.		6		16	6	44	10	21	5	17
Одъ како су Србљи изгуство на Косову (15. Јулине)		Сабн.		6		14	6	46	10	17	5	15
Одъ како су произнашли Књигопечатню		Сум.		6		12	6	48	10	15	5	14
Одъ како су се Србљи подъ Арсениемъ IV. Патриархомъ у Аустријске државе преселили		Сос.		6		10	6	50	10	13	5	13
						гг. отъ Јоан. Зач. 1.						
						9	6	51	10	11	5	11
						5	7	53	10	7	5	9
						5	6	54	10	5	5	8
						5	5	55	10	3	5	7
						5	3	57	9	59	5	5
						5	2	58	9	57	5	4
						5	0	7	0	9	53	5

Имв. бр. 607389

П А

отъ Иоанна, Зач. 65.

Кругъ сунца в ове године						4	58	7	2	9	49	5	0
Кругъ луи (мѣсеца) или златно число						4	56	7	4	9	45	4	53
Пасхално слово						4	55	7	5	9	43	4	57
Месоеѣа имаѣмо 7 неделя.						4	53	7	7	9	39	4	55
Месоустъ (месне покладе) быт						4	52	7	8	9	37	4	54
Фебруарія						4	51	7	9	9	35	4	53
Сироустъ (бѣле покладе) Фебру						4	50	7	10	9	33	4	52
Пасха Христова (Воскресеніе) быт													
Априлія													

агг. отъ Марка, Зач. 69.

НОМРА

Ове године быѣ						4	49	7	11	9	31	4	51
1. Месечно помраченіе бы						4	47	7	13	9	27	4	49
че. Видно ѣе быти у Европи,						4	46	7	14	9	25	4	48
2. Сунчано помраченіе 20.						4	44	7	16	9	21	4	46
Кодъ насъ видити се неѣ.						4	42	7	18	9	17	4	44
3. Помраченіе месечно сл						4	40	7	20	9	13	4	42
у ютру. Само ѣе се у Америк						4	38	7	22	9	9	4	40
4. Сунчано помраченіе бл													
сле подне, у целой Европи						4	37	7	23	9	7	4	39
						4	36	7	24	9	5	4	38

агг. отъ Иоанна, Зач. 14.

ЧЕТИРИ ГОДИШНЯ

Про ле ѣе починѣ 9. Марта,
и ноѣ равни.
Лето починѣ 9. Юнія. Да
ноѣ найкраѣа.
Есенѣ починѣ 11. Септ.
равни.
Зима починѣ 10. Децем.
и ноѣ найдужа.

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267. 1851.
1. Рецепъ . . . . . 21. Априль

МЕНЕ МЕСЕЦА.

③ Пунѣ месецъ быѣе 3-гъ у 11 сат. и 53 мин. у вече; данн лепн, али студени.
С Последню четвртъ видѣемо 11-гъ у 8 сат. 15 мин. у ютру, съ погодомъ непостояномъ.
④ Новъ месецъ настае 19-гъ у 10 сат. 19 мин. пре подне, непостояна погода траѣе юштъ.
⑤ Прва четвртъ наступа 26-гъ у 2 сат. 51. мин. после подне, съ временомъ ладнымъ.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Природа се сада у овомъ мѣсецу подпуно развіа. Ђубре се тога мѣсеца извози, и ливаде се мораю наводнявати. Одма првы неделя треба прионутн око землѣ за зобѣ, нити се икако може далѣ оклевати. То исто важи и за селиѣ вѣма. Осимъ тога треба да в сада землѣ дѣлацу у рукама дрляча и плугъ. Найвише се у овомъ мѣсецу сию лѣтњи усѣви, као: ланѣ, куделя, шафранѣика, горушица. Съ концемъ мѣсеца сѣсе сочиво. Дѣтелина в важна раана, зато в валя толико посіати, колико ѣе за марву быти доста, да се не скомрачи. Она се юштъ и садѣ може са зоблю сіати, ако в са зимницомъ ниве за доста усіано.

Са стокомъ. Марва се пушта на нову лѣтну раану, особито се тимъ започети може съ кравама, ков се одъ скоро музу. Юштъ осимъ зелени дав се марви слама, отава, кромпирѣ, плева и поміе одъ ракиѣ, само се теглеѣой марви не дав зелени, врѣ шкоди. Теоцима, ако су одбѣсни, дав се за раану 4—6 фунтій мегогъ сена и 2 фунте водомъ наквашене житне сламе, помѣшано съ чистомъ сѣчкомъ; као пиве валя двапутъ на данѣ чиста, али не посве ладна вода съ мркимъ брашномъ и ливти суруткомъ помѣшана.

У башти. Шебой и рузмаринѣ, кои су презимли, износе се на чистѣ воздухъ. Каранѣилъ се пресаѣус. Цѣтаѣе стаблѣнке мораю се чувати одъ кише и сунца, а оне, ков ѣе семе доносити, меѣу се на сунце и чистѣ воздухъ. Презимломъ цѣѣѣу нужно в садѣ газе земля. — Сію се сѣмена одъ паргле, боба, грашацѣ, сланыѣ грагакъ (Жіфегн); око конца мѣсеца црѣлѣ лукъ, паприка, лукъ бѣлый; пре свега пакъ не валя изоставити кромпире, ко хоѣе на време да ѣи има.

Д.	Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс. Нов.	Н. З.	ПО ЕВРОП.		ПО ТУРСК.					
						Раѣ.⊙	Зал.⊙	Раѣ.⊙	Подн.				
Н.	М.		М.		Н.	С.	М.	С.	М.				
В.	1	Пророка Іереміи.	13	Серв.		4	35	7	25	9	3	4	37
С.	2	Аѳанас. Пат. Алек.	14	Хріс.		4	34	7	26	9	1	4	36
Ч.	3	Тімоѳеа и Мауры. ☉	15	Соф.		4	33	7	27	8	59	4	35
П.	4	Пелагін мученицы	16	Іо. Н.		4	32	7	28	8	57	4	34
С.	5	Ірины мученицы.	17	Убал.		4	31	7	29	8	55	4	33

Въ Недѣлю 5. о Самарян. Еваг. отъ Іоанна, Зач. 12.

Н.	6	Іова многострадал.	18	Вона.		4	29	7	30	8	51	4	32
П.	7	Акакіа мученика.	19	Івоц.		4	28	7	32	8	49	4	31
В.	8	Іоанна Еван. и Арсен.	20	Берн.		4	27	7	33	8	47	4	0
С.	9	Ис. и пр. мщ. с. Нік.	21	Конс.		4	26	7	34	8	45	4	29
Ч.	10	Апос. Сімона Зил.	22	Паул.		4	24	7	36	8	41	4	28
П.	11	Мовіа и Мео. Еп. МС	23	Дези.		4	23	7	37	8	39	4	27
С.	12	Епіфаніа и Германа.	24	Іоан.		4	22	7	38	8	37	4	26

Въ Недѣлю 6. о Сльпомъ, Еваг. отъ Іоанна, Зач. 34.

Н.	13	Глукерін мученицы.	25	Урб.		4	21	7	39	8	33	4	25
П.	14	Ісидора мучен.	26	Філ.		4	20	7	40	8	31	4	24
В.	15	Преподоб. Пахом.	27	Магд.		4	19	7	41	8	29	4	23
С.	16	Ѳеодора освящен.	28	Вилх.		4	18	7	42	8	29	4	22
Ч.	17	Вознесеніе Господ.	29	В. Х.		4	18	7	42	8	27	4	21
П.	18	Ѳеодота мученик. ☉	30	Фер.		4	17	7	43	8	25	4	20
С.	19	Патрік. Епіс. Прус.	31	Фел.		4	16	7	44	8	23	4	20

Въ Недѣлю 7. Свят. Отець, Евагг. отъ Іоанна, Зач. 56.

Н.	20	Ѳалалеа муч.	1	Іуній		4	15	7	45	8	21	4	19
П.	21	Констант. и Влены.	2	Ераз.		4	14	7	46	8	19	4	18
В.	22	Васіліска мучен.	3	Клот.		4	13	7	47	8	17	4	17
С.	23	Міханла Еп. Сінад.	4	Квірі.		4	12	7	48	8	15	4	16
Ч.	24	Симеона на дивн.	5	Боні.		4	11	7	49	8	15	4	15
П.	25	Ш. обр. глав. Пред. ☉	6	Нор.		4	11	7	49	8	13	4	14
С.	26	Карпа Апостола.	7	Роб.		4	10	7	50	8	13	4	13

Въ Недѣлю 8. Пятдесят. Евагг. отъ Іоанна, Зач. 27.

Н.	27	Сожествіе Св. Духа.	8	Дух.		4	10	7	50	8	11	4	13
П.	28	Духов. Понеделнь.	9	Д. П.		4	9	7	51	8	11	4	12
В.	29	Мученицы Аквл.	10	Марг.		4	9	7	51	8	10	4	12
С.	30	Ісаака преподобнаго.	11	Адол.		4	8	7	52	8	9	4	11
Ч.	31	Апост. Ерем. и Ерм.	12	Іоан.		4	8	7	52	8	9	4	10

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611.	1851.
18. Іяръ прадникъ ѣач.	8. Маія
Лагъ беомеръ	
1. Сиванъ	20. "
6. " Дуови *	25. "
7. " Дуови *	26. "

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267.	1851.
1. Шабанъ	20. Маія

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Пунъ мѣсець видіе се 3-гъ у 9 сат. 22 мин. у ютру; обеѣава красне дане.

☾ Последня четвѣртъ указа ѣе се 11-гъ у 2 сат. 22 мин. у ютру; ладне ноѣи приносѣ.

☽ Обновіе се мѣсець 18-гъ у 10 сат. 5 мин. у вече; съ почетка ветрови, а после лено.

☽ Прва четвѣртъ быѣе 25-гъ у 7 сат. 45 мин. у вече; обеѣава красну погоду.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Ако е нужно, да на нѣвама не буде одвеѣ велике влаги, онда нѣве треба повалѣти. Стаблѣке одъ дувана премѣштаю се. Сочиво се сада сіе, ако прошлогъ мѣсеца нѣе посіано, у томъ случаю мора се коровъ почупати; елда и проѣ сію се текъ на измакъ мѣсеца. Око кукуруза валя пріонутѣ, ако се нѣе бояти више пролѣтнога мразѣ. Лѣтнѣи плодови, особито бобъ, зобъ и вѣамъ, мораю се подрлатѣ, и то само онда, кадъ нема пролѣ нѣма посіане дѣтелнѣе. Ако е шпеница силно порасла, па хоѣе да полегне, то е треба у свое доба покоситѣ.

Са стокомъ. Садъ се стоки веѣ сасвимъ летнѣ раана дав; али се то подразумѣва само за краве и ялову стоку, сръ за сисаюѣе юнице и годишнѣе болѣ е, да іймъ се дав сува раана, помѣшана са зелени. Воде неваля одма послѣ сла давати. У Јануару и Фебруару отелѣни теоци могу се са стокомъ истеривати, ако паша нѣе врло далеко; осимъ тога дав нмъ се за рану сѣномъ помѣшано зелѣ. Найвише треба истеривати овце и яганѣце; ноѣу се яганѣци одъ оваца одлучую. У ютру пре него ѣе се истерати, валя ій напоитѣ, и ако е у подне препека одъ сунца, валя ій у оборъ стерати. Ако нѣе време нѣе вода ладна нѣе, може се стадо купати. То условіе важи и за стриженѣ оваца.

У башти. Пресаѣуе се шебой и каранѣвлъ. Лѣтно билѣ текъ се концемъ овогъ мѣсеца сіе. Двѣ ствари мора баштованѣ добро пазитѣ, а то су: заливанѣ и бубе. Заливанѣ валя често, али не яко; бубе су пакъ оне травне уши (Blattläuse), коѣ са садова прилѣжно требитѣ валя. Найболѣ е ако се лонца съ цвѣтемъ ноѣу у травн оставе.

Д. Н.	Д. М.	Имена Светы и церковны праздника.	Д. М.	Мѣс. Нов.	З. Н.	ПО ЕВРОП.		ПО ТУРСЬ.		
						Раф. ☉	Зал. ☉	Раф. ☉	Подн.	
						С.	М.	С.	М.	
П.	1	Юстина Фил. мучен.	13	Анто		4	7 7	53	8 7 4	8
С.	2	Никифора П. Кон.	14	Васі.		4	7 7	53	8 7 4	8

Въ Недѣлю 1. Всѣхъ Свят. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 38.

П.	3	Лукиліана муч.	15	Ц.Тр.		4	7 7	53	8 7 4	8
П.	4	Митрофана Парг.	16	Фра.		4	6 7	54	8 5 4	7
В.	5	Дорофеа Епис. Турска.	17	Адол.		4	6 7	54	8 5 4	7
С.	6	Висаріона чудот.	18	Мар.		4	6 7	54	8 5 4	7
Ч.	7	Феодота Епис. Ант.	19	Бра.		4	6 7	54	8 5 4	7
П.	8	Феодора Стратил.	20	Сул.		4	6 7	54	8 5 4	7
С.	9	Куріала Архiep. Ал.	21	Алой.		4	6 7	54	8 5 4	7

Въ Недѣлю 2. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 9.

Н.	10	Тимѳеа Епис. Прус.	22	Паул.		4	6 7	54	8 5 4	7
П.	11	Вартоломеа и Варн.	23	Сидо.		4	6 7	54	8 5 4	7
В.	12	Онуфрія великаго.	24	Іоан.		4	6 7	54	8 5 4	7
С.	13	Мученицы Аквл.	25	Прос.		4	6 7	54	8 5 4	7
Ч.	14	Елісеа пр. и Мео.	26	Іоан.		4	6 7	54	8 5 4	7
П.	15	Амоса пр. и К. Лазара.	27	Ладн.		4	7 7	53	8 7 4	8
С.	16	Святаго Тѳхона.	28	Лва.		4	7 7	53	8 7 4	8

Въ Недѣлю 3. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 18.

Н.	17	Мацула и Савела.	29	П.я П.		4	7 7	53	8 7 4	8
П.	18	Леонтіа Мученика.	30	Пав.		4	8 7	52	8 9 4	9
В.	19	Іуды брата Госп.	1	Іуліій		4	8 7	52	8 9 4	9
С.	20	Меѳодіа Епис. Пат.	2	Пос.		4	8 7	52	8 9 4	9
Ч.	21	Іуліана мучен. Тарсій.	3	Корн.		4	9 7	51	8 11 4	10
П.	22	Евсевіа Еп. Самос.	4	Уда.		4	9 7	51	8 11 4	10
С.	23	Агрѳіны мученицы.	5	Вілах.		4	9 7	51	8 11 4	10

Въ Недѣлю 4. Еванг. отъ Матѳеа, Зачало 25.

Н.	24	Рождес. Іоан. Кр.	6	Исаі.		4	10 7	50	8 13 4	11
П.	25	Февроніи мученицы.	7	Віба.		4	10 7	50	8 13 4	12
В.	26	Преподоби. Давіда.	8	Кілл.		4	11 7	49	8 15 4	13
С.	27	Сампсона странно.	9	Лукр.		4	12 7	48	8 18 4	14
Ч.	28	Кира и Іоанна безер.	10	Ама.		4	13 7	47	8 19 4	15
П.	29	Ап. Петра и Павла.	11	Піа.		4	14 7	46	8 21 4	16
С.	30	Соборъ 12 Апост.	12	Хайн.		4	14 7	46	8 23 4	17

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611.

1851.

1 Тамузъ . . . . . 19. Юніа

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1287.

1851.

1. Рамазанъ . . . . . 19. Юніа
тай читавъ мѣсець посте.

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Испуниће се мѣсець 1-гъ у 8 сат. 2 мин. у вече, съ погодномъ променливомъ.

☾ Последня четвртъ 9-гъ у 7 сат. 52 мин. у вече, красне дане обежава.

☽ Новъ мѣсець указаше се 17-гъ у 7 сат. 42 мин. у ятру, съ погодномъ непостояномъ.

☾ Прва четвртъ быше 24-гъ у 0 сат. 26 мин. у ятру; лепе дане доноси.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Валя подрляти необрађене пѣвие, и далъ орати поля за лѣтне усѣве. У почетку мѣсеца извои се ѳубре на нѣвие, кое су такође за зимску раану опредѣлѣне. Јоштъ се може ланъ, дуванъ и елда сјати. Вѣла цвекла и келераба сјати се у почетку, а купусъ и кимъ око половине мѣсеца. Коровъ плевити валя, особито кодъ кромпирѣ. Јоштъ пре Ивана дне сабира се сѣно на ливадама, кое се двапутъ у години коси. Прошле године сакупљивыи кимъ може се сасѣни, осушити и самлетн.

Са стоколъ. Съ пашомъ и съ рааномъ у стаама поступа се као и у мѣсецу Маю. Садъ валя наредити, да крава добѣвѣика. Особито при раанн у стаама, добро в усрочити да се краве тако воде, како ће половина останка сада, а остале опетъ краве у други 9 мѣсецій стеоне быти; онда имаю теопи добру раану, и краве се увѣкъ музети могу. Яганьца одъ 4 мѣсеца одбѣлю се одъ сисе. Торъ се почивѣ правити на четири неделѣ послѣ стрижена оваца, и може се продужити до у всевъ, кадъ ноћи заладне.

У башти. Цвѣће валя прилѣжно заливати. Узъ процвѣтане бокорѣће, кои се за едну шаку высине сасѣни мораю, валя јоштъ што за лѣто посадити. Коровъ и бубе са садова колико се више може требити валя, пртове (стазе) путове чистити и повалати, бусенове косити, повалати и залити. — Куйнску зеленъ треба премѣстити и дотле ако заливати, докъ не нарасте и развѣсе. Младице одъ ягода ваде се, алы иѣ прилѣжно заливати валя, ако то иначе наравъ не чини. Ако у Маю послѣни краставци не никну, могу се почеткомъ овогъ мѣсеца га новъ сјати, само иѣ добро заливатъ треба. Першунъ, салата, маюранъ могу се јоштъ еданпутъ сјати. Ливше одъ бѣле и црвене цвекле може се давати као раана марви. Зимска се ротква сѣ; купусъ, кромпиръ, целеръ загрну се.

Д. И.	Д. М.	Имена Светы и цер- ковны праздника.	Д. М.	Мѣс. Нов.	З. И.	ПО ЕВРОП.		ПО ТУРСК.	
						Раѣ.⊙	Зал.⊙	Раѣ.⊙	Подв.
						С.	М.	С.	М.

Въ Недѣлю 5. Евагг. отъ Матѳеа, Зачало 28.

И.	1	Космы и Даміана. ☉	13	Марг.		4	14	7	46	8	25	4	19
П.	2	Положеніе ризы Бѣы.	14	Бон.		4	15	7	45	8	27	4	20
В.	3	Вакіноа мученика	15	Раз.		4	16	7	44	8	29	4	21
С.	4	Андреа Крит. Арх.	16	Фав.		4	17	7	43	8	29	4	22
Ч.	5	Аванасіа Аоонск.	17	Алек.		4	18	7	42	8	31	4	24
П.	6	Сісоа великаго.	18	Арв.		4	19	7	41	8	33	4	24
С.	7	Θомы иже въ Мал.	19	Винц.		4	20	7	40	8	35	4	25

Въ Недѣлю 6. Евагг. отъ Матѳе. Зач. 29.

И.	8	Проконіа великом.	20	Ил.п.		4	21	7	39	8	37	4	26
П.	9	Пагкратіа Еп. Т. ☉	21	Дан.		4	22	7	38	8	39	4	27
В.	10	45 Мч. въ Никоп. Ар.	22	Мар.		4	23	7	37	8	41	4	29
С.	11	Евѳиміи Мученицы.	23	Ливо.		4	24	7	36	8	45	4	30
Ч.	12	Прокла и Іларіа.	24	Хріе.		4	25	7	35	8	47	4	31
П.	13	Соборъ Арх. Гавріп.	25	Іако.		4	26	7	34	8	49	4	32
С.	14	Авулы апостола.	26	Анн.		4	27	7	33	8	51	4	34

Въ Недѣлю 7. Евагг. отъ Матѳеа, Зач. 33.

И.	15	Кирюка и Іулїтты.	27	Пав.		4	28	7	32	8	55	4	35
П.	16	Авиногена свящ. ☉	28	Інно.		4	30	7	30	8	57	4	36
В.	17	Марїны великомчнц.	29	Мар.		4	31	7	29	8	59	4	37
С.	18	Вакіноа и Еміліан.	30	Абдо.		4	32	7	28	9	1	4	38
Ч.	19	Макріны сест. в. Ва.	31	Ігнат.		4	34	7	26	9	3	4	39
И.	20	Пророка Ілія.	1	Авг.		4	35	7	25	9	5	4	40
С.	21	Сѳмеона и Іоанна.	2	Пор.		4	36	7	24	9	7	4	41

Въ Недѣлю 8. Евагг. отъ Мат. Зач. 58.

И.	22	Марїи Магдаліны.	3	Стеф.		4	37	7	23	9	9	4	41
П.	23	Трофїма и Теофїла. ☉	4	Домп.		4	39	7	21	9	13	4	46
В.	24	Хрістіны мученицы.	5	Мар.		4	40	7	20	9	17	4	45
С.	25	Успеніе св. Анны.	6	Пре.		4	41	7	19	9	21	4	47
Ч.	26	Ермолаа священн.	7	Кае.		4	43	7	17	9	25	4	49
П.	27	Пантелеимон. вел.	8	Квр.		4	45	7	15	9	27	4	50
С.	28	Прохора и Никанора.	9	Ром.		4	46	7	14	9	31	4	52

Въ Недѣлю 9. Евагг. отъ Мат. Зач. 59.

И.	29	Каллініка мученика.	10	Лав.		4	47	7	13	9	33	4	53
П.	30	Сїлы и Аггел. Десп. ☉	11	Соса.		4	49	7	11	9	35	4	54
В.	31	Евдокіма праведна.	12	Клар.		4	50	7	10	9	37	4	55

ЕВРЕЙСКІЙ КАЛЕНДАРЪ.

5611. 1851.

17. Тамузъ, постъ о-
своенїа Ерусал.
Шива асаръ бе-
тамузъ . . . 5. Юлія
1. Авъ или менихемъ 18. „
9. Авъ постъ Тицаа
беавъ * . . . 26. „

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267. 1851.

1. Шеваль . . . 18. Юлія
имаю 3 дана байрамъ.

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Пунохесечіа сбыће се 1-гъ у 8 сат. 32 мин. у ютру, съ грмлявомъ и даждомъ.

☾ Последня четвртъ быће 9-гъ у 11 сат. 57 мин. пре подне; даве чисте, и велику жаркость обеѳава.

☽ Новъ мѣсець настае 16-гъ у 3 сат. 58 мин. после подне; у овой четврти зачеће веѳа жаркость бывати.

☾ Прва четвртъ 23-гъ у 6 сат. 25 мин. у ютру, данн неприятнн и грмлява.

☉ Испуниће се мѣсець 30-гъ у 11 сат. у вече, съ прїятнымъ и лепимъ даннма.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Валя набавляти згоде за ѳубренѳъ, премда управо съ посломъ іошть намаал почекати валя; на противъ треба извозити каменъ (Merzel) блато и землю. Конопля се чуна, ако іой врху жуть, лишѳе увело и цвѳтъ однао; послѳ в валя осушити, и наметнути на вѳтромѳъ. По стрнѳки одъ ражи сіа се грашакъ, цвѳкла, шпаргла, елда и остала всена раана.

Са стокомъ. Будуѳи да житна стрнѳка рѳдко дае добру пашу, зато колико се може треба такоѳе за време жетве давати и далѳ марви ону раану, ноя іой се обычно у стаїа дае. Ако се стока встерув, то не треба никадъ пуштати в наштесрде (празна стомака), а тако и съ вечера іошть, колико се наѳе, валя іой дати раане. Као што в у прошлнмъ мѳсецима речено, тако съ кравама и геоцима истымъ начиномъ далѳ поступати валя. Пролѳтнн яганѳци по разлннн пола одаучаваю се; доцннн се купаю и стрижу.

У башти. Каравѳиль се меѳе у зсмлю. Све увеле петельне и пупольке треба поодкндати. — Сїо се всенѳ мркве, репе, салата, спанаѳъ, зимскїй кель, лѳтна ротква; зимска ротква сада се меѳе. Младе бильчице одъ целера, келерабе, цвѳкле мораю се пресаѳивати. Одъ стары артичока, ако в плодъ потерао, сѳче се чокоѳе. Яко израшѳеннїй маїорамъ и матвчпакъ валя подрезати, пре него до цвѳта доспѳ, и сушити ії у свезчѳннма. Лев за нове садове и сѳянѳ валя припремити, а тако и ѳубре. — Сѳне одъ рибнзла и трновогъ гроѳѳа сіа се.

Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс. Нов.	З.	ПО ЕВРОП.				ПО ТУРСК.			
					Раф. ☉	Зал. ☉	С.	М.	Раф. ☉	Подн.	С.	М.
С.	1 Провсх. честн. †	13	Упо.	☿	4	53	7	7	9	39	4	56
Ч.	2 Мощи св. Стефана.	14	Евсе.	♁	4	54	7	6	9	43	4	58
П.	3 Исаакіа и Фавста.	15	Ус. Б.	♂	4	55	7	5	9	45	5	0
С.	4 7 Отрок. во Ефес.	16	Рози.	♁	4	57	7	3	9	49	5	2

Въ Недѣлю 10. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 72.

Н.	5 Евсугніа мученика.	17	Лібе.	♁	4	58	7	2	9	53	5	4
П.	6 Преображенъ Христ.	18	Елен.	♁	5	0	7	0	9	57	5	6
В.	7 Домет. Пулхеріи Ц.	19	Лудв.	♁	5	1	6	59	9	59	5	7
С.	8 Еміліана Еп. Квзіч. ☉	20	Ст. К.	♁	5	3	6	57	10	3	5	8
Ч.	9 Матѳеіа апостола.	21	Іоак.	♁	5	5	6	55	10	5	5	9
П.	10 Лаурентіа Архид.	22	Тімо.	♁	5	6	6	54	10	7	5	10
С.	11 Евпла муч. и діакона.	23	Фіа.	♁	5	8	6	52	10	11	5	12

Въ Недѣлю 11. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 77.

Н.	12 Фотіа и Анкіты.	24	Варө.	♁	5	10	6	50	10	13	5	13
П.	13 Максіма исповѣдника.	25	Лудо.	♁	5	11	6	49	10	15	5	15
В.	14 Міхеа пророка. ☉	26	Саму.	♁	5	13	6	47	10	17	5	17
С.	15 Успеніе Богородицы	27	Іосв.	♁	5	15	6	45	10	21	5	18
Ч.	16 Святаго убруса.	28	Аггу.	♁	5	17	6	43	10	23	5	20
П.	17 Мурона мученика.	29	Усек.	♁	5	19	6	41	10	27	5	22
С.	18 Флора и Лагра муч.	30	Розы.	♁	5	21	6	39	10	31	5	24

Въ Недѣлю 12. Еванг. отъ Матѳеа, Зач. 79.

Н.	19 Андреа стратилата.	31	Райм.	♁	5	22	6	38	10	35	5	25
П.	20 Самуила пророка.	1	Септ.	♁	5	24	6	36	10	37	5	27
В.	21 Фаддеа апостола. ☉	2	Ефра.	♁	5	25	6	35	10	41	5	28
С.	22 Агаѳоника мученик.	3	Манс.	♁	5	27	6	33	10	43	5	29
Ч.	23 Луппа мученика.	4	Роза.	♁	5	29	6	31	10	45	5	30
П.	24 Евтѳа священмуч.	5	Викт.	♁	5	30	6	30	10	47	5	32
С.	25 Варѳоломеа ап. и Тіта.	6	Зла.	♁	5	31	6	29	10	51	5	35

Въ Недѣлю 13. Еванг. отъ Мат. Зач. 89.

Н.	26 Адріана и Наталіи.	7	Регі.	♁	5	32	6	28	10	55	5	39
П.	27 Пімена преподобн.	8	Р. Б.	♁	5	34	6	26	11	3	5	40
В.	28 Моисеа Мур. Преп.	9	Горг.	♁	5	36	6	24	11	6	5	41
С.	29 Усѣннов. Іоан. Кр. ☉	10	Ніко.	♁	5	37	6	23	11	9	5	42
Ч.	30 Алексан. и Іоан. Па.	11	Еміа.	♁	5	39	6	21	11	13	5	44
П.	31 Чест. пояса Богор.	12	Тов.	♁	5	40	6	20	11	15	5	45

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611. 1851.
1. Елуль или Рахамимъ . . . 17. Августа

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267. 1851.
1. Зилкаде . . . 17. Августа

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Последня четверть быше 8-гъ у 2. сат. 16 мин. у ютру, съ даждомъ и гримлявомъ.

☽ Новъ мѣсець указаше се 14-гъ у 11 сат. 37 мин. у вече; лепе дане обежава.

☾ Прва четверть видише се 21-гъ у 3 сат. 10 мин. после подне, съ променльвомъ погодомъ.

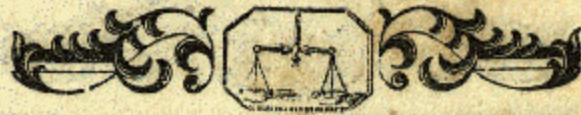
☼ Пунъ мѣсець показаше се 29-гъ у 3 сат. 2 мин. после подне; време ветровито и променльво.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Овай в мѣсець правый мѣсець жетве. Што в іоштъ зимнѣгъ плода заостало, мора се сада пожети. Маково и гурошично сѣме садъ в зрѣло, те га и пожети вала, ако су први мауни зрѣли; то исто важи и о рано посіаномъ грашкѣ, и бобу. Веъ овогъ мѣсеца очекивати в да дѣтелина сазрѣ. Рано посіанны ланъ вала чупати, репу, прою, еду рано посіану, зобъ и вчамъ треба жети. Грахъ се по стрившту сів, а концемъ мѣсеца и репа. Подрлати вала узоранъ и окопана, за всеный усѣвъ опредѣльна поля, а тако исто поорати и подрлати за зимску раану одрѣчене пиве.

Са стокомъ. Тазе сѣно ни в за марву, особито ни в за теоце, а ни за теглеке волове и краве. Краве се своде. Оне краве, кос мало млека и рѣаву теладъ даю, треба сада спремити. Ранши овце на стрнѣки, добро мотрити вала, шта ће іймъ се дати. Зобно и вчмено вале najbolj в инако не давати яганьцима. Ако ће да падне време ягнѣня у Јануаръ и Фебруаръ, онда овце, за коє се узимлѣ да 22 неделѣ посе, вала сада, и слѣдующегъ мѣсеца сводити. Са обивма вала за то почекати, довъ наврше двѣ године, а съ овцама дотле, докъ іймъ година и по не буде.

У башти. Каранѣлъ ѳурѣиць, льнланъ — пресаѣую се. Зимскій шебой, кои се пунъ показув, вала смѣстити у лонце да презими. Кадъ в време суво, вали цвѣше у лонцима прилѣжно заливати. Лукъ одъ цвѣта, кои в намѣнѣиць, да у зиму потера, вала концемъ овога мѣсеца метути у лонце. — Сів се спанаѣъ, репушаць (Кавицел), мрива, бѣла цвекла, кашнакъ, купусъ. Лубенице, краставце и бундево вала превртати, да одсвуда вужна суица имаю.

И. Д.	М.	Имена Светы и церковны праздника.	И. Д.	М.	Мѣс. Нов.	З.	ПО ЕВРОП.				ПО ТУРСК.			
							Раѣ.⊙	Зал.⊙	С.	М.	С.	М.	С.	М.
С.	1	Симеона и Марѣи.	13	Маѣ.	⊙	5	42	6	18	11	17	5	46	

Въ Недѣлю 14. Евагг. отъ Мат. Зач. 89.

И.	2	Маманта и Иоан. П.	14	Возд.	⊙	5	44	6	16	11	19	5	47
П.	3	Аноіма и Феоктѣст.	15	Нико.	⊙	5	45	6	15	11	23	5	49
В.	4	Вавулы Еп. и Моус.	16	Лудм.	⊙	5	47	6	13	11	27	5	50
С.	5	Захаріи пр. и Елис.	17	Ламб.	⊙	5	49	6	11	11	31	5	52
Ч.	6	Евдоксія мученика. ⊙	18	Фом.	⊙	5	51	6	9	11	33	5	53
П.	7	Созонта мученика.	19	Конс.	⊙	5	52	6	8	11	37	5	55
С.	8	Рождество Богород.	20	Евст.	⊙	5	54	6	6	11	39	5	56

Въ Недѣлю предъ воздвиж. ч. † Еваг. отъ Иоан. Зач. 9.

И.	9	Иоакіма и Анны.	21	Мат.	⊙	5	56	6	4	11	43	5	58
П.	10	Минодоры и Митр.	22	Мавр.	⊙	5	58	6	2	11	45	6	0
В.	11	Феодоры Александ.	23	Фекл.	⊙	6	0	6	0	11	45	6	0
С.	12	Автонома священ.	24	Гер.	⊙	8	2	5	58	11	49	6	2
Ч.	13	Корніліа сотника. ⊙	25	Кле.	⊙	6	4	5	56	11	51	6	3
П.	14	Воздвиженіе чести. †	26	Иуст.	⊙	6	6	5	54	11	55	6	5
С.	15	Никиты великомуч.	27	Косм.	⊙	6	8	5	52	11	57	6	6

Въ Недѣлю по воздвижен. ч. † Еваг. отъ Марка. Зач. 37.

И.	16	Евфиміи великомуч.	28	Венц.	⊙	6	9	5	51	11	59	6	7
П.	17	Софін и чадъ ея.	29	Міха.	⊙	6	11	5	49	12	3	6	9
В.	18	Евменія Еп. Горт.	30	Іеро.	⊙	6	13	5	47	12	7	6	11
С.	19	Трофіма и Савватія.	1	Ост.	⊙	6	14	5	46	12	9	6	12
Ч.	20	Евстація великомуч. ⊙	2	Лео.	⊙	6	15	5	45	12	11	6	13
П.	21	Кодрата Апостола.	3	Кан.	⊙	6	17	5	43	12	13	6	14
С.	22	Фоки и прор. Іоны.	4	Фра.	⊙	6	19	5	41	12	17	6	16

Въ Недѣлю 17. Еваг. отъ Мат. Зач. 63.

И.	23	Зачатіе Иоан. Крес.	5	Пла.	⊙	6	20	5	40	12	19	6	17
П.	24	Фекл. и Сум. К. С.	6	Бру.	⊙	6	22	5	38	12	21	6	18
В.	25	Евфросинія препод.	7	Иуст.	⊙	6	24	5	36	12	25	6	20
С.	26	Прест. Еваг. Иоан.	8	Брігі.	⊙	6	25	5	35	12	27	6	21
Ч.	27	Каллістрата мучен.	9	Діон.	⊙	6	27	5	33	12	31	6	23
П.	28	Харігона препод. ⊙	10	Фра.	⊙	6	29	5	31	12	33	6	24
С.	29	Куріака отшелника.	11	Еміл.	⊙	6	30	5	30	12	35	6	25

Въ Недѣлю 18. Еваг. отъ Луки. Зач. 17.

И.	30	Григорія въ Арменіи	12	Макс.	⊙	6	31	5	29	12	39	6	27
----	----	---------------------	----	-------	---	---	----	---	----	----	----	---	----

КАЛЕНДАРЪ ЕВРЕЙСКІЙ.

5612.	1851.
1. Тишири, Ново Лѣ-то *	15. Септ.
2. Тишири вторый *	16. "
3. " постъ Гедаля	17. "
10. " Судный данъ	
Иомъ Кипуръ *	24. "
15. " Сукоть *	29. "
16. " Сукоть *	30. "

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1267.	1851.
1. Зилхиде . . .	15. Септ.
10. " имаю Бай-рамъ 4 дана	

МЕНЕ МЕСЕЦА.

С Последня четверть настае 6-гъ у 2 сат. 46 мин. после подне; она намъ лесе дане обошава.

⊙ Обновише се мѣсець 13-гъ у 7 сат. 29 мин. у ютру; погоду смутну и вѣтаръ приноси.

☾ Прва четверть быше 20-гъ у 3 сат. 48 мин. у ютру, съ ладны дни.

☽ Пунъ мѣсець видише се 28-гъ у 7 сат. 50 мин. у ютру; имае чисту погоду.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Плодови сазрѣваю; ланъ и коноплю валя чупати; отава се коси, а тако исто треба учинити са елдомъ, проіомъ, дуваномъ и грахомъ. Репу за зиму треба сіати, ако то дояко учиниши вѣв. И всеиъ усеѣве предузети валя, нити се икако може до Міоля одлагати.

Са стокомъ. Марва се више не истерув, ако стрѣнка мало ране дав; текъ пошто се отава скупн, може се истеривати, али и опетъ не на маглу и росу. За рану валя іой давати лишѣ одъ цвекле, мркве и купуса. До міоля могу се краветри пута, доцнѣ само два путъ на данъ муати. Воловима кон су непрестано тереть теглами, валя давати утученъ крошваръ и добро сѣно, или ій изгонити треба на найболаѣ паше. Одвѣшъ млади теочаѣи ве могу се као краветри у всеиъ и зиму равити коренѣмъ и сувымъ лишѣемъ. Овце, ков се изчишѣваю а угосне су, валя пуштати на тучну пашу, и то текъ кадъ нестане росе.

У башти. Лукъ одъ лале и зумбула меѣе се дубоко у землю, да бы пре, него ладноша наступи, коренъ захватити могао. Каравѣлъ, поруника, божуръ саде се и умножаваю дѣлѣиши корена. Фино цвѣѣе у лонцима валя баремъ преко ноѣу у куѣу унети. Кадѣица се у почетку овогъ мѣсеца прекопава, а стабла одъ георгине, збогъ мраза ноѣу, валя земљомъ загрнати. Ако ноѣу яко мразъ пада, треба цвѣѣе пре, него се сунце роди, ладномъ водомъ пошкропити. — Ако іоштъ вѣе све посѣано, то сада валя учинити; меѣутимъ мрква, зубаръ могу се башъ преко цѣле зиме сѣяти

29. Септембра данъ роѣеня Кнѣза АЛЕКСАНДРА.

Д.	Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс.	З.	ПО ЕВРОП.				ПО ТУРСК.			
						Н.	М.	С.	М.	С.	М.	С.	М.
П.	1	Покровъ Богор.	13	Коло.		6	34	5	26	12	45	6	30
В.	2	Купріана и Іустины.	14	Кал.		6	36	5	24	12	49	6	32
С.	3	Діонусіа Ареопаг.	15	Фер.		6	38	5	22	12	51	6	33
Ч.	4	Іероо. и Стеф. Щил.	16	Галл.		6	39	5	21	12	55	6	35
П.	5	Харітіны мученицы.	17	Хедв.		6	41	5	19	12	59	6	37
С.	6	Фомы Апостола. ☉	18	Луки.		6	43	5	17	1	3	6	39

Въ Недѣлю 19. Евагг. отъ Луки, Зач. 26.

Н.	7	Сергіа и Вакха.	19	Фер.		6	45	5	15	1	7	6	41
П.	8	Пелагіи и Тарасіи.	20	Фел.		6	46	5	14	1	9	6	42
В.	9	Іаков. Ап. и Стеф. Д.	21	Урзу.		6	48	5	12	1	11	6	43
С.	10	Еулампіа мученика.	22	Кор.		6	50	5	10	1	15	6	45
Ч.	11	Філіппа апостола.	23	Іоан.		6	52	5	8	1	19	6	47
П.	12	Прова, Тараха муч. ☉	24	Рафа.		6	53	5	7	1	21	6	48
С.	13	Карпа и Папuly.	25	Хрвс.		6	55	5	5	1	25	6	50

Въ Недѣлю 20. Евагг. отъ Луки, Зач. 30.

Н.	14	Препод. Параскевы.	26	Дим.		6	56	5	4	1	27	6	51
П.	15	Евоіміа и Лукіана.	27	Сави.		6	58	5	2	1	31	6	53
В.	16	Логгіна мученика.	28	Сум.		7	0	5	0	1	35	6	55
С.	17	Осін Пророка.	29	Зин.		7	1	4	59	1	37	6	56
Ч.	18	Луки Еваггеліста.	30	Клау.		7	3	4	57	1	41	6	58
П.	19	Іоуля Пророка. ☉	31	Волф.		7	4	4	56	1	43	6	59
С.	20	Артеміа великомуч.	1	Ное.		7	6	4	54	1	47	7	1

Въ Недѣлю 21. Евагг. отъ Луки, Зач. 35.

Н.	21	Гларіона преподобн.	2	Вс. д.		7	8	4	52	1	51	7	3
П.	22	Аверкіа Епис. Іерап.	3	Хуб.		7	10	4	50	1	55	7	5
В.	23	Іакова брата Госп.	4	Каро.		7	11	4	49	1	57	7	6
С.	24	Ареом мученика.	5	Емер.		7	13	4	47	2	1	7	8
Ч.	25	Маркіана и Март.	6	Леон.		7	14	4	46	2	3	7	9
П.	26	Димитр. Великомуч.	7	Енге.		7	15	4	45	2	5	7	10
С.	27	Нестора мученика.	8	Гот.		7	17	4	43	2	9	7	12

Въ Недѣлю 22. Евагг. отъ Луки, Зач. 33.

Н.	28	Терентіа, Арс. А. ☉	9	Феод.		7	19	4	41	2	11	7	13
П.	29	Анастасіи мучени.	10	Триф.		7	20	4	40	2	13	7	14
В.	30	Зиннов. и Миа. К. С.	11	Мар.		7	21	4	39	2	15	7	15
С.	31	Стахіа и Ампліа.	12	Еміл.		7	22	4	38	2	17	7	16

КАЛЕНДАРЪ ЕвРЕЙСКІЙ.

5612.	1851.
17. Тишри Сукотъ*	1. Октов.
18. 19. и 20.*	2. 3. 4. "
21. Тишри Ошана	
Рабa *	5. "
22. " Шемини Ац.*	6. "
23. " Симх. Тора*	7. "
1. Маръ Хешванъ	15. "

КАЛЕНДАРЪ ТУРСКІЙ.

1268.	1851.
1. Муаремъ, починѣ	
Ново лѣто.	15. Октом.

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☉ Последня четверть 6-гъ у 1 сат. 30 мин. у ютру; приноси маглу и вѣшу.

☽ Новъ мѣсець указаѣ се 12-гъ у 4 сат. 27 мин. у вече, съ даждевны дни.

☾ Прва четверть настаѣ 19-гъ у 8 сат. 35 мин. у вече; приводит дане смутне и ветарь.

☽ Пунъ ѣе мѣсець быти 28-гъ у 0 сат. 39 мин. у ютру; обеѣва вѣшу и снегъ.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Управо съ овымъ мѣсецомъ починѣ се посао за идубу годиву. Зато и валя сада продужити обдѣлаванѣ нѣва за зимску раану, найважнѣи радъ землѣдѣаца. Поля, гдѣ в ражъ была, валя прераѣвати, а стрниште одъ жита и ражи прекопати. Пошто се то учини, треба по другій путь узорати и колико в нужно наѣубрити нѣве за вромпиръ, мркву, репу, дуванъ, ланъ, коноплю, сочиво, макъ, горушицу, кишъ, шафраньку, кукурузъ. Ако в зривлѣ у коноплѣ зрѣло, валя га снимити, са пунѣмъ одъ сѣмена на гомилцу метути, са ѣуромъ покрити и, пошто се осуши, измлатити.

Са стоколъ. Раана съ ливаде може се іоштъ в онда, пошто в отава покошена, узъ зимску раану марви давати, в то найболѣ в само у подне; влажне ливаде, и оне ков мало траве иваю, валя избѣгавати. У стаама валя се за зиму справлати сувѣшъ лишѣемъ, и то давати марви. Окромъ зеля и сламе, може се она раанити и осталимъ плодовима, ков за дуго стаати не могу. Теглеѣой стови іоштъ непрестано добру, здраву раану давати валя. За овце вѣшъ валя сѣно или слама, а ако в паша све слабѣя, треба іош сѣно или сламу іоштъ у вече давати.

У башти. Лоиде съ каранфиломъ валя на утоплѣно мѣсто метути; каранфили, ков ѣе на полю преко зиме остати, мораю се брижливво хранити одъ сувѣше велике влаге. Георгине, ковма в лишѣе мразъ стукано; треба полако издигнути. Ако вѣшъ аки мразевн падаю, онда она мѣста, гдѣ в цвѣѣе укопано, валя покрити лишѣемъ. — Зрѣле шпаргле треба повадити и сѣме одъ конца овогъ мѣсеца сѣяти. Артичокъ валя одсѣѣи, земльомъ и послѣ ѣубретомъ покрити га, или ископати и у подрумъ тако дубоко у песакъ метути, како годъ што в у землѣи стааю.

Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс. Нов.	З.	по Европ.				по Турск.			
					Раѣ. С.	Зал. М.	С.	М.	Раѣ. С.	Подн. М.	С.	М.
Ч.	1 Космы и Даміана.	13	Стан.	☾	7	24	4	36	2	21	7	18
П.	2 Аквидіна и Пигасіа.	14	Сера.	☾	7	25	4	35	2	23	7	19
С.	3 Авепсімы и Іосифа.	15	Леоп.	☾	7	26	4	34	2	25	7	20

Въ Недѣлю 23. Евагг. отъ Луки, Зач. 38.

Н.	4 Преп. Іоанік. Вел.	16	Едм.	☾	7	28	4	32	2	29	7	21
П.	5 Галактіона и Епіет.	17	Грив.	☾	7	29	4	31	2	31	7	22
В.	6 Павла Архіепіс. К.	18	Егг.	☾	7	30	4	30	2	33	7	23
С.	7 33. Мучен. въ Мел.	19	Еліе.	☾	7	31	4	29	2	35	7	24
Ч.	8 Міханла Архістрат.	20	Фелі.	☾	7	32	4	28	2	37	7	25
П.	9 Онисіфора и Порф.	21	В. Бц	☾	7	33	4	27	2	39	7	26
С.	10 Ераста и Олимп.	22	Цец	☾	7	34	4	26	2	41	7	27

Въ Недѣлю 24. Еваг. отъ Луки, Зач. 39.

Н.	11 Мины и Стеф. Деч.	23	Клим.	☾	7	35	4	25	2	43	7	29
П.	12 Іоанна милостиваго.	24	Іоан.	☾	7	36	4	24	2	45	7	30
В.	13 Іоанна Златоустаго.	25	Екат.	☾	7	37	4	23	2	47	7	31
С.	14 Філіппа ап. и Пок.	26	Кон.	☾	7	38	4	22	2	49	7	32
Ч.	15 Гуріа, постъ р. Хрс.	27	Віргі.	☾	7	39	4	21	2	51	7	33
П.	16 Матѳеа Еваггел.	28	Сост.	☾	7	40	4	20	2	53	7	34
С.	17 Григоріа Епіскопа.	29	Сату.	☾	7	41	4	19	2	55	7	35

Въ Недѣлю 25. Евагг. отъ Луки. Зачало 53.

Н.	18 Платона и Романа.	30	Андр.	☾	7	42	4	18	2	57	7	36
П.	19 Агдіа Пророка.	1	Дек.	☾	7	43	4	17	2	9	7	37
В.	20 Григоріа Декапол.	2	Бібія.	☾	7	45	4	15	3	3	7	39
С.	21 Входъ Богородицы.	3	Фра.	☾	7	46	4	14	3	5	7	40
Ч.	22 Філимона Апост.	4	Варв.	☾	7	47	4	13	3	7	7	41
П.	23 Амфілох. Еп. Іковій.	5	Савв.	☾	7	48	4	12	3	9	7	42
С.	24 Екаторіа. великом.	6	Ніко.	☾	7	49	4	11	3	11	7	43

Въ Недѣлю 26. Еваг. отъ Луки, Зач. 66.

Н.	25 Климента Папы Р.	7	Амб.	☾	7	50	4	10	3	13	7	44
П.	26 Алуція Преподоб.	8	Б.	☾	7	50	4	10	3	14	7	44
В.	27 Іакова Персянина.	9	Леок.	☾	7	51	4	9	3	15	7	45
С.	28 Стефана Новаго.	10	Іуді.	☾	7	51	4	9	3	15	7	45
Ч.	29 Парамона мученика.	11	Дама.	☾	7	52	4	8	3	16	7	45
П.	30 Андреа перевозчанаго	12	Макс.	☾	7	52	4	8	3	16	7	45

КАЛЕНДАРЬ ЕВРЕЙСКІЙ.

5611.

1851.

1. Кзлевъ . . . 13. Ноемвра

КАЛЕНДАРЬ ТУРСКІЙ.

1268.

1851.

1. Сеферъ . . . 13. Ноемвра

МЕНЕ МЕСЕЦА.

☾ Последню четверть виднѣемо 4-гъ у 10 сат. 39 мин. у ютру; быѣе данн чисти и студени.

☾ Новъ мѣсець виднѣе се 11-гъ у 3 сат. 24 мин. у ютру; съ погодомъ ладномъ и мрачнымъ маглама.

☾ Прва четверть указаѣе се 18-гъ у 3 сат. 45 мин. у вече; дане приво-ди чисте и ладне.

☾ Испуниѣе се мѣсець 26-гъ у 4 сат. 45 мин. у вече; стужа ѣе попуштати, ал' после снегъ.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Наравъ одпочива; земљодѣлаць іоштъ не може одпочивати, ерѣ валя сѣяти зимске усѣве, ако с іоштъ нѣва едра, и време се лѣпо показув. Ђубре, ако се и опетъ нагомилало, треба извозити. Ако љубрета и одвише имаѣ, а овамо ти оскудѣваю друга средства за љубренѣ, то га можешъ истоварити на ливаде и на дѣтелину. Ако в сада прилке за то, а оно послѣ пошаше валя ливаде навлажити, и то се све тако чинити може, докле мразъ не наступи. Млатеня в сада главний посао.

Са стокомъ. Марви се съ почетка іоштъ дав купусъ, а послѣ зимска раана: сѣно, отава, слама, плева, сѣчка, вромпиръ, комаѣе одъ репе, меквиѣ, брашно одъ ражи, дрождине одъ ракиѣ — све као што валя смѣшано, и на свое време. Млечне краве и млада ювадъ валя особито иѣговати и добро раанити; телеѣа марва може се сада и съ маньимъ чинѣ задовољити. Овцама за пиѣе валя свакиѣ данъ у млаву воду метати соли. Ако в време ягнѣня око но-вога лѣта, онда в добро, да се теж-ке овце одлуче и поболѣ раане, како бы млека имати могло.

У башти. Цвѣѣе се све подъ кровъ уноси, да тако презими. Нар-цисъ в мале меѣу се у лонце. Тра-ѣемъ мѣсецу може се исто цвѣѣе, пошто га умѣрено засіѣшъ, ставити на прозоръ у угрѣяной соби. Нѣжнѣ цвѣѣе мора се покрити лишѣемъ, ма-овиномъ и др., само ништо не ва-ля то сламомъ чинити.

Данъ Св. Првознагоъ Ан-дреа празнуѣ Србїа збогъ то-га, што в на тай данъ 1830. год. одъ вѣчне памети Султана Мах-муда II. Народу Србскомъ дарова-ный Хатишерифъ обнародованъ

Д.	Имена Светы и церковны праздника.	Д.	Мѣс. Нов.	Н. З.	по Европ.		по Турск.	
					Раѣ. С.	Зал. С.	Раѣ. С.	Подв. М.

С.	1	Наума пророка.	13	Луцѣ.		7	52	4	8	3	16	7	45
----	---	----------------	----	-------	--	---	----	---	---	---	----	---	----

Въ Недѣлю 27. Евагг. отъ Луки, Зач. 71.

Н.	2	Аввакума и Уроша.	14	Нѣка.		7	52	4	8	3	16	7	45
П.	3	Софонія пророка. С	15	Грив.		7	54	4	7	3	17	7	46
В.	4	Барвары великомуч.	16	Егсе.		7	53	4	7	3	18	7	46
С.	5	Саввы освещен.	17	Лаза.		7	53	4	7	3	18	7	46
Ч.	6	Свѣтаго Николая.	18	Гра.		7	54	4	6	3	20	7	47
П.	7	Амврос. Епис. Мед.	19	Неме.		7	54	4	6	3	20	7	47
С.	8	Патапіа Преподоби.	20	Амон.		7	54	4	6	3	20	7	47

Въ Неделю 28. Евагг. отъ Луки, Зач. 76.

Н.	9	Зачатіе Богород.	21	Оом.		7	54	4	6	3	20	7	47
П.	10	Ермогена и Іоан. Д. С	22	Зено.		7	54	4	6	3	20	7	47
В.	11	Даніла Столника.	23	Вікт.		7	54	4	6	3	20	7	47
С.	12	Спирідона Еп. Трит.	24	Адам.		7	54	4	6	3	20	7	47
Ч.	13	Евстратіа и Агесе.	25	Р. Х.		7	54	4	6	3	20	7	47
П.	14	Өурса, Левкіа и Фіа.	26	Стеф.		7	54	4	6	3	20	7	47
С.	15	Елеутеріа свѣщич.	27	Іоан.		7	53	4	7	3	18	7	46

Въ Недѣлю Пророкъ, Евагг. отъ Луки, Зач. 71.

Н.	16	Аггеа пророка.	28	Н. м.л.		7	53	4	7	3	18	7	46
П.	17	Даніла пророка.	29	Оом.		7	53	4	7	3	18	7	46
В.	18	Севастіана мучен. С	30	Даві.		7	53	4	7	3	18	7	45
С.	19	Воіфатіа мученика.	31	Сгав.		7	52	4	8	3	16	7	45
Ч.	20	Ігнатіа Богоносца.	1	Яну.		7	52	4	8	3	16	7	45
П.	21	Іуліаны мученицы.	2	Мака.		7	52	4	8	3	16	7	44
С.	22	Анастасіа великом.	3	Геп.		7	51	4	9	3	14	7	43

Въ Недѣлю предъ Рожд. Христ. Ева. отъ Матѣ. Зач. 1.

Н.	23	10. мучен. въ Критѣ.	4	Тіта.		7	50	4	10	3	12	7	43
П.	24	Евгеніа мучен.	5	Теле.		7	50	4	10	3	12	7	42
В.	25	Рождество Христово.	6	Ш. К.		7	49	4	11	3	10	7	41
С.	26	Соборъ Богород.	7	Ісід.		7	48	4	12	3	8	7	40
Ч.	27	Стефана Архідіакона	8	Сев.		7	47	4	13	3	6	7	39
П.	28	Дву тму мученикъ.	9	Іул.		7	46	4	14	3	4	7	38
С.	29	14. тысящъ младенц.	10	Пав.		7	45	4	15	3	2	7	37

Нъ Недѣлю по Рож. Христ. Евагг. отъ Мат. Зач. 4.

Н.	30	Анвсіа мученицы.	11	Өеод.		7	44	4	16	3	0	7	36
П.	31	Меланіа препод. С	12	Ерне		7	43	4	17	2	58	7	35

КАЛЕНДАРЪ Еврейскій.

5612. 1851.

25.	Кзлевъ Ханука	7.	Декемв.
1.	Теветь	12.	"
20.	"	31.	"

КАЛЕНДАРЪ Турскій.

1263. 1851.

1.	Ребюль-Евель	12.	Декемв.
20.	"	31.	"

МЕНЕ МЕСЕЦА.

С Последня четверть има се указати 3-гъ у 6 сат. 44 мин. у вече, приноси дане ладне и маглу мочарну.

☉ Младъ мѣсець угледаше се 10-гъ у 4 сат. 51 мин. у вече, съ великомъ стужомъ и мутнымъ данима.

С Прва четверть 18-гъ у 2 сат. 32 мин. после подне, траше зима и снегъ.

☽ Испунише се мѣсець 25-гъ у 2 сат. 6 мин. после подне, съ почетка време врло ладно, но после ће мало подустити

С Последня четирть 31-гъ у 11 сат. 54 мин. ноћу; време магловито и ладно.

ТЕЖАЧКИ ПОСЛОВИ.

У полю. Єдва последній мѣсець у годни дав земљодѣлцу мира, и повраћа га къ породици; али и іоштъ ковшта остав му да уради. Єли земля іоштъ све єднако мена, то се могу предходни послови на нывама предузети, будући позна зима и пролѣће позна обѣава. Блато и земаю извозити валя, а на тихомъ времену іоштъ се и ливаде заливаю. Наиће л' акій снегъ, треба гледати, да тавани съ рааномъ одъ нѣга мврни буду.

Са стокомъ. Теглећа марва не треба да садъ посве безпослена дрежди. Марви се дав попарена раана, одтуда ће бити доста млека и љубрета. Ако збогъ зиме мора чивѣнѣ љубрета за вѣдѣ данъ изостати, онда треба гледати да се што подметне подъ марву. Треба гледати да у став не улази зима са сваке стране; ако в блажів време, могу се краве (наузевши оне ков су яко стеоне) пустити у подле, да одаю по авали, а став валя промаати, и пустити у нѣв чистогъ воздуха. Теода се одбіаю. Зимска в раана за овце; сува дѣтелна, зобна слама, счашъ, проя, сѣчка вромширь, дрождине одъ раків. Марву валя понти увѣкъ послѣ прве раане.

У башти. Управо — сада послови у башти престаю. Али іоштъ валя георгине прегледати, трула мѣста изсѣћи и прахомъ одъ углѣваля посути. Собе, у конма в цѣвѣе, валя загрівати; треба потрити да недолази на нѣга димъ и прахъ, а добро в, да се умѣрено залива, а кадъ суице сја, отворити прозоре, да чистъ воздухъ уѣе. У ладнимъ ноћима треба цѣвѣе покрити.

РОДОСЛОВІЄ СУЛТАНОВО.

Свепресвѣтлѣйшій и Державнѣйшій Великій Императоръ Оттоманскій, Краль Лѣпотнѣйшій Мекскій и Мединскій, Защититель Светога Іерусалима, Краль и Императоръ пространны Областей, населѣны у Европейскимъ Азіатскимъ и Африканскимъ странама и на Бѣломъ и Црномъ Мору, Свѣтлѣйшій, Державнѣйшій и Великій Императоръ, тридесеть треій владѣтель одъ племена Османова, двадесетседмый великій Султанъ, Султанъ сынъ Султана, и Краль сынъ Кральва, Султанъ АБДУЛЬ-МЕЦИДЪ-ХАНЪ, сынъ Султана Махмуд-Хана второга, роґень 28. Априлія 1823. год., а ступіо на престоль 19. Юнія 1839. године.

Сынови:

1. Султанъ Мехмедъ-Муратъ роґ. Сеп. 1840.
2. Султанъ Абдуль-Хамидъ, роґ. 9. Септ. 1842.
3. Султанъ Мехмедъ-Решадъ роґень 4. Януарія 1845.

Кѣри:

1. Цемиле-Султанъ роґена 5. Августа 1843.
2. Мунире-Султанъ роґена 7. Ноемврія 1844.
3. Саміе-Султанъ роґена 10. Февруарія 1845.

Братъ и сестре султанове:

- Султанъ Абдуль-Азисъ роґень 8. Февр. 1830.
- Атіе-Султанъ роґена 1826. удата за Ахметъ-Фетхи-Пашу, Мушира одъ Топхане.
- Адиле-Султанъ роґена 21. Маія 1828. удата за Мехмедъ-Али-Пашу, Капетанъ-Пашу.

ВЛАДАЮЩІЙ КНЯЗЬ СРБСКІЙ.

АЛЕКСАНДЕРЪ КАРАЂОРЂЕВИЧЪ, ПРВЫЙ, Владяущій Князь Србскій, роґень у Тополя 29. Септемврія 1806 године одъ благочестивы, блаженоупокоены родителя, Отца Ђорґа, бывшега врховнога Вожда Србскога, и Матере Ёлене; ступіо у бракъ съ Госпоґомъ Персидомъ, кѣрю Г. Ёфр. Ненадовића, 21. Августа 1830 године; избранъ на Врачару народомъ Србскимъ за Княза 2. Септемврія 1842 године, потврѣнь на исто Достоянство Султаномъ Абдуль Мецидомъ 23. Септемврія; прійміо по Царскомъ Берату кормило Правленія 26. Окт. исте године.

ГГ. АРХІЕПИСКОПЫ.

Высокопреосвященнѣйшій и Высокодостойнѣйшій Господинъ ПЕТАРЪ ЮВАНОВИЧЪ, Православный Архіепіскопъ Бѣградскій и Митрополитъ цѣле Сербіе, Султанскога нишана иѣтихара Кавалѣрь.

Преосвященнѣйшій и Высокодостойнѣйшій Господинъ Нікифоръ Максимовићъ, Православный Епіскопъ Ужичкій и Султанскога нишана иѣтихара Кавалѣрь.

Преосвященнѣйшій и Высокодостойнѣйшій Господинъ Досіеѣй Новаковићъ, Православный Епіскопъ Тимочкій, и Султанскога нишана иѣтихара Кавалѣрь.

Преосвященнѣйшій и Высокодостойнѣйшій Господинъ Іоаникій Нешковићъ, Православный Епіскопъ Шабачкій.

ГГ. ПОПЕЧИТЕЛИ.

Авраамъ Петровићъ, Княжеск. Представникъ, и Попечитель Иностранны Дѣла, Кавалѣрь.

Илія Гарашаничъ, Попечитель Внутренны Дѣла, Полковникъ, Кавалѣрь.

Алекса Симићъ, Попечитель Правосудія и Просвѣщенія, Полковникъ, Кавалѣрь.

Паунъ Яковићъ, Попечитель Финансіе, Полковникъ, Кавалѣрь.

ГГ. СОВѢТНИЦЫ.

1. *Стефанъ Стефановицъ*, Предсѣдатель Совѣта, Генераль-Маіоръ, Кавалѣрь.
2. *Милосавъ Здравковицъ*, Членъ Совѣта, Полковникъ, Кавалѣрь.
3. *Матія Ненадовицъ*, Членъ Совѣта, Кавалѣрь.
4. *Павле Станишицъ*, Членъ Совѣта, Полковникъ, Кавалѣрь.
5. *Милутицъ Петровицъ*, Членъ Сов. Полковн. Кавалѣрь.
6. *Стефанъ Стояновицъ*, Членъ Сов. Полковникъ, Кавалѣрь.
7. *Стефанъ Книћанинъ*, Членъ Сов. Подполковникъ, Кавалѣрь.
8. *Іованъ Вельковицъ*, Чл. Сов. Подполковникъ, Кавалѣрь.
9. *Ефремъ Ненадовицъ*, Чл. Совѣта, Подполковникъ, Кавалѣрь.
10. *Лазаръ Арсениѣвицъ*, Чл. Совѣта, Кавалѣрь.
11. *Стоянъ Іовановицъ*, Членъ Совѣта, Маіоръ. Кавалѣрь.
12. *Стефанъ Марковицъ*, Членъ Совѣта, Подполковникъ, Кавалѣрь.
13. *Илія Новаковицъ*, Членъ Совѣта, Подполковникъ, Кавалѣрь.

ГЛАВНИ ЕВРОПЕЙСКИ ВЛАДѢТЕЛЫ.

РУССІЯ. Николай I. Павловичъ, Покровитель Сербіе. Рођенъ 25. Юнія 1796. Ступіо на владанѣ 19. Нов. 1825. Обывава у Ст. Петербургу.

АУСТРІЯ. Францъ Іосифъ I. Рођенъ 6. Авг. 1830. Ступіо на владанѣ 20. Нов. 1848. Обывава у Бечу.

БАВАРІЯ. Максимилианъ II. Рођенъ 17. Нов. 1811. Ступіо на владанѣ 8. Марта 1848. Обывава у Минхену.

БЕЛГІЯ. Леополдъ I. Рођенъ 4. Дек. 1790. Ступіо на владанѣ 9. Юлія 1831. Обывава у Брыслу.

В. БРИТАНІЯ. Викторія I. Рођена 12. Маія 1819. Ступила на владанѣ 8. Юнія 1837. Обывава у Лондону.

ВЫРТЕМБЕРГЪ. Вилхелмъ I. Рођенъ 15. Сеп. 1781. Ступіо на владанѣ 18. Окт. 1816. Обывава у Стутгарту.

ГРЕЦІЯ. Отто I. Рођенъ 20. Маія 1815. Ступіо на владанѣ 20. Маія 1845. Обывава у Аѣни.

ДАНИЯ. Фридрихъ VII. Рођенъ 24. Сеп. 1808. Ступіо на владанѣ 1848. године. Обывава у Копенхагену.

НЕАПОЛИТАНСКА И СИЦИЛИЯ. Фердинандъ II. Рођенъ 31. Дек. 1809. Ступіо на владанѣ 26. Окт. 1830. Обывава у Неаполю.

ПОРТУГАЛИЯ. Дона Марія II. Рођена 23. Марта 1819. Ступила на владанѣ 1. Дек. 1834. Обывава у Лиссабону.

ПРАЙСКА. Фридрихъ Вилхелмъ IV. Рођенъ 3. Окт. 1795. Ступіо на владанѣ 26. Маія. 1840. Обывава у Берлину.

САКСОНІЯ. Фр. Августъ Рођенъ 6. Маія 1797. Ступіо на владанѣ 25. Маія 1836. Обывава у Дрезди.

САРДИНИЯ. Викт. Еман. II. Рођенъ 2. Марта 1820. Ступіо на владанѣ 11. Марта 1849. Обывава у Турину.

ИСПАНІЯ. Исабела II. Рођена 28. Сеп. 1830. Ступила на владанѣ 17. Сеп. 1833. Обывава у Мадриду.

ХАННОВЕРЪ. Ернстъ Августъ. Рођенъ 24. Маія. 1771. Ступіо на владанѣ 8. Юлія 1837. Обывава у Ханноверу.

ХОЛЛАНДІЯ. Вилхелмъ II. Рођенъ 24. Нов. 1782. Ступіо на владанѣ 23. Сеп. 1840. Обывава у Хаагу.

ШВЕДИЯ И НОРВЕГІЯ. Оскаръ I. Рођенъ 4. Юлія 1799. Ступіо на владанѣ 8. Марта 1844. Обывава у Штокхолм.

ФРАНЦІЯ одъ 12. Февраля 1848. по-стала е республика.

50

Изъ основа подижимо наново школе наше, а са школама
србску срећу, и лепшу србску будућностъ!

О Ш К О Л А М А.

Богъ е створио човека по своме образу и по своме подобію, и дао му е разумъ, ову искру свое силе, свое снаге, свога савршенства. По овой милости, кою е Богъ на люде изліо, люди су постали господари свега божіега створеня на свету. Одъ свега, што е Богъ створио, човекъ е найстаріе, найсавршеніе, Богу найближе и Богу наймиліе створенѣ. Дао е Богъ людма разумъ, и с' тымъ имъ е отворио путь, дао прилику и управъ имъ заповедію, да се уче, да просвештаваю свой умъ, па съ тымъ да се нѣму, нашемъ премудроме и премилостивоме оцу, приближавамо. Кои су люди просвештени, кои су люди научили познавати Бога, кои су люди научили познавати божію волю и нѣгове свете заповѣди, те ће люде Богъ као свое сынове духомъ своимъ светимъ загрлити и у дворе свое небесне пріймити. Осимъ тога и на овоме свету уживаю просвештени люди благословъ божій, еръ науче, како ће свою, и породице свое срећу болѣ оснивати, како ће болѣ живити; науче како ће у своіой обштини паметно уређивати; науче како ће у своіой држави радити, свое дужности испуњавати, своя права бранити. Само просвештени люди и просвештени народи кадри су свою народность, свою вѣру, свою слободу бра-

нити и сачувати; само просвештенъ народъ може бити сретанъ и блаженъ; само просвештеный народъ поштую други народи и друге државе. Само е онай човекъ правый человекъ, кои е разумъ свой, кои му е Богъ дао, развіо и разсветліо у школи и изъ добры кнѣига'. А кои су люди непросвештени, глупи; кои су остали у ономе, у чемъ су се родили; кои се нису трудили да познаду Бога, кои ихъ е створио и кои е толике милости на нѣи изліо, те ће люде земля позобати као и сваку другу животию. Човекъ, кои ништа ненаучи, него остане онако дивячанъ, као што га е майка родила, ніе никако человекъ, ніе ни Христіанинъ, еръ непознае ни Бога, ни божію волю, како валя; еръ незна зашто га е Богъ створио; еръ незна шта ради; еръ неможе ни своіой обштини, ни своіой држави, ни своме народу бити одъ користи. Люди, кои остану онакви какви су се родили, и кои ништа ненауче, нису вредни звати се людма, еръ незнаду и нису научили, шта имъ као людма и како валя радити; незнаду праве користи свое и свое породице; незнаду свое дужности у обштини, у држави и у народу. Такви люди ни су вредни ни да живе међу людма. Они су оно што и остала стока, ни зашто друго него да робую и тегле

другоме онако као што и стока нѣма работа и тегли. Такви люди не могу имати праве свести, па не могу имати ни душе. Таквима людма не може држава дати никаква права, ерѣ они незнаду да мысле, незнаду познавати свою користь, незнаду управѣ ништа. Таквима людма не бы требало ни свето причешће давати, ерѣ су га недостойни.

Велика е Европа и многи су у нѣой народи. Што е кои одѣ овы народа просвештеніи, то е сретніи, то е Богу пріятніи. Просвета недолази сама; люди и народѣ просвештаваю се са наукама и школама. Што е кои народѣ просвештеніи, то има выше и веѣи школа'. Кодѣ сретны народа' неостае ни еданѣ човекѣ, или нѣодно дете, кое неиде у школу; кодѣ сретны' народа' прва е и найвеѣа брига просвета народна. Разуманѣ старешина куѣе найвыше стара се и найпрва му е брига, да дѣца нѣгове породице штогодѣ науче; честите общтине найпре и найпре и найвыше се стараю да имаю добре школе и добре учителѣ; честите државе найвыше и найпре се стараю за валяне школе и науке, и трошкови како куѣевногѣ старешине, тако общтине и државе, треба да су први на школе и на науке.

Сви народи у Европи досадѣ су познали, да безѣ школе немогу напредовати, па се збогѣ тога утичу, кои ће одѣ кога болѣ школе имати. То су сви владоцы, коима е народѣ свою среѣу поверавао, видели и познали, па су и они найвыше се старали о томе, како ће школе завести, како ће народѣ свой про-

светити и сретнымѣ га учинити. Они люди, кои су се старали да народѣ просвете и науче, онако су исто славни и велики, као што су први юнацы, први побѣдители непріятельске силе; а онай е народѣ онако исто славанѣ, кои е науке и школе у своме недру заводіо и неговао, као што е и онай, кои е славне мегдане одржавао. Србскій е народѣ у юначеству чиніо чуда, и са юначствомѣ прославіо се онѣ, али да е имао валяне школе, да е имао науке, чиніо бы іоштѣ толика чуда, быо бы іоштѣ толико славаѣ. Овако му е безѣ науке сво нѣгово юначество было залуду. Да е у време србскогѣ царства было школа' и наука', небы србско царство пало, или ако бы за првый махѣ морало сили веѣой уступити, науке бы наше прадѣдове научиле, како ће се опетѣ избавити, како ће се опетѣ ослободити. Безѣ школа' и безѣ наука' нема живота ни едноме народу на свету; безѣ школа и наука не може бити нѣеданѣ народѣ сретанѣ и славанѣ, па и нашѣ народѣ србскій неће бити ни сретанѣ ни славанѣ, дотле докѣ годѣ неподигне валяне свое народне школе, и докѣ му школе и науке не буду прва брига, и првый трошакѣ.

Нашемѣ народу ніе ни могуће было пре петдесетѣ и неколико година старати се као што треба за свое школе и свою просвету. Друго е време онда было, друга жалость, друга брига. Зато насѣ нико кривити ни осуѣивати неће. Али стаяти данасѣ са прекрштенымѣ рукама, не радити ништа за просвету и среѣу нашу, было бы неопростимый грехѣ, вечна срамота. Правительство наше поче-

ло се о томе свойски старати, и стараће се јошъ већма; ко му на путъ стао буде и сметао га у нѣговымъ спасителнымъ корацыма, Богъ ће га поразити.

Само и народъ треба у томе нај-выше своме правительству да иде на руку и да децу своју у школу дае, а на школе да троши што выше може. Мы сами треба да будемо данасъ ковачи наше собствене среће. Руке су намъ садъ за овай племени-тый и спасителный радъ одрешене. Радъ овай доносиће намъ стостручне користи, ако га се мужественно латимо. Добрый народе сръбскій! увиди твою користь, увиди твою дужность спрамъ Бога, спрамъ себе самогъ, спрама свога потомства, спрамъ твое деце, твое и нѣюве среће, те приони као мравъ, да школе валяне имашъ.

Уда негдашня срећа наша нѣ дала да имамо валяне школе и нѣ намъ дала да познамо велике користи, које бы намъ школе доносила. Други се народи крве да могу своје народне школе имати, а има людій и обштина' у нашемъ народу, кои школу држе за неку тегобу. У нашемъ народу, на велику нашу несрећу, скоро свуда є јошъ немарность велика за школе, а има обштина', које бы и оно мало школе укинуле, што имъ є са великимъ зноємъ изкамчено. Таке су обштине у црномъ незнаню, таке су обштине на грешномъ путу, таке су обштине ништа мањ него убице и своје и свога народа. Таке су обштине и таки люди несретницы; таке обштине и таки люди у смртномъ су греху и траже да падну у јошъ веће робство, у јошъ веће зло, у јошъ већу бѣду, нево-

лю, сиротињу, и несрећу него што су икада были. Сръбскій є народъ јуначанъ народъ; сръбскій народъ любви ради све оно, што добромъ народу пристои, и што є Богу угодно и за цео народъ користно; сръбскій народъ има толико памети колико и други народи, па ће увидити, као што и други народи увиђаю, да безъ школе нѣму нема ни слободе, ни среће ни славе, те ће одсадъ сву своју снагу обратити, да има добре школе. А оне обштине и они люди, кои школе неће, кои на школе вичу, кои жале на своје школе малу жертву принети, кои своју децу у школу не даю, те су обштине гомила стоке, ти су люди безъ памети, кои ни за Бога, ни за божию волю, ни за своју срећу неће да знаду; они оће силомъ да остану дивляцы; они су неприятельи среће своје и свога народа. Таквы обштина' да бы Богъ дао у насъ небыло! и таки обштина' и таквы людій!

Може бити да зато има нашега народа, кои є за своје народне школе немаранъ, што му некада ни учительи, ни кнѣиге школске или науке, нису валяле. Нико нѣ се старао, да имамо честите учительи и честите науке и кнѣиге. Зато су сиротна наша деца излазила изъ школе онако проста и глупа, као што су и улазила у ню. Учила су деца и мучила су се по три четир' и петъ година, па опетъ кадъ су изъ школе изишла, нису знала ни честито читати, камо л' да су што друго користно научила. Сынови твои, добрый народе сръбскій, у којима є чиста сръбска крвь, кои су съ великомъ мукомъ науке веће слушали и види-

ли, како други народи живе и чимъ напредую, виде ту неволю и ту несрећу, па башъ зато тебе преклиню, да о школама починѣшь другчіе мыслити и о нѣма се другчіе старати, да овако почнешъ за школе се старати, као што ти се овде каже.

Нећешъ ты, честитый народе, одсадъ выше забадава на твоє школе трошити и твою децу забадава у школу слати. Теби ће бити милина, кадъ ти одсадъ дете изъ србске школе изиђе. Твоя ће деца у твоимъ школама тако се научити за три четири године дана, да ћешъ се ты съ нѣма поносити, да ће ти срце одъ радости играти, кадъ видишь шта су ти млађани синови твои научили. Родителѣ свое одсадъ ће србска деца јошть у некимъ годинама тешити, мило забавляти, казывать имъ како є и зашто є Богъ светъ и човека и све на свету створио; казваће како є и кадъ србскій народъ быо славанъ и сретанъ, и збогъ чега є србско царство пало; казваће и знати, како домаће послове треба уређивати, како обштинске послове треба одправляти; казваће ти, добрый србскій народе! твоя јошть нека деца, како се сретно, славно и богоугодно живити може. Кадъ ова деца поодрасту, замениће свое родителѣ; родителѣ ће свое достойно любити и почитовати; радиће послове домаће, обштинске и државне болѣ него што су родителѣи. Деца, коя одсадъ буду у школу ишла, быће у дому своє добре старешине и радни; быће стретниі него што су нѣови родителѣи были; быће права радость и утѣха свои' родителѣа, а поносъ и ди-

ка свогъ народа. Славу србску они ће опетъ подигнути на онај степенъ высокій, на комъ є подъ Душаномъ была. Нѣова ће мишица бити јуначка, као што є нашегъ народа свакадъ была, быће и јуначниа, єрѣ ће знати, ако се буду борили, зашто ће се борити; быће стретниі, єрѣ ће научити у своіой школи, како ће паметниє и мудриє радити одъ свои' прародителѣа и родителѣа. Народе србскій! твои синови, кои буду одсадъ у србске народне школе ишли, знаће оснивати, крепити, бранити и подизати свою домаћу и свою народну срећу и славу. Научиће познавати подпуно волю божию, па ће ту свету волю и испуњавати, а Богъ ће умилѣнъ на тако честитъ младъ нараштай, спустити на нѣга обилатый и милостивый свой благословъ, те ће и они свакій за себе и србскій цео народъ бити прекрасный цветъ између осталы' народа'. Землю ову нашу тако ћемо мы начинити, да буде земальскій рай.

Нама є данасъ слободно школе подизати и имати колико оћемо. А као годъ што є отацъ дужанъ старати се да свой породъ и свою децу одрани и подигне, тако є исто дужанъ онъ старатисе и зато, да деца нѣгова разумъ свой развію, и да науче оно, што є човеку нужно знати. Но свакоме родителю ніє могуће понаособно за воспитаніє деце свое старатисе и трошити. Као годъ што се люди населяваю у єдно село и єдну обштину, да лакше живе и различите свое потребе намирую, тако є тай обштинскій животъ и ради школе добаръ. Цела обштина држи цркву, цела обштина држи и школу и учи-

теля. Найсиромашнія община има свою цркву, найсиромашнія община треба да има и свою школу. Она села, коя нису кадра имати свою школу, треба да се разселе у друга већа села, ерѣ безъ цркве и безъ школе треба управъ држава да забрани, да коя община може живити. А школу и учителя єдногъ или два може свака община држати, може и мора, ако є своме добру рада. Да бы трећину свога труда на школе морали давати, не бы было много спрамъ онога добра, кое школе доносе, камо л' што се мала жертва одъ сваке фамиліе иште за ову преважну потребу. Трошакъ на школе ніє никакавъ великій трошакъ, а доноси стостручне плодове и користи. Нежале наши люди потрошити на коекакве беспослице, на излишне угодности, несмеду дакле жалити трошка на свою общинску школу, ерѣ є школа общини оно, што човеку рана. Община є вечита майка школска, коя се око школе мора старати као майка око чеда свога. Као годъ што се добри Христіяни поносе са лепомъ црквомъ, тако и іоштъ выше треба да се србске общине поносе са добримъ школама.

Свештеницы! казуйте народу шта су школе, и будите народу толмачи оваке поштене и за народъ користне тежнѣ. Будите прави пастыри душевни народа, и нежал'те труда у свакой прилицы, да народъ обавеш-

ћавате, како ћете брже честито стадо, честите Христіяне имати.

Старешине, поглавари, чиновницы одъ свакога реда! подпомажите у овомъ народъ; обучавайте у овомъ народъ; умилите му школе; докажите му да праве среће неће имати безъ школе. Съ тымъ ћете олакшати себи посао; съ тымъ ћете испунити вашу најсветію дужность вашега званія и чина; съ тымъ ћете угодити народу, и Богу; съ тымъ ћете подићи честитъ народъ, честите државне грађане. Гди народъ ніє кадаръ разумети ову благодеть и користь свою на лепъ начинъ, употребите власть вашу, кою вамъ є или народъ или князь дао.

Грађани и сви одабрани у народу! дайте вашъ гласъ и пружите вашу руку, да подигнемо добре школе народне и да имамо добре учителѣ, па гонимо изъ нашегъ народа црно незнанѣ, а да палимо свећу вечите просвете, коя ће намъ на свако добро и на нашу срећу и славу светлити!

Сложимо сви нашу волю и нашу снагу на светый овай посао! Дигнимо овай олтаръ Богу и народу; учинимо да будемо сретни; учинимо да наше потомство буде сретніє, и да насъ благосиля у све вѣкове! Нека приступа овоме послу свакій, кои є човекъ, кои є Христіянинъ, кои є Србинъ! Изъ основа подижимо ново школе наше, а са школама србску срећу, и лепшу србску будућность!

О Н У Ж Д И
УЧИТЕЛЬСКОГЪ ПРИПРАВЛЕНЯ
КЪ ЗВАНІЮ СВОМЕ.

Добаръ учитель треба да зна выше него што е дужанъ друге научити; еръ тако ће текъ моћи оно што предае разумети, и другима са вкусомъ и ползомъ приобштити.

Учителя е станъ смирено и низко; но духъ нѣговъ треба да е узвышенъ, нѣгово обхоѣнѣ и начинъ живота безпорочанъ; еръ тако ће текъ моћи достоинство и светость званія свога сачувати, безъ чега нити ће почитаніе свои' сограђана', нити любовъ свои' ученика', нити повѣреніе фамилія' задобити моћи.

Нѣгово е званіе малено; но за срећу, благостояніе и спасеніе едне државе найважніе и найнужніе. Добаръ е учитель примѣръ найвеће добродѣтели, найвећегъ пожертвованія у едной обштини. Задоволянь своимъ станѣмъ, почитованъ одъ свои' саграђана, люблѣнь одъ свои' ученика, живи и умире онъ у тишини, ништа друго неоставляюћи по себи, но спомень у души сограђана свои', да е честно и безпорочно Богу, цркви и отечеству своме служію.

Учитель е найвећій поспѣшитель среће едного народа; онъ е едино орудіе нѣговогъ напредка и величине. Нѣгово е дѣло воспитаніе и из-

ображеніе оны, на коима сва сила едне државе почива.

Званіе учителя едно е одъ найвећи' и найважніи у држави. Нѣму е повѣренъ првый разсадъ обште грађанске среће, и облагороѣніе човеческогъ рода како у моралномъ тако и физическомъ смотренію.

Коме дакле држава благодарити има, ако у нѣдру своме разумне, добродѣтелне, за поредкомъ, благостояніемъ и напредкомъ свога отечества одушевляне грађане притяжава? Коме другоме него народнымъ учительима, еръ су они едини кадри народный кнрактерь образовати и опредѣлити, обштый духъ пробудити, и оне основе распространити, кои су за државу найсигурнія средства спасенія и благостоянія нѣвогъ.

Но кадъ е позывъ народны учителя' овако великій; кадъ е званіе нѣво за садашньость и будућность, за отечество и народность, за привременость и вѣчность тако важно и благодѣтельно, онда и наше правленіе, коме е срећа и напредакъ отечества нашегъ повѣренъ, треба да се свойски о станю и воспитанію учителя србски' постара. Лудо предразсужденіе, упорно незнаѣ и твр-

доглавство нетреба да се выше слуша. Народъ є стадо Божіє. Кои треба да се о нѣму стара, а то не чини, тай ѣе самое Богу одговарати.

Но мы смо среѣни, што на честь правленія нашегъ казати можемо, да є попечительство просвештенія веѣхъ у овомъ смотренію коракъ єданъ учинило. Оно є законодателной власти предложило, како є необходимо нужно за среѣу и спасеніє лепогъ отечества нашегъ, да се педагогическо єдно заведеніє подигне, гди бы се будуѣи учительи народни учти и за полезно и преважно званіє свое приправляти могли.

Совѣтъ є єднодушно предложеніє попечительства просвештенія одобрио, и одобреніє свое поднео светлome Князу на потврѣненіє. Познаваюѣи мы нѣжно и отеческо стараніє нашего Княза о свему што се на благо и среѣу отечества нашегъ кло-ни, поуздано се надамо, да ѣе патриотично предложеніє попечительства и Совѣта савршено одобреніє нѣгово получить; ерь є оно заиста єдно одъ найснажнѣи средства, єданъ одъ найпречїи и найбезбеднѣи путова, кои къ лепой и славной будуѣности отечества нашегъ води.

Ево мы излажемо овдѣ одъ речи до речи предложіє, кое є попечительство просвештенія у овомъ смотренію совѣту учинило:

„Высокославный совѣте!

Искусство и примѣри найпросвешеніи народа' у Европи довольна су сведочанства, да є педагогическо заведеніє, гди се будуѣи учительи народни къ званію своемъ приготавли-

ваю, за сваку државу безъ изятія єдно одъ найважнѣи и найполезнѣи заведенія. Као што свакій занать и свако художество изыскує, да се човекъ за нѣга изъ младости іоптѣ приправи и усавршенствує, тако є заиста и за учитель необходимо нужно, да се за многоважна и преполезна званія своя особито приготавливаю. Само на овай начинъ приправлѣни учительи могу цео єданъ народъ воспитаніємъ школьскимъ облагородити, и у нѣму наиблагодѣтелнѣе промене, напредакъ у нравственности, знанію и благостоянію произвести.

Да све ово люди, кои нису нарочито за учитель воспитани, учинити и овай важный задатакъ рѣшити нису кадри, насъ є наше собственно искусство увѣрило. Сва готово учительска мѣста у отечеству нашемъ, попуњаваю сада богослови. Но готово сви овакови учительи невешти су у званію своемъ, єдно зато, што се за таково ни приправляли нису, а друго и зато, што се учительства примаю само слабїи ученицы богословіє, а больи се одма за свештенике узимаю. Поредъ тога и ови овако заоставши и одвеѣхъ слаби богослови, само за кратко време при учительству остаю. Знаюѣи, да учительствованѣ нїє право нѣово опредѣленіє, богослови наши сматраю школу као неко прибѣжиште и временно ухлѣбленіє, докъ се парохїя каква не отвори, нити се труде, да у званію изыскуємо и нужно усавршенствованѣ добию,

Обстоятельствомъ овымъ отечества нашегъ, а и примѣромъ своію европейски' држава побуѣено, Попе-

чительство в просвещенія прошлогъ месеца коммисіи школьской то пытанъ предложило: в ли цѣли сходно у обзире школьски обстоятелства наши, да се што скоріе и кодъ насъ педагогическо заведеніе едно оснуе, и каквымъ бы начиномъ, узевши у призрѣніе духъ и станъ просвете отечества нашегъ, таково заведеніе устроити требало.

По мнѣнію школьске коммисіе, устроеніе оваковогъ едногъ заведенія, за сваку в државу безизятно одъ найвеће важности и посве нужно, нити о томе може быти сумнѣ. Шта выше по мнѣнію коммисіе, за наше в отечество велика штета, што се то и досадъ већъ ніе учинило.

И заиста, распространяванъ новы понятія, честиты начела, общепользны знаня, и уобщте усовершенствованъ целога начина мишленя, неможе се никаковымъ другимъ средствомъ тако добро постићи, као добрымъ народнымъ учительма, а нарочито сеоскимъ. Цела будућность народа едногъ, цѣо нѣговъ тѣлесный и умный напредакъ, нѣгова грађанска срећа и нѣгово матеріялно благостояніе, одъ тога найвыше зависи, ако народъ овай постане избраженіи, ако се нѣгова понятія распростране, нѣгово знанъ полезно умножи, и ако му се честита начела побожности и патриотизма у душу и срце улію. Но све ово нико му неможе тако згодно и лако саобщтити, као нѣговъ учитель. Зато се учителя мораю за свое у народу и држави преважно и преполезно званіе нарочито приуговлявати; зато в свакогъ правленія дужность на то мотрити, да се званіе учительско, зва-

ніе воспитателя народнѣхъ неповеравма каквымъ лицама; зато свака држава треба сама за себе да воспитавта такове люде, кои ће и нужна учительска знаия и цѣлисходный начинъ наставленія, и здрава благонаравна начела приобрѣсти, како бы после благородна ова свойства целымъ животомъ своимъ у саобраштаю са младежи изявльивали и доказывали.

Што се начина тиче, коимъ бы се овакво заведеніе у отечеству нашемъ устроило, коммисія в школьска укратко и у основнимъ само чертама слѣдуюће одговорила:

1.) Педагогическо заведеніе морало бы се основати гдигодъ у средини самого народа, на примѣръ у Крагуевцу. Оно бы морало имати доста обширно зданіе, башту и нешто землѣ, кое све правителство наше у Крагуевцу има у изобилію. Могао бы се на примѣръ за ту цѣль опредѣлити шареный конакъ съ баштомъ и сусѣдномъ земльомъ. Осимъ тога в у Крагуевцу вѣтино живити.

2.) У томъ заведенію морали бы питомцы засадъ имати сви о правительственномъ трошку: квартиръ, раану, огревъ, пранъ и цело наставленіе.

3.) Оно бы имало три учителя, одъ кой бы еданъ одъ попечительства просвещенія за управителя и забранъ быо, и од кой бы баръ еданъ, ако не сви, у самомъ заведенію съ питомцыма седити и на владанъ нѣово мотрити имао; онъ бы имъ послове опредѣльивао, и непрестано обходећи се съ нѣима морально бы ій воспитавао и поучавао.

4.) Катихета и учитель пѣнія церковногъ у заведенію могао бы бы-

ти тамошній єданъ найспособніи за то свештеникъ.

5.) Питомцы ови учили бы ту све нарочито за учителѣ нуждне и у овакимъ заведеніама предписане предмете; а осимъ тога и основе разумне польске економіе, и то практично радећи.

6.) Свакій питомаць морао бы найпре съ добрымъ успѣхомъ свршити основне школе и полугимназію.

7.) Свакій питомаць при ступаню у заведеніе, морао бы имати найманѣ навршени петнайсть година.

8.) Теченіе цело траяло бы крозь три године.

9.) Сви питомцы морали бы се при приманю обвезати, да ће за неколико опредѣлены година учительско званіе отпраляти, а правителство морало бы се старати, да они кои ово заведеніе сврше, и обштыи испить съ добрымъ успѣхомъ положе, буду одма после свршетка ухлѣблени. — Число пакъ питомца, кои бы се у заведенію овоме воспитавали, было бы соразмѣрно потребама нашимъ.

Найпосле къ основаню овога заведенія, ако высокославный Совѣтъ

преполезну ову стварь у начелу примити и одобрити изволи, необходимо ће нужно быти, да се одма садъ одреде зрелія каква и способнія два човека (наиболѣ такови кои су веѣ съ отличіемъ учительско званіе отпраляли), и да се о правительственномъ трошку пошлю само на єдну годину у Швайцерску у оваково заведеніе, да се тамо добро съ целымъ посломъ упознаду, па да после повратка свога, као учителяи прву годину заведенія одма отворе и започну. Одъ честитости и любви учителя овы къ самой ствари, зависиће савъ успѣхъ овога заведенія, зато ће попечительство гледати, да они буду люди и способни и честити, и за родъ и напредакъ нѣговъ одушевлѣни.

Међутымъ, докъ бы се лица ова за званіе учителя приправляла, попечительство бы просвештенія, ако высокославный Совѣтъ понизно предложеніе ово одобрити изволи, састарало се о обширніемъ изложенію самога начина устроєнія педагогическогъ заведенія нашегъ, тако, да у теченію идуће године све приправно буде, како бы месеца Септемвра 1851. године заведеніе ово кодъ насъ веѣ дѣйствовати почело.“

НАУКА
ДОБРИЧИНЕ РИШАРА,
или
ПУТЬ КЪ СРЕЊИ*).

Любезный Читателю!

Я самъ чуо да ништа толико радости не причинява писателю, као кадъ види да се нѣгова дѣла съ некимъ почитаніемъ наводе одъ други' паметны' писателя'. Мени се редко догодило да овакву радость уживамъ; ерѣ премда реѣи могу, и то безъ сваке суете, да самъ ево веѣь чрезъ целу четвертину столѣтїя сваке године отмѣно име меѣу сачинительима

*) Овай е саставъ изваѣенъ и преведенъ изъ дѣла Венїямина Франклина. Франлинъ родїо се 17. Януара 1706 године у Бостону, у Сѣверной Америки. Быо е сынъ едногъ сапуницѣ. Найпре е радїо занатъ оца свога. Доцнїе ступи у службу кодъ брата свога у кнїгопечатнїи. Нигди се нїе учїо, него е само читанїемъ кнїга найвыше знавїя себи прибавїо. Године 1729 постане самъ прїтяжатель едне кнїгопечатнїи у Филаделфїи. Слабо станѣ свое поболша онѣь брзо трудомъ и економїомъ. Оснуе онда у Филаделфїи явну библіотеку, учено друштво, и почне издавати разна поучительна за народъ списанїя, измеѣу койї отликовали су се особито календари нѣгови, кое е онѣь сваке године издавао подѣь насловомъ Добричина Ришарѣь. Франлинъ е велика добра учинїо отечеству своѣму у рату за ослобоѣенїе Америки одѣь владѣ Енглезке. Быо е не само државный человекъ, него и великїй Философѣь. Сматра се као ообразацѣь добродѣтели и човеколюбїя.

календара' себи придобывао, и пакъ ми се нїе догодило, незнамъ изъ когъ узрока, да ме браћа моя писательи овогъ истогъ рода, похваломъ каквомъ почествую, или да кои годъ кнїгописацѣь найманїй споменъ о мени учини; и доиста да ми нїе іоштѣь ово мало дѣйствителногъ добытка одѣь мой' умны' производа', морао бы збогъ недостатка похвале и одобрѣния сву волю къ писаню изгубити.

Напоследку самъ заключїо да е найболїй судїя мое заслугѣь народѣь, будући да онѣь купуе мой календарѣь; о чему самъ се тимъ выше увѣрїо, што самъ путуюћи као непознатѣь по свету, често слушао гди овай или онай повторава гдикою одѣь мой' пословица', додаваюћи напоследку: *као што вели добричина Ришарѣь*. Ово ми е причинявало неку радость, и увѣравало ме да се не само употребляю моя поученїя, него да светѣь іоштѣь има неко почитанїе према важности мой' речїи; па да бы люде іоштѣь выше ободрїо къ томе, да се позиваю на моя начела и да ии повтораваю, признаемъ да ми се погди-кон путь догаѣало, да самъ себе съ

некимъ одвећъ важнымъ и озбыль-
нымъ тономъ цитирамъ. Изъ тога
судите колико самъ морао бити за-
доволянъ съ єднимъ догађаємъ, кои
ћу вамъ ево да приповедемъ.

Зауставимсе єдномъ на коню кодъ
места єдногъ, гди быяше много лю-
дїй скуплѣно збогъ явне продає нѣ-
ке. Будући да часъ іоштъ не быяше
приспѣо, друштво вођаше разговоръ
о тежоћи времена; єданъ између
ній окренувшице къ човеку єдномъ
сѣде косе, и прилично споляшности,
рекне му: „А Вы, отаць Аврааме,
„шта мыслите Вы о овомъ садаш-
„нѣмъ времену? Нисте ли и Вы тогъ
„мнѣнія, да ће претерани порези най-
„после землю сасвимъ упропастити?
„Єръ одкудъ и како ће ии люди пла-
„ћати? Шта бы намъ Вы саветова-
„ли?“ Отаць Авраамъ попромыслисе
мало, па онда одговори: „Ако оћете
да знате мой начинъ мышлѣня, я ћу
вамъ га у мало речій казати: єръ єд-
на речъ довольна є ономе, кои є ка-
даръ разумети. Съ млогимъ речма не
пуни се мерица: што'но вели добри-
чина Ришаръ.“ Сви се садъ сложе
да приволу отца Авраама къ говору,
и пошто се цело друштво прибли-
жи и обколи га, започне онъ слѣду-
юћу бесѣду:

„Драгіи прїятельи и добріи су-
сѣди мои, истина є да су данцы од-
већъ теретни. Међутимъ, да мы не-
имамо други' коєкаквы' данака' пла-
ћати, кромѣ оны' коє правительство
одъ насъ зактева, могли бы се нада-
ти да ии много лакше сносимо и ис-
плаћуємо; али мы ии имамо много
други', кои су далеко теретнији за
гдикое одъ насъ. — Наша лѣность
кошта насъ двапутъ толико колико

правительство одъ насъ узима, наша
гордость трипутъ, а наша претера-
ность и будалаштина четир' пута
толико. Ови су данцы и порези та-
кве природе, да коммисари нису ка-
дри ослободити насъ одъ нїй, нити
умалити теретъ нїовъ. Но при свемъ
томъ ако оћемо да послушамо добаръ
єданъ саветъ, можемо се іоштъ на-
дати чему; єръ, као што вели добрый
нашъ Ришаръ у свомъ календару одъ
године 1733: *Богъ рече човеку: помо-
зи самъ себи, па ћу ти и я помоћи.*

И. „Кадъ бы постојало правитель-
ство неко, коє бы обвезало поддани-
ке да даю уредно десету часть сво-
га времена нѣму на послугу, доиста
бы имъ се видало ово условіє од-
већъ тежоко и неправедно. Но већа
насъ часть, у лѣности своіой, мло-
го већегъ Тирянина налази, кои да-
леко већій пореза теретъ одъ нїй
истязава. Єръ ако прорачунишь вре-
ме коє у коначной беспослености
проведешъ, то єсть, или ништа не-
радећи, или узалудно га на беспосли-
це трошећи, видитѣшъ да истину
кажемъ. Беспосленость води сасо-
бомъ млоге неугодности и траянѣ
живота знаменито скраћава. *Беспосле-
ность, што'но вели добричина Ри-
шаръ, подобна є рѣи, она много вы-
ше човека єде него радъ; ключъ коимъ
се служимо свагда в чистгъ и сянъ.*
Но ако любишь животъ, као што да-
лѣ вели добричина Ришаръ, не тро-
ши време узалудъ, єръ то є вештество
изъ когъ є животъ саставлѣнъ. Коли-
ко текъ само времена обраћамо на
спаванѣ дуже нег' што є нужно. За-
бравлямо да лисица коя спава, не
вата кокоши, и да ћемо довольно вре-
мена къ спаваню имати, кадъ легнемо

у мртвачкій сандукъ. Кадъ є време найдрагоцѣннїе благо, то губитакъ времена, као што каже добричина Ришаръ, мора быти найвеќе раскошство, єръ, као што онъ далъ каже, изгублѣно време неповраќасе нигда више, и оно што мы називамо довольно времена, свагда се нађе да є врло кратко. На ноге дакле, па дѣлаймо докъ іоштъ можемо. Помощію радности, учинитѣмо много више съ маньимъ трудомъ. Лѣность чини да є све тяжело, а радомъ све быва лако. Онай кои доцканъ устає, окреќесе вазданъ, и текъ што започне посао свой, а веќъ наступи ноћъ. Лѣность иде тако полагаю, да ю сиромашство брзо стигне. Журисе у пословица твоима, а не чекай да они тебе журе. Легати благовременно, а устаяти рано, набавля здравлѣ, иманѣ и мудрость.

„Шта значе желѣ и надежде срећниї времена? Време ћемо мы сами учинити больимъ, ако знамо дѣлати. Посао, што'но вели добричина Ришаръ, не потребує никаквы' желя'. Онай кои живи одъ надежде, може лако умрети одъ глади; не'ма добитка безъ труда. Треба да се служимъ рукама, ако немамъ земальски' добара', или, ако ій и имамъ, яко су данкомъ обтерећена; и, као што добричина Ришаръ разумно примѣчава, руководѣліє вреди толико колико земальско добро, занатъ є званіє кое човеку дає и честь и добитакъ. Алъ треба радити у свомъ занату, и ићи за своимъ руководѣлія позивомъ; иначе, ни земальско добро, ни чинъ и званіє, неће намъ помоћи да порезъ и данакъ нашъ платимо. Ко є годъ радниъ, не'ма се бояти оскудице; єръ гладъ дође до врата' човека радина, алъ не-

сме ући унутра. Па ни сами коммисари и вратари неће' тумарити унутра; єръ радъ плаћа дугове, а лѣность и очаяванѣ ій умножава. Ниє нужно, да нађешъ закопано благо, ни да те богати сродницы наслѣдникомъ своимъ учине. Радность є, што'но вели добричина Ришаръ, лати среће и напредка, а Богъ ништа не одриче раду. Ори докъ лѣнивацъ спава, пакъ ћешъ имати раане на продаю и за потребу домаћу. Ради у све часе кои се зову данасъ, єръ неможешъ знати све оне препоне кое ће те предсрести сутра. Зато добричина Ришаръ вели: єдно честито данасъ више вреди него двое сутра. А далъ: нигда не одлажи на сутра што можешъ учинити данасъ. Кадъ бы ты быо служитель доброгъ господара каквогъ, небы л' се стидіо да те затече съ прекрштенымъ рукама? Ты си пакъ самъ свой господаръ. Стыдисе дакле да самъ себе затечешъ у беспослености, кадъ имашъ толико да радишь за тебе, за твою породицу, за твою отачбину. Устай дакле изъ постелѣ како зора заплави; да сунце, осіяваюће землю, не може рећи: Гле лѣнштине гди спава. Безъ свакогъ оклеваня, латисе алата твогъ, и опоменисе, што'но вели добричина Ришаръ, да мачка съ рукавицомъ на шапи не увати миша. Рећићешъ ми да имашъ много посла, па да немашь снаге къ тому. То є могућно; алъ имай волю и постоянства, пакъ ћешъ видити чудеса. Єръ, што'но рече добричина Ришаръ у свомъ календару, не опоминѣмсе одъ кое године: Вода коя пада непрестано каъ по каъ, наипосле издуби каменъ. Съ радомъ и постоянствомъ, мишь прегризе паламаръ,

и мали удари повторавани обараю грдне растове.

„Чинимисе кан'да чуемъ гди ми нетко одъ васъ вели: „Заръ не треба себи узети неколико тренутака одмора?“ На то љу ти одговорити, пријателю, што' но рече добричина Ришаръ: Употребѣ како вала време твоє, ако оћешъ да заслужишъ одмора, и не губи часа, будући да ниси сигуранъ ни за еданъ минутъ.

„Одморъ є време кое се може употребити на штогодъ полезно. Само радинъ и бдителанъ човекъ кадаръ є себи овакавъ одморъ набавити, до когъ леньштина нигда не доспѣва. Миранъ животъ, што' но вели добричина Ришаръ, и беспосленъ животъ, то су две веома различне ствари. Заръ мыслишъ да ће ти лѣнность выше радости и задовольства принети него радъ? Варашсе. Ёръ, као што далъ вели добричина Ришаръ: лѣнность раѣа бриге, а одморъ безъ нужде производи досадне труде и немире. Многиу бы люди желели живити а да не раде, самымъ разумомъ своимъ, алъ имъ та желя зло за рукомъ изилази. Радъ, напротивъ тога, води за собомъ угодно-сти, изобиліє, честь и уваженіє. Удовольства трче за онима кои беже одъ ній. Радина и пажљива преланиє нигда безъ кошулѣ. Од' како имамъ неколико овцица и едну краву, свакиѣ ми назива доброутро, као што врло добро вели добричина Ришаръ.

III. „Али, окромъ любави къ раду, треба іоштъ имати постоянства, одваженя и стараня, треба послове свое видити своимъ собственымъ очима, а много се не ослањати на друге. Ёръ, што' но вели добричина

Ришаръ, я нигда нисамъ видіо да дрво кое се често пресађує, или фамилія коя се често сели, онако напредую као друга коя су стална и на своме месту. А негди опетъ вели: три сеобе чини ону исту штету кою еданъ пожаръ. Чувай твой дућанъ, пакъ ќе и твой дућанъ тебе чувати. Ако оћешъ да ти се изврши посао, лати га се самъ; ако ли оћешъ да не буде свршенъ, пошљи другога. Тежакъ (орачъ) ако жели себи напредка, треба самъ да управља плугомъ своимъ. Око господарово выше посла сврши него руке нѣгове. Недостатакъ пажнѣ выше чини штете, него недостатакъ знаня. Не надзирати надъ посленицыма, значи оставити имъ кесу свою на нѣово произволенѣ. Сувыше повѣреня къ другима єсть убитакъ и пропасть многима людма, єръ, као што вели календаръ, у дѣлима овога света, нећешъ спасенъ бити вѣромъ, него неимајући вѣре. Старанѣ кое човекъ самъ за себе употреби, свагда є пробытачно; єръ, знанѣ є за човека учена, богатство за човека радина, као годъ што є власть за храбра, а небо за добродѣтелна. Ако оћешъ да имашъ вѣрногъ слугу и да га любишъ, служисе самъ. — Добричина Ришаръ препоручує обзрителность и старанѣ, башъ и у самимъ предметима одъ найманѣ важности, єрбо се често догаѣа, да мала занемарность велико зло произведе. Збогъ едного клинца, вели, изгубисе подковица коньска; збогъ недостатка подковице изгубисе конь; а збогъ изгублѣногъ коня коняникъ є самъ изгублѣнъ; єръ га непријатель стигне и убіє; а то све зато што нїє пазіо на гвозденъ клинацъ у подковицы коня свогъ.

III. „Ово е доста, пріятельи мои, о раду и позорливости, кою човекъ треба да обрати на собствене по-слове свое; но кромѣ тога, треба да имамо іоштъ при себи и штедливость, ако оѣмо да обезбѣдимо успѣхъ рада нашегъ. Ако човекъ незна штедити оно што добые, умретѣ безъ паре, пошто е чрезъ цео животъ привезанъ быо узъ претрудный посао свой. *Што е куйня маснѣя, вели добричина Ришаръ, то е мршавиѣ тестаменатъ. Млога се иманя разспу у исто време чимъ се стеку, одкако су жене занемариле преслицу и плетѣво за любовъ чая, и одкако су люди пунча ради оставили чекиѣ и сикуру. Ако оѣшь да будешъ богатъ, вели онъ у другомъ некомъ календару, а ты научи не само како се тече, него знай и како се чува. Индіе нису Шпаньолце тимъ обогатиле, што су имъ трошкови знаменитиѣ были него добытцы нѣини.*

„Одрецитесе дакле ваши' скупочены' будалаштина', па се неѣте имати толико тужити на тежкоѣу времена', на теретность данака', и на остала бремена ваши' домова'. Срѣ као што вели добричина Ришаръ, *жене, вино, игра и рѣавъ кредитъ умаляваю сермію и умложавая потребе. Скуплѣ стане издржавати еданъ порокъ, него воспитати двоє дѣце. Мыслите може быти да мало пунча понекадъ, мало одабранія трпеза, мало лепше альине, мало увеселеніе одъ времена на време, не могу' имати велике послѣдице; но опоменитесе онога што вели добричина Ришаръ: Мало, выше пута' повторавано, бива много. Чувайтесь малы' трошкова': мала е пукотина*

довольна да потопа найвеку лаѣу. Нѣжность вкуса води къ жебрачини. Будале даю гостбе, а паметни ѣду.

„Ето васъ свию гди сте се скупили овде збогъ продае нѣки' редкостій и скупочены' ситница'. Вы држите да су то добра; алъ, ако се не узмете добро на умъ, произиѣею одтудъ зла за гдикое одъ васъ. Вы рачуните да ѣе се овѣи предмети продавати еѣтино, а мож'да ѣе' быти скупльи нег' што су коштали; што выше, ако вамъ они нису нужди, быѣею на свакиѣ случай прескупѣ за васъ. Опоменитесе и далѣ што вели добричина Ришаръ: *Ако купуешъ што ти не треба, скорымъ ѣешъ временомъ продавати што ти е найнужднѣе. Я самъ видіо много людѣй, кои су се само зато упропастили, што су непотребне имъ ствари еѣтино куповали. Будалаштина е употребити новацъ свой на купованѣ каѣня. Меѣутимъ овакову будалаштину люди по свакиданѣ чине, не мыслеѣи на речи календара. Паметни, вели онъ, учесе туѣомъ несреѣомъ; а будале редко биваю паметниѣи собственымъ неволяма своима: Felix, quem faciunt aliena pericula cautum. Я понекогъ познаемъ, кои е, за украсити рамена своя, гладовао несреѣникъ, и фамилію свою скоро дотле довео да леба нейма. Свилене матеріе, атлази, скерлети и кадифе, што' но вели добричина Ришаръ, *гасе ватру у куйни. Ствари ове не само да нису потребе живота, него се едва сматрати могу и къо угодности; ал' будуѣи да су на очима сѣйне, покушавамосе купити ѣи ма како было. Оваковымъ су начиномъ измышлѣне потребе рода човечіегъ постале мло-**

гобройніе него потребе природне. Место єдне особе истинито сиромашне, вели добричина Ришаръ, има іѣ стотина потребиты'. Овыма крайностима и другимъ подобныма, люди доброгъ станя доведени су до просячине, и принуђени къ онима прибѣгавати, коє су пріє презирали, но кои су умели одржатисе радомъ и штедљивосћу. Ово доказує да се-лякъ стоєій на своимъ ногама, као што врло добро каже добричина Ришаръ, веіій є него благородникъ на колѣнима. Они истин кои се найвыше туже, наслѣдили су можебыти прилично иманѣ; ал' непознаваюћи средства коима є оно стечено, мыслили су у себи: „Садъ є дапъ и нигда ноѣ наступити неѣе. Овако малый трошакъ према иманю као што є мое, не заслужує да се пази на вѣга“. Деца и будале, као што врло добро говори добричина Ришаръ, себи уображаваю да двадесеть година' и двадесеть франака' нигда края имати не могу'. Али кадъ се непрестано вади изъ коша, а ништа се немеѣе у нѣга, скорымъ ѣе се временомъ ударити у дно; тако исто, што' но вели добричина Ришаръ, кадъ бунаръ усане, онда се текъ позна шта вреди вода. Ал' то бы они одма съ почетка знали, да су ктели искати савета одъ нѣга. Ђсте ли ради знати, пріятельи мои, шта вреди новаць? Идите само и покушайте искати га узаямъ; онай кои займа тражи, тражи себи смртно мученіє. То исто бива и онима кои даю узаямъ некима людма, па кадъ намераваю искати натрагъ дугъ свой. Но ово ніє наше пытанѣ.

„Добричина Ришаръ, у смотре-нію предмета о комъ самъ садъ говорію, разумно намъ каже, да є гордость китнѣ права проклетина. Пре него се саветуєшь съ твоіомъ фантазіомъ, посаветуйсе съ твоіомъ кесомъ. Гордость є такавъ просіакъ кои исто тако изъ гласа више као и нужда, само што є іоштъ далеко неситиіи. Ако си купио лепу стварь какву, требаѣе ти іоштъ десеть други', па да ти снабдѣніє буде подпуно; ал', што' но вели добричина Ришаръ, лакше є утушити прву фантазію, него задовољити све оне коє за нѣомъ иду. Исто є тако будаласто кадъ сиромашакъ маймунски подражава богатоме, као што є убитачно было жаби, кадъ се напиняла да равна буде волу у дебљини. Велике лаѣе могу се лакше опасностима подвергавати на широкомъ мору; алъ мали чамцы мораю се држати близу обале. Овакове будалаштине биваю наскоро казнѣне; єрь, што' но вели добричина Ришаръ, гордость коя руча са суетомъ, вечера съ презрѣніємъ. Гордость фруштукує съ изобилиємъ, руча са сиротиньомъ, а вечера са срамотомъ. Шта имамо, наипосле, одъ ове суєте предъ светомъ се показати, за кою се люди толикимъ опасностима подвергаваю и толике труде подпосе? Она нити є кадра здравлѣ сачувати, ни неволѣ олакшати, ни личну заслугу увеличати; напотивъ тога, она раѣа зависть, ускорава упропаштенѣ среѣе и иманя людскогъ. Шта є лептиръ? Онъ ништа ніє друго него одевена гусеница, па ето то ти є кицошъ.

„Каква ли є будалаштина бацатисе у дугове збогъ оваковы' излиш-

ностей. При овой продаи, пріятельи мои, дае вамъ се шесть мѣсѣцѣй кредита, па е може-быти користь овогъ условія побудила гдикое одъ насъ да овамо дођу, ерѣ неимаюћи готова новца за трошенѣ, надамосе задовольити нашу фантазію, безъ икаквогъ плаһаня. Аль, яо майцы! промышлявате ли вы шта сотимъ чините, кадъ се у дугъ завалюете? Даєте пра'во другоме надъ вашомъ слободомъ. Ако не узмогнете платити на уговореный рокъ, стидићетесе видити вашегъ повѣреника; стра' ће васъ обузети кадъ съ нымъ проговорите; понизићете се измышляванѣмъ сажаленя достойны изговора: мало по мало изгубићете слободу вашу, па ћете наипосле себе обезчестити найочевидниима и найпрезрителниимъ лажима. Ерѣ, што' но вели добричина Ришаръ, *другій е порокъ лагати, првый, задужитисе. Лажъ иде узастопце за дугомъ.* Човекъ са слободомъ роћенъ небы требало нигда да се стиди ни да се страши ма съ коимъ живымъ човекомъ говорити, и у очи му гледати; ал' доста пута сиротиня угашава и дрзновеніе и добродѣтель. *Тежко е, вели добричина Ришаръ, да празна вреќа управо стои.* Шта бы вы мыслили о едномъ князу или о едномъ правительству, кое бы вамъ изданнымъ указомъ забранило, одеватисе по обычаю отмѣнны' лица', и то подъ казнию затвора или робства? Нећете ли рећи да сте се вы родили као слободни, да имате право одеватисе како за добро наћете; да бы таковой указъ быо право нападанѣ противъ ваши привилегія', и да бы такво правительство было ти-

рянско? А међутимъ вы се сами подвргавате подобномъ тирянству, кадъ се завалюете у дугъ, збогъ ношнѣ овакове. Вашъ повѣритель има пра'во, кадъ му се свиди, лишити васъ слободѣ ваше, оправаляюћи васъ за цео животъ вашъ у тавницу, или васъ продаваюћи као роба, ако му платити нисте кадри. Кадъ сте куповали ствари ваше, може быти нисте много мыслили о томе како ћете ии платити; ал' *повѣрительи, као што вели добричина Ришаръ, имаю болѣ паметствованѣ него дужницы. Поверительи су суевѣрни люди, кои точно наблюдаваю све знамените дане (епохе) у календару.* Данъ истечая рока дође пре нег' што вы и помыслите о нѣму, и исканѣ дуга сбудесе безъ да сте преправни задовольити га и подмирити; или, ако и мыслите на дугъ вашъ, рокъ, кои се у почетку чиняше онако дугачакъ, видиће вамъ се, кадъ се приближи, крайнѣ кратакъ: мыслићете да е време привезало крила и на пете, као што ий има на раменима. *Постъ е одвѣћъ кратакъ, вели добричина Ришаръ, онама кои мораю да плате о Ускрсу.* Займопріймаць е робъ займодавца, и дужникъ повѣрителя; грозитесе овога ланца, сачувайте слободу вашу, и одржите вашу независимость; будите трудолюбиви и слободни; будите штедљиви и слободни. Може-быти вы мыслите да сте засадъ у срећномъ станю, кои вамъ допушта задовольити безъ сваке штете гдикою фантазію; алъ штедите новаць вашъ за време старости и потребе, докъ сте іоштъ у станю то чинити: *Ютренѣ сунце не трае вазданѣ.* Добитакъ е неизвѣ-

станъ и непостоянъ, алъ трошакъ ѣе быти, чрезъ цео животъ вашъ, непрекиданъ и извѣстанъ. Лакше е саградити две пеѣи, нег' едну ереяти, као што вели добричина Ришаръ; болъ е да увече легнете гладни, него да уютру устанете съ дугомъ. Тецы колико годъ можешъ, и чувай твоє те-цѣйво: па ето ти истините тайне съ коіомъ ѣешъ себи олово претворити у злато; а кадъ будешъ имао при себи овай мудрачкій каменъ, буди увѣренъ да се неѣешъ выше тужити на строгость времена и на тегобу у плаћаню данка.

IV. „Ова наука, пріятельи мои, есть наука разума и мудрости. Ме-ѣутимъ немойте се само и едн-ствено ослањати на вашъ радъ, на вашу штедню, и вашу мудрость. Ово су истина изрядне ствари, али ѣе вамъ и оне сасвимъ быти бесполез-не безъ небесны' благослова'. Сми-рено се дакле молите Богу да вамъ ове благослове даде; не будите не-милосрдни према онима кои су за-садъ у нужди, но утѣшите ии и при-тецыте имъ у помоћъ. опомените-се да е и Іовъ быо убогъ, но да е доцнѣ постао срећанъ.

„Неѣу выше говорити о томъ. Искусство е школа гди предавана чове-на скупо стаю, но то е едина едина школа гди се безумни поучити могу', што' но вели добричина Ришаръ; па іоштъ и ту се не науче много, еръ, као што онъ паметно каже, мо-жемо дати другоме добаръ советъ, а-ли му не можемо дати добро владанъ. При свемъ томъ опомените се оне пословице: коме нѣе саветовати, нѣе му ни помоћи; еръ, што' но вели до-

бричина Ришаръ, ако неѣешъ да по-слушашъ разумъ, а ты ѣешъ скорымъ дочекати да те куцне по прстима онъ.“

Овако старый Авраамъ сврши бесѣду свою. Сви су радо слушали говоръ нѣговъ, сви су одобравали начела нѣгова; ал' зато су ипакъ о-най часъ противно дѣлали, истовет-но онако као што се явнимъ бесѣ-дама обычно догаѣа; еръ, чимъ е продая започела, свакій куповаше найпретераниимъ начиномъ, покрай свію саветованя' бесѣдника, и по-край свега тогъ што се друество бояло да неѣе кадро быти плаћати данке. Я пакъ имадо прилику види-ти, да е добрый стараць прилѣжно проучавао моє календаре, и у редъ поставіо све оно што самъ я за два-десеть и петъ година о овимъ пред-метима говоріо. Честократна спо-миняня, коя е о мени чинію, свакоме бы другомъ досадна была; ал' е су-ети моіой то чудеснымъ начиномъ ласкало, премда самъ добро знао, да одъ цѣле оне мудрости, коя е мени приписивана, ни десета часть не быяше коя бы управо мени принадлежавала, и кою я небы сабрао, пабирчеѣи, изъ здравогъ разума свію векова' и свію народа'. Было како му драго, еле я заключимъ ползоватисе овимъ одзи-вомъ на моє поправленъ; и, премда самъ се у почетку рѣшіо быо, да се-би на овой продаи штогодъ за нову альину купимъ, предомыслимсе и за-ключимъ, да іоштъ за неко време останемъ при старой. Читателю, ако си и ты кадаръ то исто учини-ти, добытакъ ѣе ти одтуда быти ра-ванъ добитку моме.

МЫСЛИ ЧОВЕКА ХРИСТІЯНИНА

НА

СВАКІЙ ДАНЪ ПРЕКО СЕДМИЦЕ.

1. Неделя.

Шестъ дней дѣлай и сотвори
въ нихъ вса дѣла: день же
седмый — суббота, Господу
Богу твоему.

О света недельо, да си благословена! О дане светый Господа Бога мога! ты ми позволявашь преста-ти одъ рада и одморити се! Добро сте ми дошли часови одмора — я вась благосилимъ. Вы ми даєте при-лику, да се срдцемъ моимъ подиг-немъ до оногъ превечногъ, до Бога могъ. Хвалимъ те Боже, и благода-римъ ти, што си данъ овай себи по-светію и заборавне люде подсетію, да се и о спасенію своемъ побрину. Я те прославлямъ изъ све душе мое, што си ме здравлѣмъ укрепію и данъ овай угледати сподобію. Молимъ ти се, буди самномъ и данасъ, одбрани ме одъ зла и пропрати благословомъ твоимъ кораке мое. Овай светый данъ теби е посвећенъ, на славу велико-лѣпногъ имена твогъ. Но ты, као ми-лостивый отаць, учини, да се съ о-вогъ едногъ дана преліе благодать и доброта твоя и на све проче дане у седмицы. — Ево ме, гди полазимъ у твой светый храмъ. Идемъ, да ти се помолимъ и у милость твою препо-

ручимъ. У цркви нисамъ я самъ. Има ту доста браће мое, сукристіяна. Я љу съ нѣма заедно са сакрушенымъ срдцемъ тебе хвалити и славити. Слушаљ съ нѣма заедно твоє свето слово и молиљ те, да нѣме озаришь путаню живота могъ. Учини, Боже, да познамъ на себи, пошто изъ цр-кве изиѣмъ, да самъ се знанѣмъ све-те истине твоє обогатию; да в любовь справъ твои заповедій у мени по-растла; да е воля моя, теби угаѣати, крепчія постала; да самъ у срдцу смерни и трпеливи и да в миръ у души и совести моіюй постояни. Ако бы ми се случило, да се я овогъ да-на гдинибудъ провеселимъ, молимъ ти се, Боже, недай, да радость моя окаляна буде скверномъ каквомъ. Я љу и у томъ веселю на тебе мыслити, вда бы се помысломъ на тебе одъ греха сачувао. Я ти се заричемъ, да ѣе ми найвеѣа радость быти тебе любити и теби веранъ и одданъ бы-ти. Употреби ме, отче благій, као оруѣе твоє велике милошѣе и добро-те справъ ближњи мои. Умекшай срдце мое, да самъ сажалителанъ и подашанъ. Ёрь може ли се теби у-годніе служити него кадъ сироте и безкуѣне надгледамо, кадъ по стра-

давше тѣшимо, кадъ заборавлѣне и презрене у нѣовой нужди посѣштавамо и блажимо, и кадъ се сами непорочно обходимо.

Тако бы я желіо, Боже, да свету неделю и остале годишнѣ празнике проведемъ! Онда бы тѣи дани одмора были пуни благослова за мене. Я имамъ волю теби угаѣати, твоимъ се звати, и подъ сенкомъ твогъ покрова дисати све донде, докъ не сване онай последний данъ, у кои ћешъ ме къ себи позвати,

2. Понедеоникъ.

Благо есть исповѣдати са Господеви и пѣти имени твоему вышній, возвѣщати заутра милость твою на всакую ноць.

Боже, отче мой, кои си на небу, ты си ми животъ дао; ты га и обдржавашъ у мени. То е много милости одъ тебе справъ мене. Я ти сыновно благодаримъ и съ радосћу прославляемъ благодать твою у овай ютренній часъ. Я самъ мирно преспавао ову ноћъ, еръ си ты прострео руку твою наданомъ. Я самъ лакъ и весео устао, еръ си ты утруѣено тѣло мое крепительнымъ сномъ опоравіо.

Садъ могу иѣи на посао, и я идемъ на дужность мою съ радосћу. — Шта га е болестника само ове едне ноћи уздисало на постельи. Нѣима е ноћъ была дуга предуга, еръ сна немаю, па зато су свакій часъ и запыткивали: оће ли скоро сванути; — а я, о Боже, я самъ сладко и мирно спавао и здраво и весело устао.

Па како бы я могао пропустити, да ти съ ютренномъ молитвомъ не престанемъ и изъ све душе не благодаримъ? До овогъ часа была е милость твоя наданомъ; но я ти се смерно молимъ, простри милость твою наданомъ и овогъ дана и преко целе седмице.

Я се предаемъ сасвимъ твоимъ промыслу о мени. Упрочемъ имаћу на памети, да дани живота могъ брзо пролазе и незна имъ се рока, па зато ћу се озбиљно побринуті о момъ исправленію, како бы седмицу ову, кою съ данашнимъ даномъ започинѣмъ, подъ покровомъ твое благодати безпорочно заключити могао. Укажи ми, Боже, стазу, коіомъ ми валя иѣи, да бы се у истини твоіой утвердіо.

3. Уторникъ.

Блаженъ мужъ, воица Господа; въ заповѣдехъ егво вошещеть склв.

Я желимъ быти срећанъ. Желимъ дане живота могъ провести на миру; но ко ће мени све то дати? И ко бы другій могао ако не ты, милостивый творче и садржителю живота могъ. Ты си обрекао дати людма и срећу и миръ, али подъ тимъ уговоромъ, ако ови тебе у срдцу своемъ носили буду и ако по заповедима твоима узживе. Благо ономъ човеку, кои се Бога бои и по нѣговымъ заповедима живи, благо ономъ, кои зна за стидъ и стра предъ онымъ найсветіимъ и пайправедніимъ судіомъ наши мысли, жаши' желя' и дѣла', тай ће се умети сачувати на стази своіой, да не-

поклизне; нѣгово ѣ сердце быти у божіой руцы; нѣгова ѣ память зракомъ свете истине просвѣнена быти. О да красне утѣхе за нѣгову христіянску душу! да благословеногъ мира и спокойства за нѣгово благочестиво сердце! Зато ти се у овой ютрянной тишини завѣштавамъ, о Боже, да ѣ се твогъ светогъ закона придржавати и чувати, да благодать твою неоскорбимъ худымъ дѣлима. Аль я речъ ову неѣу моѣи одржати, ако ми ты, помоѣниче у свакомъ добру, непомогнешъ. Зато те изъ дубльине душе молимъ, помози ми; буди ми воѣа и отаць и за данасъ. Я ѣ садъ поѣи на радъ; ты ѣнешъ и тамо быти узъ мене, ерь ѣу я и тамо еднако на тебе мыслити. Благослови, Боже, радъ мой, кои ево сада започинѣмъ, и помози ми работати до мрака подъ сенкомъ твогъ покрова.

4. Среда.

На всакъ день благословлю та
и восхваляю има твое во вѣкъ
и во вѣкъ вѣка.

Одъ зоре славимъ те, свєблагій, превечный Боже. Одъ тебе є зависило, да я ову ноѣ на миру у дубокомъ сну проведемъ, или да се никадъ више недигнемъ. Я осеѣамъ, да є тѣло мое нову снагу добило; познаемъ да су уморени чланови мои сасвимъ опоравлѣни. А ко є то учинію? ты, отче благій. Оснажію си ме, да могу послове мое за данасъ одправити. О колика си ты добра мєни учинію іоштъ одъ роѣеня мога! Зато ѣу те свакій данъ славити. Душомъ ѣу те хвалити и преузносити

као свємогуѣегъ творца и садржателя; а сердцемъ ѣу те любити као найискреніегъ пріятеля и као найпоузданіегъ избавителя у свакой нужди. Да, я ѣу те свакій данъ прославляти не само устма, него свимъ сердцемъ и целымъ животомъ моимъ. Я ѣу дужности станя могъ верно испунавати. Я ѣу быти усрданъ и услужанъ моимъ ближњима. Прославляю те, Боже, свакій данъ іоштъ и тимъ, што ѣу се сасвимъ воли твоіой подчинити, и што ѣу беде и зла трпєливо сносити. Овако жєлимъ провести свакій данъ овогъ краткогъ века могъ, све до оногъ часа, докъ се душа моя одъ тѣла не разстави, и преселивши се у небо не стане те проглавляти съ осталимъ блаженнымъ душама.

5. Четвртакъ.

Камш пойдѣ ѣ дѣха твоегъ
и ѣ лица твоегъ камш
вѣжѣ? Аѣе взидѣ на
небо — ты тамш еси. Аѣе
снидѣ во адъ — ты тамш
еси. — Аѣе возмѣ крилѣ мои
ранш и всєлюса вѣ послѣднихъ
морѣ — и тамш во рѣка твоя
наставитъ ма и удѣржитъ ма
дєсница твоя.

Гдигодъ сунце сѣє, доклегодъ зрацы нѣгови допиру, свуда си ты, Боже. Обноѣ быше небо трептеѣимъ звездама украшено. Докъ су оне стазу свою обилазиле, я самъ дубоко спавао. Садъ ограну сунце и нѣи нестаде. Но ты си быо ноѣасъ и овде на земљи, и онде, гди су звезде трептилє. Ты си дѣлао и овде и онде. Ты ѣнешъ быти и онда, кадъ нестане сунца, кадъ звезде исчезну. Кудъ ѣу дакле да се уклонимъ одъ

духа твогъ, куда ли да утечемъ исподъ лица твогъ? Поѣдемъ ли на више у небо, ты си тамо; станемъ ли се крити исподъ землѣ, и тамо си ты; да су ми брза крила као што е брзъ сунчаний зракъ, па да полетимъ съ њима на край света, и ту бы ме рука твоя нашла; десница твоя и тамо влада. Ову веру Боже усади у мое сердце. Я љу и данасъ имати на памети твоє свете речи: „такo живи, као да ме свагда предъ собомъ гледашъ,“ па љу се сачувати, да неучинимъ што чимъ бы тебе удалю одъ себе. — Господе мой, ты си свагда близу мене, зато се прекомерно недаемъ у бригу. Какавъ ће ми бити овај данашній данъ, то я незнамъ; аль му зато спокойно на сусреть идемъ, ерь си ты узъ мене. Я самъ уверенъ, да ћешъ ми само оно дати и послати, што ће за мене добро и спасоносно бити. Съ оваквомъ веромъ и съ оваквимъ поузданѣмъ на тебе Боже и Спасителя могъ Исуса Христа, идемъ смело моіой будућности на сусреть.

6. Цетакъ.

Невойса ничесоже, иже имаши пострадати.

Освануо е и данашній данъ, животодавче мой. Я самъ пунъ радости, што ме е благодать твоя у животу одржала, и са синовномъ признателношћу падамъ на колена предъ тобомъ, Боже и отче мой. Я самъ познао по милости, кою си ми досадъ указивао, и по помоћи, кою си ми шилао, да си свагда близу мене быо, и уздамсе, да нећешъ руку твою тргнути одъ мене унапредъ, нити

ћешъ ме оставити само-сама, ако самъ сбогъ сагрѣшенія мои то и заслужио. Како бы жалостни и пусти были дани живота могъ; како бы тамно и и облачно было свако ютро за мене, кадъ небы имао тврду вѣру у тебе, Боже, свесилный помоћниче! — Но, ко е мене той вѣри научіо? Ко ме я имамъ благодарити на томъ великомъ благодѣянію? — Ономе, кои е у данашній данъ на крсту умрео. Ахъ, та то е Спаситель мой, Спаситель целогъ рода човечіегъ. Онъ изъ превелике любви справъ насъ жертвова свой животъ, само да насъ ослободи одъ грѣха, да насъ изведе изъ мрака глупости, и да намъ учини слободанъ приступъ къ милосрдномъ Богу. Благо мени съ таквимъ отцемъ, као што ми га е Спаситель мой представіо. Я вѣруемъ у тебе тврдо и непоколебимо и небоимъ се, макаръ ме шта снашло на стази живота могъ. Мене нестраши неизвестна моя будућность, ерь си ты штитъ мой. Само ми помози, да свете твоє заповеди непреступимъ и чрезъ то неудалимъ тебе одъ себе. Недай, Боже, да кривицомъ моіомъ пострадамъ и да моіомъ рукомъ посадимъ чичакъ и трѣнь по стази живота могъ. Я љу трпити и сносити зло овогъ света, али самъ радъ, да ми е совѣсть чиста и лака; да ми не пребацує, да самъ самъ себе у зло уваліо. Чиста совѣсть велика е утѣха у страдаю; па кадъ знамъ, да ме сердце мое неосуђує, онда осећамъ радость, коя е теби сродна. Поклони ми, Боже, овакову радость, коя ниче само изъ онаквогъ сердца, кое е вѣромъ у тебе скрозъ проникнуто.

7. Субота.

Жизнь человека на земли акн
сѣнь.

Брзо пролазе дани живота могъ и неповраћаю се. Ту нема заустанка, были они радостни и повольни, или жалостни и чемерни, и текъ се зачудишъ, кадъ опазишъ да си на краю.

Таква е судбина людска; раѣамо се и нестает насъ; алъ ты, Боже, ты си еданъ истый одъ пре вѣка падо у безконечность. Я ти изъ свегъ срца благодаримъ у моіой ютреньей молитви, што си ме и ове ноћи и ове целе седмице отеческимъ твоимъ благословомъ заштитио. Благодаримъ ти и славимъ те за она благодарѣнія, коя си разуму и срдцу момъ преко ове седмице указао. Ты си у срдцу момъ пробудио благотворна осеѣаня; саобштио си разуму момъ спасоносне истине, и помогао си ми дужности станя могъ честно испунити.

Но при свемъ томъ я самъ падао у погрешке. Слабомуѣна природа и несмотреность моя навела ме е на то. Я те молимъ са сакрушенымъ срцемъ, да ми опростишъ. Теби самъ радъ посветити све дане и неделѣ, ков іоштъ узживимъ, и мыслимъ болѣ, ревностнѣе настоявати, да ти угодимъ негъ што самъ дояко угодіо. При томъ неѣу сметати съ ума, да животъ човечіи има свой свршетакъ; дакле, да ѣе и мене данасъ сутра нестати одавде. Я самъ едну седмицу преживіо — но доћи ѣе време, кадъ ѣу я и векъ мой преживити; — благо меня, ако се съ чистомъ совѣстѣу у вѣчность преселимъ: ако ме никакво каянѣ неузмучи и ако надежда на благость твою буде моя утѣха. Властниче живота могъ, Боже, укрепи ме снагомъ духа твогъ, како бы съ целокупномъ вѣромъ и совѣстѣу край живота могъ дочекати могао.

Г. П.

О БОЛѢМЪ НАЧИНУ

ДАНАКЪ РАЗРЕЗИВАТИ.

Кодъ насъ у кнежевини Србской данакъ се узима одъ оженѣне главе; аль се и по иманю разрезуе и узима; као што и самъ уставъ пропи-суе: да свакій по иманю свомъ данакъ плаћа. — Да е пакъ болѣ и праведнiе, да се данакъ по иманю разрезуе и купи, него по главама, о томе ће слабо ко посумняти. — У старiя времена купю се данакъ по главама готово свуда; аль у Русiи, тако у славенской земльи, видимо, да се данакъ прiе по иманю него по главама разрезивао и купю. (Види о томе: Исторiя финансовыхъ учрежденiй Россiи со времени основанiя государства до кончини Екатерины II. Сочиненiе Графа Дмитрiя Толстаго. Санктпетербургъ 1848 в. 8. стр. VII — 258.) Позднiе почело се у Руссiи разрезивати и купити данакъ по главама. Аль су руски велики кнезови а после цареви, имаюћи у виду праведнiе разрезиванѣ данка, трудили се да се онъ по иманю, раду и земльи разрезуе и купи, а не само по главама.

Како се у Србiи негда данакъ разрезивао и купю, нама познато сада нiе; аль кадъ видимо, да е у Руссiи, као у земльи славенской, данакъ се по иманю разрезивао, кадъ помислимо, да е у Србiи негда было судова

поротны, прiе него што е то было кодъ Романски народа; то можемо заклю-чити, да се и данакъ кодъ насъ по-резивао и по иманю.

Кодъ насъ е общтина београд-ска већъ поодавно намеравала, да данакъ разреже и купи по иманю; на скупштини петровской године 1848-е држаной, едно е Окружiе писмено дало, како жели, да се данакъ по иманю разрезуе. Тако разрезиванѣ ово само треба да се почне; па ће се за неколико година' по свой Ср-бiи распрострети и завести.

На разрезиванѣ данка по иманю люде не треба натеривати; она ме-ста, коя то оће да чине, нетреба у томе сметати. Вароши ће све, као што Београдъ оће, па ће после и нека села то радо чинити.

При разрезиваню данка по има-ню кодъ насъ требало бы овако по-ступати: Свака общтина нека попи-ше иманѣ свакогъ свогъ мештана; пошто иманя свiю попише, треба да иста и оцени; кадъ ово сврши, треба свакій предметъ иманя размерно дан-комъ обтеретити. Кадъ ово сврши, треба свакомъ мештанину листъ пе-чатањъ дати и у нѣму изметнути сва-кій предметъ иманя, на кои се по-ключу главному данакъ располаже. Изъ овогъ листа видиће свакій, ко-

лико има платити. За олакшицу да-
накъ плаћаюћи, може се учинити да
свакогъ месеца плаћаю, а не двапутъ
у години, као што садъ бива. — По-
писиванѣ оваково иманя водиће къ
потреби размереня земальскогъ, а по-
сле овогъ могу се тапие, као што у-
ставъ прописуе, издавати, и баштин-

ске кнѣиге заводити, као што и за-
коникъ грађанскій то препоручуе. А
тима ће се завести больій кредитъ у
земљи и интересъ на капитале по-
стати ефтиніи, него што е досада.
А да ће тимъ и землѣделство и тр-
говина кодъ насъ напредовати, то е
обштепозната стварь.

О НАШИМЪ ОБШТИНАМА.

За развитакъ и напредакъ местны
обштина старатисе, найвећа е дуж-
ность свакогъ правителства, а на-
шегъ у кнежевини Србиі особито.
Како е народъ нашъ и земля потр-
вена была, остала су истина села,
аль устройство община местны мо-
рало е такође потрвено и занемаре-
но быти. Зато, како смо уставъ го-
дине 1839 добыли, одма е приступлѣно
къ томе, да се устроение община' из-
да. Ово е онда изпало онако, као-
што све изпада, кадъ се брзо ради,
и кадъ се оће да има штогодъ, да
ніе безъ ничега. На ново устроение
община' у Србиі треба изгледати.
Оно неће изостати. Међутимъ е по-
требно, да проговоримо овде што-
годъ о станю община' наши у Ср-
биі, па о томе и у напредакъ, кадъ
се годъ прилика деси, пробеседимо.

На свршетку године 1845, и то
30. Октобра речене године, было
е у Србиі 1151 община, одъ којі е

43 већи и мањи вароша', а 1108 сел-
ски' было. За сваку е общину са-
ставлѣнъ рачунъ, изъ кога се види,
какве е и колике приходе и колико
расхода свака община у години
1845-ой имала; па ако е којой што
одъ прихода претекло, колико е то-
га сувишка; ако ли е пакъ више рас-
хода, него прихода имала, колико е
дуга начинила. За тимъ, коя е об-
щина и колико е имала главногъ
одъ прошле године, колико е плати-
ла коя одъ дуга у год. 1845-ой. На-
последку, колико е готовы новаца
коя имала при свршетку рачунске
године 1845-е.

По овомъ рачуну общине у кне-
жевини Србиі имале су за помену-
тую годину прихода: 1,882.205 гр. чарш.
Приходи су разделѣни на петъ глав-
ны струка; као:

I. Прирезъ.

II. Аренде и киріе.

III. Шумски приходи.

IV. Таксе канцеларійске.

V. Различити приходи.

Прирезъ е изнео 1.013.966 гр.; аренде и киріе 668.643 гр.; а поименце: одъ месарнице е дошло 151.417, одъ кантара (у Београду одъ тамиса*) 151.228, одъ меана 190.266, одъ дућана сеоски 50.926 гр., одъ піввички бара 1154 гр., одъ риболова 5409 гр., одъ козара 471 гр., одъ панађура 41.845 гр., одъ попаше 34.666 гр., одъ копаня шалитре 168 гр., одъ киріе обштински добара 34.996 гр., одъ цигляра 2324 гр., одъ рогоза 404 гр., одъ дозволеня за продаю отровны стварій 687 гр., одъ оборине 2563 гр., и одъ паленя креча 116 гр. Приходи су шумски донели: 110.777 гр. и то: одъ жировнице 103.913 гр., одъ дрва 5566 гр., одъ колара 761 гр., и одъ руя 537 гр. Таксе канцеларійске донеле су прихода 19.487 гр. и то: одъ потврђеня писмены 2362 гр., одъ печата позывателны 4653 гр., одъ ресума 12.472 гр. Напоследку различни су приходи донели 69.330 гр., и то: одъ апсанскогъ (тамничарине) 208 гр., одъ добошаріе 12 гр., одъ новчане казни 8036 гр., одъ поклопа на школе и чесме 6902 гр., одъ треће паре еснафски кутія 3994 гр., одъ еснафлука 3912 гр., одъ продате раане 6209 гр., одъ бикова 520 гр., одъ баряка 128 гр., одъ интереса 13.912 гр., и одъ изванредны, у коє долази и продая различны обштинама непотребны зграда и други ситница 25.397 гр.

Напротивъ тога имале су обштинне расхода у 1845-ой години: 1,605.336 гр. Расхода е было 25,

*) Тамисъ се узима за дозволенъ нафу тучену продавати по кафанама.

поделити се пакъ могу на петъ главны струка; као:

- I. На издржаванъ примирителны суда и полиція местны.
- II. На просвету обштинску, коя е поделѣна на цркву и школу.
- III. На економію обштинску.
- IV. На добротворна заведеня; и
- V. на изванредне трошкове.

На примирителне судове, кои у исто време обдржаваю и полицейный редъ у обштини, потрошено е: 925.569 гр.; и то: на плату кметовску 628.712 гр., на плату писара 42.402 гр., на плату пандура 57.099 гр., на плату ноћны стражара 42.345 гр., на потребе канцеларійске 16.808 гр., и на грађевине примирителны суда и тамница 138.201 гр. На просвету обштинску, поделѣну на цркву и школу потрошено е 519.327 гр., одъ коє е сумме потрошено на школе 357.552 гр.; и то: на плату учителя 232.699 гр., на школске потребе, као клупе, табле, креду и т. д. 5616 гр., и на грађевине школа 119.236 гр. На цркве е пакъ потрошено 161.775 гр., и то на грађевине црквій 155.039 гр., на потребе црквене 3985 гр., и на светкованъ празника 2750 гр. На економію обштинску е потрошено 71.674 гр., и то: на плату шумарима 8408 гр., на плату говедарима 74 гр., на грађевине и поправку обштински добара, коя обштини приходъ доносе 11.462 гр., на грађевине путова и мостова 32.509 гр., на грађевине чесмій и канала 9190 гр., на преправе противу ватре 1395 гр., на обдржанъ чистоте 1665 гр., на осветлѣнъ по варошима 1303 гр., и на интересъ за дугъ обштинскій 5666 гр. На добротворна заведеня е потрошено 979 гр.

и то: на потребе шпитальске 25 гр., и на издржанъ деце одъ непознаты родителя 954 гр. Напоследку на изванредне е трошкове потрошено свега 44.580 гр., и то: на дочекъ старешина до 41.000 гр., и на различите остале потребе общтинске 3580 гр.

Осимъ горе изложеногъ расхода общтинскогъ, разређеногъ по родовима трошкова, кои износи 1,562.132 гр., изостаю јоштъ 43.204 гр. да се по родовима расхода разделе, и тако покаже цео расходъ общтинскій за годину 1845; но како неке общтине свой расходъ нису были поднеле, нѣ се могао нѣтъ расходъ, горню сумму одъ 43.204 гр. износећий, ни разчланити.

Цео расходъ общтинскій у 1845 години, кои осимъ овы 43204 гр. износи 1,562,132 гр., може се јоштъ разделити на два рода трошкова; то естъ: на трошкове праве, као на плате и остале общтинске потребе, и на трошкове, које издаю на грађевине и остале покретне ствари, које опетъ у иманъ общтинско долазе; кадъ се по овоме одбию сумме издане на грађевине, које износе 465,639 гр. и на различите потребе общтинске, съ којима ће се исте общтине унапредакъ служити у сумми: 12,859 гр. свега дакле 478,493 гр.; онда слѣдуе, да су общтине наше имале правогъ расхода у 1845-ой години: 1,083,638 гр.; кадъ се овай правый расходъ одъ 1,083,638 гр. састави съ трошкомъ учинѣнимъ на грађевине и на остале заоставше покретне ствари у 478,493 гр., а при томъ дода и горњи 43,204 гр. о којима подробный рачунъ јоштъ поднесенъ нѣ, па потомъ цео расходъ

общтинскій за 1845 годину одъ 1,605,336 гр. сравни съ приходомъ общтинскимъ у истой години одъ 1,882,205 гр. онда се показуе, да су общтине у 1845-ой имале прихода преко расхода у новцу 276.868, а кадъ се на последку дода къ овой сумми новчаногъ прихода и оны 478,493 гр. што е у покретнимъ и непокретнимъ стварма у иманъ общтинско у 1845 ушло; онда слѣдуе, да е общтинама у 1845 години рачунской преко правогъ расхода претекло: 755,362 гр.

Обштине безъ дуга имале су новчаногъ капитала са свршеткомъ Октобра 1844-е, 591,996 гр. а оне, које су дуга имале, были су дужне 167,388 гр. У 1845-ой години неке су общтине умложиле капиталъ свой у 335,903 гр., а неке су опетъ у 1845-ой години задужилесе са 59,034 гр. Саставивши капиталъ и дугъ одъ 1844 године, са капиталомъ и дугомъ одъ 1845 године показуе се сумма капитала у 927,900 гр., а сумма дуга у 226,422 гр. Одъ овогъ капитала платиле су общтине дуга у 1845 год. 79,331, и потомъ остало е капитала 848,568 гр. а дуга 147,091 гр.; поредъ тога имале су общтине, које су дужне были у кассама своимъ, да дугъ плате, а јоштъ га платиле нису збогъ тога, да не бы сасвимъ безъ новаца остале, 33,806 гр., коя сумма кадъ се одбие одъ дуга, кои ће се платити, и извади изъ горњегъ капитала, изъ кога ће се исплатити, онда остае новчаногъ капитала общтинскогъ последнѣгъ Октобра 1845-е на чисто 814,761, а дуга на чисто 113,284 гр. Одъ овогъ капитала имале су общтине подъ интересомъ

144,239 гр. а у кассама обштинскимъ 670,522 гр. Ови су новци безъ сваке користи обштина' у кассама лежале.

Да су обштине наше одъ 1845 године па овамо све више прихода имале и своє капитале умложавале, видиће се изъ позднїи нѣины рачуна, коє ћемо позднїє саобштити. Садъ да ставимо овде, шта є потребно обштинама нашимъ, па да корачаю напредъ своєму развитку тако, да правителство, коє до данасъ єднако надзоръ води надъ нѣима, могу саме безъ надзора овогъ, са иманѣмъ своимъ слободно располагати:

Као годъ што свако добро устроєно правителство, а и наше; тако свака обштина є дужна сваке године прорачунъ — буџетъ — своїи потреба сачинити, па после и бринутисе одъ куда ће те потребе подмирити. Потребє се ове могу измерити и за више година и прорачунъ за више година саставити; аль є болъ за сваку годину да се састави.

Потребє найнужднїє обштинама нашима єсу:

1. Зиданѣ кућа' за примирителне судове. Ове да су простране; тако да по селима, гди гостіоница добры нема, могу куће ове и за дочекъ путуюћи по званичномъ послу чиновника' и други одабраны' путника служити.

2. Зиданѣ црквїй гди овы нема, као што смо дознали, млоге обштине намераваю несамо цркве зидати, него іоштъ траже одъ выше власти да имъ се планови за зиданѣ новы црквїй направє.

3. Зиданѣ школа' и обиталишта' за учителѣ.

4. Зиданѣ парохїалны кућа.

5. Издржаванѣ чиновника' обштински, у кои брой спадаю и свештеникъ и учитель, а по већимъ обштинама и учителька за женску децу.

6. Обдржаванѣ чистоте у обштини и здравля по пропису санитарскомъ.

7. Зиданѣ и обдржаванѣ шпиталя по већимъ обштинама; малє обштине могу се договорити, па нѣи више шпиталь држати; шпитальни нетреба само да примаю болестне тѣломъ люде, него и душомъ; као што су луди. Осимъ тога и децу да издржаваю, коима се родители незнаю.

8. Да обштина свака мораће съ временомъ по єдногъ писара плаћати и издржавати, као што то већ веће обштине имаю; онда треба

9. Да свака обштина новине држи и кнѣиге набавля, особито коє ће се писати по струци воспитанїя нравственногъ начиномъ популярнимъ пољодѣлства, шумо- и скотоводства, пчеларства, свилодѣлства, и други полезны овогъ рода кнѣига'.

10. Како обштинама пада на тереть просецанѣ и обдржаванѣ путова, кои одъ места до места воде, изузимаюћи главне цесте; то ће и за овай трошакъ морати се оне бринути.

11. Набавляти добре бикове и айгире, и тимє сой стоке побольшати.

Догодиће се вишепута, и то мора особито у почетку быти, да млоге обштине неће моћи са приходи-ма своима расходе покрити; и онда ће се и задужити морати; аль то

ништа незначи; дугови ће се ти мало по мало и съ временомъ исплатити.

Община свака да годишній рачунъ прихода и расхода своій явности преда; да га у новинама или у другомъ коме за то одређеномъ повременомъ листу штампа. Изъ овы рачуна ће се видети, коя община више и манѣ брине се за свое потребе умне и матеріалне. Явность общински рачуна' учиниће, те ће млога у назадку заоставша община, видећи другу одъ себе напреднію, трудити се, да се съ больомъ или изравна или є претече.

Явность общински рачуна' у самой общини и у целой земли имаће и те добротворне послѣдице, што ће народъ нашъ, іоштъ не обвикнуть

и немарљивъ, почети се болѣ бринути за общту стварь; єрь гди свакій само свое личне користи гледи, а общту стварь: общтинску, народну и т. д. пренебрегава, у такой земли нема напредка, у такой є готова пропасть общта.

Осимъ тога треба да мислимо, да нисмо мы сами у Кнежевини Србиі само Срби, него да има нашега народа и изванъ Србіє. Срби у Аустрійской држави живећи добила су по уставу новомъ државномъ, ємство за добро устроєнѣ общтина'. Ово ће скоро у животъ ступити. Оностранске общтине ће годишнѣ рачуне свое явности предавати; мы ћемо њине читати, а они наше. Видићемо после, коє ће се болѣ показати у развитку и напредованю свомъ.

ПРОШЕНІЄ ЛЕВЕ РУКЕ

НА ВРХОВНЕ НАДЗИРАТЕЛЪ ЯВНОГА ВОСПИТАНІЯ И НАСТАВЛЕНІЯ.

Я се обраћамъ на све пріятель младежи, и молимъ ій да баце сажалителный погледъ свой на бѣдну судьбу мою, да бы се єдномъ искоренило предрасужденіє, кога самъ я жалостна жертва.

Мы смо две сестре: десна и лева рука. Два човечія ока не налице већма єдно на друго, нити бы могла живити у болѣмъ и тешнѣмъ пріятельству, него што бы мы живиле, я и моя сестра, да ніє пристрастіє родителя наши' найвећу разлику између мене и нѣ поставило. Одъ мога дѣтиньства была самъ воспитана, да сматрамъ сестру мою, као да є она у некомъ вышемъ степену одъ мене. Пустили су ме растити безъ икаквогъ наставленія; а за воспитаніє сестре моеє ніє се ништа жалило ни пренебрегавало. Ньой су давали учителъ за писанѣ, за начертаніє, за музику, и за све друге послове; а кадъ бы се я сирота усудила да перо, или плайвазъ, или иглу приватимъ, онда бы ми се свиредомъ смеяли, и кадкадъ бы ме и истукли збогъ моеє невещтине. Истина, моя є сестра мене у гдикоймъ приликама къ себи придружавала, но она є увекъ неку честь за себе у томе поставляла, да надамномъ управля, не позиваюћи ме него у слу-

чаю нужде, и да іой само тyme нѣно преимущество іоштъ выше узвѣсимъ.

Немойте мыслити, господо, да є жалби овой поводъ дала суєта моя. Не, моя є тужба на важнімъ побућеніяма основана. У фамилии, коіой принадлежимъ, обычай є, да сестра моя сама носи бригу о свему што є къ обдржаваню нужно. Но кадъ бы се случайно моя сестра поболела, — а она є, међу нама буди речено, многима слабостима, као што сугрчеви, ревматизми и т. д. изложена, — каква бы онда судьба сироте фамиліє наше была? Неће ли она онда горко аль доцканъ жалити, да є такву грдну и неправедну разлику између насъ две поставила, кое смо по природи у свему єдна другой савршено подобне? Јо, жалости! онда бы морали одъ глади помрети, а мени бы немогуће было и найманъ прошеніє написати да за помоћ молимъ; еръ и садъ самъ принуђена была странну руку употребити, да ово неколико речій напише, кое самъ слободу узела на васъ управити.

Я васъ молимъ, честита и славна Господо, будите милостиви доказати родительима нашимъ грдну неправду изключителне ове нѣжности, и нужду єднаке любви, бриге и ста-

ранія нѣовогъ о свой своіой деци.
— Я самъ съ дубокимъ почитаніемъ
ваша понизна службеница

Л е в а р у к а .

Кадъ овако горко и плачевно
жали лева рука на свое родителѣ,
што іой се у свему сестра нѣна,
десна рука, предпоставля; колико бы
умѣстнѣ кодъ насъ у Срби, женска
деца на свое родителѣ, или болѣ
реѣи на законикъ граѣанскій тужити
се могла, што су онако немилости-
во и неправедно изключена одъ ед-
накогъ очиногъ наслѣдія са своіомъ
браѣомъ? Овай параграфъ у зако-
нику нашемъ требало бы законода-
телна власть наша што скоріе, за
честь човечества и домовине наше,
да уничтожи. Небесный нашъ Спа-
ситель учи насъ, да любимо ближнѣ
наше као саме себе, шта выше и
злотворима нашима добра да чини-
мо, а мы, послѣдователи нѣгове
спасителне науке, Срби православ-
ногъ вѣроисповѣданія, правимо за-
коне, чрезъ кое заповедамо и нала-
жемо родителѣма, да само и един-
ствено мужку децу свою любе и о
напредку нѣовомъ стараю се, а жен-
ской како Богъ да. Мы знамо, да е
законодательна власть наша правило
ово само по желѣи веѣе части наро-

да нашегъ поставила; па зато се и
обраѣамо теби народе, да ти дока-
жемо, колико е неправедна и зако-
нима противна желя твоя была. Ср-
бине брате! Не вреѣамо ли тyme
Бога, не газимо ли чрезъ то свету
науку Спасителя нашегъ, не посту-
памо ли у томе противу майке наше
природе? Кажи ми, какву е грдну
разлику природа измеѣу твога сына
и кѣри твое положила, да ій тако
у любви твоіой разликуешъ? Не
зове ли те кѣи твоя онымъ истымъ
сладкимъ именовъ, као и сынъ твой?
Заръ те кѣи твоя не грли и не лю-
би онако исто нѣжно и искрено, као
и сынъ твой? Заръ она не лебди
выше главе твое кадъ си болестанъ
съ ономъ истомъ боязливосѣу и
охотомъ, као и сынъ твой? — За-
што дакле да се и о кѣерима наши-
ма не старамо съ ономъ истомъ о-
теческомъ бригомъ, любви и нѣж-
носѣу, као и о нашимъ сыновима?
Зашто да раздоръ и неслогу у нѣ-
дру фамиліе наше производимо, безъ
нужде, и на срамоту закона и име-
на нашегъ? —

Настанимо дакле кодъ законода-
телне власти наше, и молимо, да се
чести и поноса ради народности на-
ше расположеніе овогъ параграфа у
законнику нашемъ измени.

ДУЖНОСТИ ПРЕМА ОТЕЧЕСТВУ.

В а ш и н г т о н ъ.

Мы любимо наше родителѣ, нашу децу, наше ближнѣ, наше пріятелѣ: Отечество само заузима сву нашу любовь.

Како бы се мы затезали пожертвовати домовини оно, што имамо, кадѣ ничега немамо што нѣ одѣ нѣ?

Сеѣхаймо се непрестано, да отечество има света и незастарима права на наше способности, наше добродѣтели, наша осеѣаня, на сва наша дѣла. Наодили се мы ма у комѣ станю, мы смо войници отечества, и као такови дужни смо бдити о нѣму и хитити му у помоѣ, кадѣ е оно ма у найманьой опасности. — Умрети за отечество, то е судба и найслаѣа и найславнѣя.

Кадѣ се тиче тога: служити своме отечеству, онда треба да престану сва наша непрѣятельства, и да умкну све наше страсти; онда нема човека, само граѣанинѣ остае.

Свакѣй онай ради противѣ природе, кои се бори противѣ свога отечества.

Да отечество постане среѣно, треба да се званичници покораваю законима, а граѣани и законима и званичницима. —

Као найвеѣий образацѣ испуненя граѣански дужностѣй може се споменути Ђорѣ Вашингтонѣ, основатель Американске слободе.

Као приватанѣ човекѣ, као войникѣ, као државникѣ, Вашингтонѣ е свагда постоянно показивао све граѣанске и республиканске добродѣтели.

Кадѣ се Вашингтонѣ родѣо, онда нѣ было републике Американски саѣдинѣны држава'. Та земля имала е тринаѣсть населбина (колонѣя), кое су были Енглезкой подчинѣне. Населбине ове, удручене енглезкомѣ владомѣ, подигну барякѣ устанка за ослобоѣенѣ, и одваже се извоева ти свою независимость. На то е требало имати поглавицу; изберу Вашингтона, и даду му власть Генералисима.

Вашингтону е онда было четрдесетѣ и две године. У нѣговой младости одликовао се онѣ као воѣа у едномѣ рату противѣ дивляка', а после занимао се само са обдѣлаванѣмѣ свое землѣ. Удаљнѣ одѣ свакогѣ честолюбѣя, онѣ нѣ ни помышляо на ону честь, коя му е после указана; ерѣ то е было сталанѣ духѣ, а срце узвышено, спокойно и скромно. Но, кадѣ се прилика указала, и кадѣ е отечество имало потребу одѣ нѣговы способностѣй, онай мудрый обдѣлатель землѣ показао се и као великѣй войникѣ.

Борба противѣ Енглеза' траяла е деветѣ година. Было е препона', незгода', непрѣятельства', издая', неправдѣй; но онѣ е све побѣдѣо. Нѣ-

гова войска, на брою свагда маня одъ енглеке, ослаблявана непрестаннымъ беганѣмъ солдатѣй, морала е путовати, шанчити се, борити се у земли, коя е тада едва мало населѣна была, по грднымъ баретинама, безъ нужды потреба, а често безъ новаца, съ коима бы се то могло набавити, была е у свакоякимъ пат-няма. У почетку она е была безъ войничке строгости, а и безъ храбрости. Но подъ Вашингтономъ брзо е добыла и едно и друго, ерѣ е онѣ быо истинито одданѣ своимъ войницыма, а и они су нѣга любили.

Юштѣ се выше треба дивити нѣговомъ непобѣдимомъ постоянству него нѣговымъ военнымъ способностяма. О томъ имамо примѣръ, кои ѣе на свагда остати знаменитѣ, у зими 1777 и 1778 године. Онѣ е быо улогоренѣ у Валлей-форцу, у одной пустыни, усредѣ леда и снега. Не може се описати, што су имали на томъ месту трпити бранители истомъ осниваюѣе се републике; были су безъ одеда, безъ обуѣе, безъ оружя, безъ леба; многи су помрли одъ глади, одъ зиме и одъ неволѣ; солдати стану яко бегати; и кодъ самы офицера почне духъ слабити; нѣе иѣ остало око Вашингтона него юштѣ мало, кои су остали непоколебими у храбрости и постоянству. Меѣутымъ чинило се, као да се све заклело да га обори. Свуда у земли почело се викати на нѣга; сплетке, клевете, све се то помешало. Нека манитость обвлада веѣиномъ. Стану хулити поступакъ Генераловѣ; почне се радити о томъ, да га измену. Юнакъ, граѣанинѣ, мудрацѣ остао е

спокоянѣ, а целой той бури нѣе ништа друго противуставляо до свое постоянство и свое праводушѣе. На среѣу разумѣ и правда доѣу наскоро до своѣ права; престану нападати на Вашингтона, думенѣ оставе у рукама вештоѣ корманоша, кои е имао славу и среѣу увести лаѣу у пристаниште. Подпомогнутѣ французкомъ войскомъ, коя му е дошла у помоѣ, и славнымъ Генераломъ французкимъ Лафаетомъ, онѣ е истерао Енглезе изъ землѣ, и война се свршила тако, да е и Енглезка признала независимость Америке.

Онда одпусти войску, коя се разишла у найвеѣемъ поредку; положи свое званѣе Генералисима, и врати се да живи као приватанѣ човекѣ на своимъ добрама.

Оноѣ дана коѣ се своѣой куѣи вратио, писао е едномъ одъ своѣй прѣтеля ово:

„Врата мое куѣе видила су гди е ушао крозъ нѣи еданѣ човекѣ у деветѣ година старѣи, него што е быо кадѣ е одъ куѣе отишао. Надамѣ се, да ѣу остале дане моѣ живота провести у прибавляню одданости добры людѣй и упражняваню домаѣи добродѣтельѣй. Животѣ землѣдѣлца найслаѣѣй е; онѣ е поштенѣ, онѣ е увеселителанѣ, а са паметнымъ старанѣмъ и прилѣжанѣмъ и користоносанѣ е. Я осеѣамъ истинито срдачно задовольство кадѣ живимѣ као приватанѣ чочекѣ. Ненавидѣѣи никомѣ, я самѣ се одваѣю быти задоволянѣ у свему, и у томъ расположеню я ѣу тихо по рѣцы живота пловити, докѣ незаспимѣ са моимъ предцыма.“

Но та нѣгова желя нїе се могла испунити. После петъ немирны и бурны година, уставъ Саєдинѣны Држава' быо є обнародованъ, и єдногласно Вашингтонъ буде изабранъ за Предсѣдателя Републике.

Нигда нїе човекъ дошао до найвеће власти поштенїемъ путемъ, ни жельомъ обштіомъ. Но онъ се дуго затезао, оће ли се тога прїимити. Одрећи се мира онако сладкогъ и онако яко заслуженогъ, предузети посао тако великїй и тако тежакъ, а у исто време изложити се подозрєню као да онъ грамзи за томъ чести, то є было за нѣга велико усиленѣ. Но любавъ према отечеству надвладала є све, и онъ се прїими.

Вашингтонъ є ушао у Нев-іоркъ*), привремено главну варошь Републике, на єдној малој лаћи лепо украшеној. Ту є народа было, да се прегледати нїе могло; све є было найвећма одушевљєно. Но те чести нису га занеле. „Движенїе лаћїй, вели онъ у свомъ дневнику, песме, свирке, рика топова, усклицы народа, кои су се до неба разносили, довѣ самъ я ушао у пристаниште, то све производило є у моіой души расположенѣ и мучно и умилно, єръ самъ мысліо на позорїя сасвимъ противуположена, коя ће се можда кадгодъ догодити, при свимъ моимъ усиляваняма, да добро чинимъ.“

*) Садъ є главна варошь савднїѣны држава Вашингтонъ, за честь тогъ великогъ грађанина. Пре него што є Вашингтонъ основанъ, правленїе є было часть у Бостону, часть у Нев-іорку, а чєше у Флладелфїн. То су были онда среднїѣ вароши. Благостанѣ савднїѣны држава расте тако брзо, да сада Бостонъ има до 100.000 жителя, Флладелфїя 230.000, а Нев-іоркъ 320.000. Вашингтонъ нема выше одъ 25.000 жителя.

Онъ є владао вольомъ и умешномъ и сталномъ, и быо є сватда вѣранъ великимъ начелима *поредка, слободе и правичности*. У осталомъ сва є земля была увѣрена о нѣговомъ найвећемъ некористолюбїю; то є укланяло съ пута многе незгоде.

Успѣхъ нѣгове владе превазишао є сваку надежду. Ране отечества брзо су се почеле залечивати; свакїй се осєћао да є безбѣданъ, а поредакъ є быо у пословима. Земљдѣліє и трговина лепо се развіяла; кредитъ и повѣренѣ растло є яко. Саєдинѣне државе почеле су тако яко у благостаню напредовати, да се цео светъ данасъ томе дивн.

Кадъ се приближило време да истече Вашингтоново предсѣдательство (предсѣдатель се бира само на чєтири године), и кадъ є потреба была изабрати новогъ поглавицу, сви су га єдногласно молили, да се опетъ прїими терета управляня.

Вашингтонъ се дуго затезао, и колебао се у нерѣшимости, да ли да се прїими, или да одкаже. Молю се Богу да га умудри. Тада є писао єдномъ прїятелю свомъ овако: „Премудрый Богъ досадъ є блїо надомномъ и надъ моимъ поступцыма; я се уздамъ у нѣга; да ће ме онъ и садъ при овомъ важномъ предузетку упутити, да се не преваримъ.“

Опетъ изабранъ єднодушно, онъ предузме брєме са онимъ истымъ некористолюбїємъ и онимъ истомъ одважносћу.

При овомъ другомъ предсѣдательству поднео є Вашингтонъ велика искушеня. Она непоколебима сталность, съ коїомъ є онъ съ єдне

стране управляо, съ друге миръ са страннымъ народима одржавао, раздражила є противъ нѣга велико неприятельство; но нѣга є то мало узнемиривало.

При краю нѣговогъ другогъ предсѣдательства опозиція се утишала, и сва срца нѣму се вратила. И по треій путь поднашали су му кормило правленія државногъ. Но садъ се быо сасвимъ рѣшио; выше се неприими. Пре него се вратио приватномъ животу, опростио се съ народомъ, коимъ є управляо, єднымъ писмомъ, пунымъ мудры савета и узвышены осеѣаня.

„Кадъ себи представимъ сва дѣла за времена могъ управляня, реко є у томъ писму, немогу да наѣмъ, да самъ у чему хтео намѣрно да погрешимъ; премда знамъ добро да имамъ погрешака, па да самъ морао и грешити. Но ма да самъ и грешю,

я се молимъ Богу свемогуѣмъ, да онъ удали она зла, коя бы одтудъ могла слѣдовати. Я се надамъ, да ѣе моя земля судити о нѣима са благошѣу, и да ѣе се после четрдесетъ петъ година мога живота посвеѣногъ ревностно и поштено услугама моє отачбине, према заслугама забравити оне погрешке, коє су изъ слабости произишле.“

Вашингтонъ є живіо іоштъ две године на нѣговомъ добру у Монтфернону, свагда дѣятелянъ и неуморимъ, делеѣи своє време на послове землѣдѣлія и на науке, пунъ доброте према своіой породицы и према свакоме, кои є само до нѣга дошао, неговореѣи нигди ни о нѣговимъ военнымъ дѣлима, ни о дѣлима нѣговогъ управляня са земљомъ.

Кадъ є Вашингтонъ умрео, савъ народъ саєдинѣны држава' носіо за нѣимъ црно тридесетъ дана.

КРАТКІЙ ЗЕМЬОПИСЪ

ЦЕЛОГА СВЕТА.

Наша є земля округла и врло пространа. Кадъ бы человекъ могао даню и ноѹ путовати, онда бы му требало 375 дана, да целу землю обиђе. Веѹа часть землѹ наше покривена є водомъ.

На землѹи живе одъ прилике хиляду миліона людѹи. Ови люди деле се на различне народе. Свакій народъ има своє обычає, и свой єзыкъ, као што и нашъ славенскій народъ има славенскій єзыкъ и славенске обычає. Народи су такођеръ различне вере. Веѹа часть верує у єднога и правога Бога, као што су: Христїяни, Євреи и Турцы; ови народи зову се изображени. Има и таковы народа, коє мы дивлѹ называмо, зато, што они непознаю правога Бога, него се кланяю коєкаквымъ идолима.

Изображени народи обдѹлаваю землю, гоє покрай тога марву, копаю руде, и баве се рукотворствомъ и трговиномъ. Они живе по селима и варошима у уреднымъ куѹама.

Све државе не носе єдно исто име. Неке се зову: царства, неке кралѹвства, неке републике, неке княжества, а неке войводине, и тако далѹ. И по тому, како се коя држава зове, называю се и нѹзини владательни: цареви, кралѹви, князеви,

войводе и т. д. У гдикоймъ државама управля владатель по своіой воли, и то се зове *монархична влада*; у гдикоймъ управля владатель у споразумѹнію са народомъ, кога представляю неколико одъ народа избраны' людѹи, и то се зове *установка држава*. Гдѹ грађани управляю сами средствомъ свои' заступника' безъ собственога поглавара, ту се држава зове *Република*.

Да бы могли лакше представити, каква є површина наше землѹ, како є на државе разделѹна, затымъ, како се на нѹой воде и брегови протежу, направлѹни су *землѹвиди*. На овимъ землѹвидима налази се начертана цела наша земля, или єдна само часть нѹна, или поєдине државе.

Будуѹи є земля наша округла, па се неможе збогъ тога на єданпутъ видити, то се она у две половине на землѹвиду представля, одъ кои' се єдна зове полукругъ *источный*, а друга полукругъ *западный*.

Земля наша нїє сасвимъ округла, єрь є на сѹверу и югу мало стинѹна. Да бы лакше могли наѹи положенѹ разны земаля, люди су измыслили неке черте, коє се на сѹверу и югу у єдну точку скупляю, Точке ове зову се *обрти* или *полуси*; она пакъ черта, коя површину круга зем-

ногъ одъ истока къ западу на две еднаке половине дели, зове се *равнитель* или *екваторъ*.

Земля наша дели се на петъ велики и мањи частій, коє су моремъ обливане. Ове части зову се: Европа, Азія, Африка, Америка и Аустралиа. Море, коє се око целе землѣ простире, зове се морска пучина (океанъ). Овай океанъ дели се на петъ главны мора, коя се слѣдуюћимъ начиномъ зову.

1. *Сѣверно ледено море*, између Европе, Азіе и Америке.

2. *Южно ледено море*, протежесе до близу Америке.

3. *Индійско море*, облива Азію, Аустралию и Африку.

4. *Тихо море* простире се међу Азіомъ, Аустралиомъ и Америкомъ.

5. *Атлантско море* лежи међу Европомъ и Америкомъ.

Свако ово море има опетъ свое части или делове, коє опетъ мора зовемо, но подъ различнымъ именовъ. Тако є на примѣръ средиземно море єдна часть Атлантскогъ мора, а Адрианско море є опетъ єдна часть Средиземногъ мора.

Е в р о п а.

Што се тиче простора, Европа є найманя часть света, а што се тиче изображености, она є прва на свету. Ту цветаю науке и художества у najveћемъ степену. Трговина є у нѡй врло развіена; и њне лађе путую по свимъ морама.

Поднебіє Европе ладно є на сѣверу, а врло пріятно на югу.

У Европе живе Славени, Немцы, Латини, Грцы, Турцы и Мађари. Славена има найвише у Европе, а Грка и Мађара найманѣ.

Славенски су народи: Русси, Поляцы, Чеси, Словацы, Словенцы, Хрвати, Срби, и Бугари.

Мора у Европе єсу слѣдуюћа: 1. Ледено море. 2. Сѣверно море, овамо спада Категатъ, Норвежко и Балтичко, и Ботничко, Венишко и Британско море. 3. Атлантско море. 4. Средиземно море, куда спада Адрианско или Адријатичко, затымъ Ионско и Грчко море. 5. Црно и Азовско море.

Европа има много велики река: 1. На Истоку теку и упадаю у Црно море: Дунавъ, Донъ, Днѣпаръ и Днѣстаръ. 2. На югу теку у средиземно море: Тиберъ, Ебро, и Рона. 3. На западу утичу у Атлантско море: Таіо, Сайна, Лоара, Квадіяна. 4. На сѣверу: Райна, Вестра, Елба, Вистула, Одра, и Объ.

Найглавніє Европейске планине єсу: *Алпи* у Итали, Француской, Швайцарской, Тиролской и Штаерской. *Пиренейске горе* између Француске и Шпаньолске. *Татранске* или *Карпатске горе* између Мађарске и Галиціє.

Найвышій брегъ у Европе єсть *Монтбланкъ*. — Вулканске или огнидишуће горе єсу: *Етна* у Сицили, *Везувъ* у Неаплу, и *Хекла* у Исланди.

У Европе има: злата, сребра, бакра, коситра, гвожђа, олова, живе, и свакояки други руда, као: драгогъ каменя, мермера, соли, салитре, сумпора, каменитогъ углѣвля и т. д. — Жита сваке врсте и воћа, лана, коноплѣ, дувана, дрва. — Одъ

животиня има у Европи: медведа, куряка, бивола, елена, дивлы коза, свиня и остале дивлячине, затымъ говеда, коня, оваца, птица и риба у изобилію.

Езыцы главни у Европи єсу: 1. *славенскій*, онъ се дели опетъ на четири главна нарѣчія, и то на сръбско, польско, чєско и руско. 2. *Немачкій*, изъ кога произлазе и шведскій, холандезкій, данскій и енглезкій. 3. *Латинскій*, изъ кога су произишли: талиянскій, французскій, шпаньолскій, португалскій и влашкій єзыкъ. Осимъ свы єзыка говори се іоштъ у Европи: турскій, грчкій, маѣарскій, финландскій и лапландскій.

Обитатели Европе по већой су части сви христіянскогъ закона. Овай се дели: на грчкій или источный, католичкій или западный, лутеранскій, калвинскій и т. д. — Махомеданцы живе у Турской и у Криму. Евреи и Цыгани распространѣни су по целой Европи.

1. У Европи су три царства, и то:

Руско, са престоленнымъ градомъ *Петербургомъ*, у комъ живе 470.000 жителя. Руско є царство найвеће на свету; обитатели су по већой части Славени.

Турско, са престоленнымъ градомъ *Цариградомъ*, гди има 530.000 жителя.

Аустрійско. Главна варошь и столица цара єсть *Бечъ*, са 400.000 жителя.

2. Далъ има у Европи 15 кралѣвства; и то:

Баварско кралѣвство. Главна варошь *Минхенъ*, у којой живе 195.000 жителя.

Виртембергско кралѣвство. Главна варошь *Штутгартъ* има 34.000 жителя.

Хановеранско кралѣвство. Главна варошь *Хановерь* има 40.000 жителя.

Саксонско кралѣвство. Главна варошь *Дрезда* са 80.000 жителя.

Прайско кралѣвство. Главна варошь *Берлинъ* са 365.400 жителя.

Белгійско кралѣвство. Главна варошь *Бриселъ* са 112.000 жителя.

Холандско кралѣвство. Главна варошь *Хагъ* са 60.000 жителя.

Велика Британія, или *Енглеско* кралѣвство. Главна варошь *Лондонъ*, има близу два миліона жителя.

Данско кралѣвство. Главна варошь *Копенхагенъ* са 120.000 жителя.

Шведско кралѣвство. Главна варошь *Штокхолмъ* са 82.650 жителя.

Португалско кралѣвство. Главна варошь *Лисабонъ* са 260.000 жителя.

Шпаньолско кралѣвство. Главна варошь *Мадридъ* са 215.000 жителя.

Сардинско кралѣвство. Главна варошь *Туринъ* са 122.000 жителя.

Сицилианско кралѣвство. Главна варошь *Неапль* са 359.000 жителя. — **Найпосле**

Грчко кралѣвство. Главна варошь *Атина* са 22.000 жителя.

3. Републике су слѣдујуће: *Француска*, *Швайцѣрска*, *Црна Гора*, *Іонски Острови*, и іоштъ гдикое поманѣ.

4. Слободны вароша' има у Европи четири: *Хамбургъ*, *Либекъ*, *Бременъ* и *Франкфуртъ*.

А з і я.

Азія є найвећа часть света. Она се простире одъ западно-леденогъ мора до преко Екватора, затымъ одъ источне африканске и европейске стране до великогъ Океана; лежи дакле у ладномъ, умѣреномъ и топломъ поднебію. Азія има свакояки' производа', каквы се на свету налази. Држи се за стално, да су ту први люди живили, и одовуда се по целой земљи расплодили. У Азіи є и нашъ Спаситель, Исусъ Христосъ живіо, учіо и умрео. Турскій Пророкъ Мухамедъ живіо є такођеръ у нъой. Азіяти су различне вере; има ій турскогъ и поганскогъ закона; има и христіана, євреа и т. д.

Између азіятски' држава' найзнаменитіє су: Руска часть у Азіи, затымъ турске покрайне. У овима лежи место Витлеємъ, где се є Христосъ родіо, и Брусалимъ, где є онъ мучень быо и умрео. Осимъ овы важно є да се напомене: Персіјско и Хинеско царство, Источна Иидія и Татарска.

У Азіи была су некада найзнатнія и найсилнія царства. У изображенію садъ є Азія много назадня одъ Европе.

А ф р и к а.

Овай великій полуостровъ связанъ є само на єдномъ месту и то на азіятской страни са тврдомъ земљомъ. Африка лежи по већой части у топломъ поднебію. Обитатели су скоро сви црни (Арапи). Овде су найвеће пустаре; ту се налазе найпродрзльивіи зверови, као: лавови, тигрови, носорози и т. д. Нигде на

целой земљи ніє тако тепло као у Африки.

Найзнаменитіє државе у Африки єсу: *Мароканско царство*, *Алгиръ*, *Тунисъ* и *Триполисъ*. Затымъ *Египетъ*, покрай црвеногъ мора. Ту су были побегли Марія и Іосифъ са малымъ Исусомъ исподъ ножа свирѣпогъ Ирода. У осталымъ африканскимъ државама живе по већой части дивляцы, кои су намъ врло мало познати. Іоптъ треба споменути островъ *Мадагаскаръ*, после островъ *Св. Єлене*, гди є Наполеонъ у заточенію умрео.

А м е р и к а.

Америка є єданъ одъ найвећи' острова на свету, и протеже се одъ сѣверногъ до близу леденогъ мора на югу. Ову часть света одкріо є *Христофъ Колумбъ* 1492 године, пошто є целы осамъ месецій по мору путовао. Американске стране, где су се Европейцы населили, могу се успоредити са осталымъ изображеннымъ државама у Европи. Америка изобилує свакоякимъ производима, особито златомъ, сребромъ, діамантима и т. д. Она се дели на сѣверну и южну Америку, и састои се изъ многи' Република' и осталы држава. Найзнатніє су: Канада, саєдинѣне сѣверо-американске Државе, Мексико, Колумбія, Перу, Бразилія, Боносересъ, Хили и т. д.

А у с т р а л і я.

Множина већи' и маньи' острова, кои су по великомъ или тихомъ Океану рассеяни, зову се *Аустралиа* или *Полинезія*. Између свію ньи *Нова Холандія* найвећа є. Люди кои се на овимъ островима налазе, єсу найвећи дивляци и гадни самоєди, изузевши неколико Европеяца, кои су се на гдиокимъ маньимъ островима населили.

О ДАВАНЮ ДЕЦЕ У ШКОЛУ.

Учитель Неша быо є учитель у єдној паланки, па дошавши у оближнѣ село, да свога пріятеля Благое види, поведе съ нѣмъ слѣдуюћій разговоръ :

Учитель Неша.

Шта си тако невесео, чича Благое; шта ти є?

Благое.

Како да небудемъ невесео. Данасъ є кметъ нашъ све общинаре скупіо, па имъ говорію, да се порежу и єдну школу подигну, а они ни су хтели никако пристати.

Учитель Неша.

А зашто?

Благое.

Кажу, да є доста, што они данакъ правителству плаћаю, и да неће да знаду ни зашто выше, што у кесе нѣове дира.

Учитель Неша.

То нѣ лепо. Свака община дужна є ранити своє сироте, и учити свою децу. Овде нѣ речъ о порезу, кои се изъ общине износи, и на общте добро троши; него о издатку, кои опетъ у общтини остає, и одъ

кога се она сама найвыше ползує. Я самъ у моме животу выше прилика имао видити общтине, гди су сви готово обитатели знали читати и писати, а друге опетъ, гди већа часть нѣ знала читати и писати, а друге опетъ, гди већа часть нѣ знала ни читати ни писати. Па знашъ какву самъ разлику између станя нѣовогъ нашао? У првима люди су были готово сви имућни, у другима само мало нѣй, премда су ови последњи и выше нѣива', и выше ливада' одъ првы имали. Узрокъ є томе, веруй ми, што су они, кои су кнѣигу знали, умели мудрїє и болѣ послове своє одправляти.

У осталомъ, чича Благое, я бы общтинарима твоима, кои се ту же да великій данакъ плаћаю, казао, да нема скоро нѣдне државе на свету, гди се данакъ тако мало плаћа, као у нашемъ отечеству. Скоро нигди на свету селяцы немаю толико и тако плодны' земаля као у Србїи. Нѣ ли дакле велика срамота, поредъ свега тога говорити, да намъ є данакъ великій, и да нећемо ни паре выше на общте добро да жертвуємо. Нисмо ли до юче, што но речъ, подъ Турцыма были? Ни су ли намъ зликовцы и кожу съ лећа дерали? Ёси ли смео онда казати: ово є пиле моє, ова є коза моя, ова є овца

моя? Ђси ли смео казати: ово е моя сестра, сутра ћу е заручнику нѣномъ дати; ово е моя жена, съ нѣомъ ћу до гроба у неосквернѣномъ браку живити? — Нїе ли Турчинъ све отимао, све палио, све робїо, све безчестїо? — А сада, садъ смо Богу фала, доживили, да свакиѣ свое на миру уживамо; садъ намъ овце по ливадама и поляма безопасно блею; садъ намъ се ваяти наши не обезчешћаваю; садъ намъ брда одзиве лепы песама нашїй доносе; садъ се ни баше ни субаше у обштинске послове наше не мешаю; садъ имамо наше роѣне старешине, наше судїе, нашегъ княза, нашу войску; садъ можемо у слободи нашой како намъ срце оће да напредуемо и цветамо, — па се тужимо, да намъ е криво, па нећемо да намъ се данакъ умножи, па нећемо найпосле ни по кою цару годишню на то да жертвуемо, да намъ се школа у селу подигне, и да намъ се деца науче, — о видишъ, чича Благое, да самъ я тамо быо, я бы обштинарима твоима казао: вы нисте Срби, вы не любите отечество ваше, васъ ће Богъ казнити.

Б л а г о е .

Было е неки новинара, кои су говорили: „И наши очеви нису знали кнѣигу, па су, фала Богу, живили; и мы ето незнамо ни читати ни писати, па неумиремо одъ глади. Зашто бы наша деца другоячїе радила? Шта ће нѣима наука? Некъ они знаду радити и заслужити кору леба, па е то доста. Болъ е за нѣи држати будакъ у руцы него кнѣигу.

У ч и т е л ь Н е ш а .

Али то едно друго не изключуе. Богъ нїе човеку дао само желудкацъ, да га свакиѣ данъ пуни, нити само ноге да съ нѣима иде; онъ има їоштъ и умъ, коимъ га е Богъ обдарїо, да се одъ стоке разликуе, и кои треба да рани лебомъ истине и просвете. Чимъ е човекъ оставїо свое природно станѣ, у комъ е найпре быо, па е пристао да живи у дружини, онъ несме выше быти себичанъ. Приморанъ да се съ другима дружи, онъ треба пре свега да позна дужности свое спроћу ближњи, па текъ после спроћу самога себе, еръ су прве у грађанскомъ станю много претежниѣ одъ други. Зато е кнѣига свакоме човеку нужна. У прочемъ, чича Благое, незнанѣ приличи само дивляцыма и робовима. Обштинарима твоима я немогу да замеримъ што незнаду ни читати ни писати. Они нити су могли, нити су прилике имали учитисе. У младо нѣово доба, очеви нѣови нису могли на то мыслити, како ће децу свою научити, него су сиромаси гледали, како ће се одъ зулума тиранскогъ по шумама и гудурама крити. Сунце е онда само гонительима нашима сяло, а кукавни предцы наши, мракъ су тражили, и у мраку спасенїе свое. Но данасъ е, фала Богу, Србїя слободна. Срамота бы дакле и гриота было оставити децу свою ненаучену. Мы не можемо кривити очеве наше, што насъ нису на науку дали; али наша деца съ пунымъ правомъ проклиняће насъ, ако їй ненаучене оставимо.

Селякъ кои зна читати, писати и рачунити, научиће обдѣлавати бо-

лѣ свою землю, плодити болѣ свою марву, моћи ће болѣ продавати, куповати, меняти, у займъ давати, и све потребе свое са већимъ редомъ и съ већомъ ползомъ извршивати. Не мора губити време, тражећи коєкога да му рачунъ, писмо, признаницу, обвезателство, или ма што напише, него ће самъ своіомъ рукомъ писати своме отцу, или брату, или сестри, или майцы, или жени, или пріятелю, и нѣма поверити безъ сведока свое бригае, свое надежде, свое тайне, свое радости.

Благое.

Было є общинара, кои су іоштъ ово говорили: „Мы нити сынова, нити кѣрій имамо, зашто бы се дакле и на насъ порезъ ударао? Заръ є право, да мы плаћамо, што ће се туђа деца учити?“

Учитель Неша.

По овоме рачуну, общинари твои не бы требало ни данакъ да плаћаю; еръ новацъ кои они у име данка даю, осимъ многи' други' потреба' што намирує, служи и на то, да се путови и ћупріє граде, коє они ямачно неће све прећи, — да се велике школе подигну и издржаваю, у којима ће се може быти текъ унукъ или праунукъ нѣювъ учити. Па треба ли зато казати, я нећу да одъ мога данка ни єдна пара оде на граћенѣ путова и ћупрія, ни на подизанѣ и издржаванѣ велики' школа? Та нисмо ли мы сви чланови єдне исте фамиліє? Ніє ли Србія отечество свою насъ? Не треба ли сви сложно и неуморимо на то да радимо, да она лепша, слав-

нія и срећнія буде? Сви смо дужни єданъ другогъ подпомагати. Сви треба да приносимо на общтый жертвеникъ. Што данасъ єданъ дає, сутра ће то исто одъ другогъ примити. Граћанскій животъ ніє ништа друго, него промена узаймны дужностей.

Благое.

Єданъ є общинарь говоріо, да му є сынъ нѣговъ врло нужданъ, да овце чува, и да га зато неможе у школу дати.

Учитель Неша.

Тай общинарь сматра сына свога као неко орудіє, па за оно мало ползе, што ће одъ рада нѣговогъ имати, одбія одъ себе много већу користь, кою бы онда добио, кадъ бы га изучіо. Зове ли се то, чича Благое, любити свою децу? Ніє ли то крайнѣ пренебреженіє родительски' дужностей? Ако су деца наша дужна почитовати насъ, любити и подпомагати, нисмо ли и мы съ наше стране тако исто дужни прибавити имъ душевну и тѣлесну рану? Сынъ не принадлежи само своме отцу, као нека ливада, или воћнякъ, или виноградъ, него онъ принадлежи и држави оной, у којой се родіо и гди живи. Држава ова састараће се сама о нѣговомъ воспитанію и наставленію, ако є отаць сирома; ако ли є отаць имућанъ, то треба онъ самъ о томе да се брине. Съ каквымъ ћешъ правомъ захтевати, да те сынъ твой почитує, ако си га у младымъ годинама нѣговымъ лишію науке, коя бы га научила, да те почитує и лю-

би? Съ каквымъ ѣшъ правомъ захтевати, да те у слабости и старости твоіой, подь кровь свой прими, негуе и чува, ако си му забранію душевне дарове свое развити, коима га е може быти природа обдарила, те си му тако путь слави и среѣи пресекао? Човече, ты кои се на сына твога жалишь, престани мало я-

диковати, па упытай самога себе, шта си съ нѣмѣ чинію, докъ е младъ и зеленъ и за свако добро пріемливъ быо. Ако ти савестъ твоя одговори, да си га у младости нѣговой заборавію, не тужисе онда, што те и онъ у старости твоіой заборавля. Ты си быо рѣавъ отаць, ніе чудо, што ти е сынъ рѣавъ.

НАПРЕДАКЪ И НАЗАДАКЪ.

Садашній светъ напредуе съ великимъ корацыма у наукама, изображенію, и разнымъ изобрѣтеніама. Коигодъ не иде за светомъ напредъ, онъ остае натрагъ, изгледа спрамъ нѣга, као сирома спрамъ богатога, као невѣжа спрама мудрога, и као простака спрама изображенога, и съ тымъ долази у сиромаштво и бѣдно станѣ. Ако бы какавъ майсторъ и сада правію альине, као што е правію пре тридесетъ година, небы му іѣ имао ко купити, и остао бы безъ леба; ако бы чизмаръ правію чизме као пре тридесетъ година, небы му іѣ имао ко купити, и остао бы безъ леба. Ако бы докторъ остао само при оной науцы, што е у школи научію, а не бы црпію искусство изъ практике леченя, и небы читао лекарске новине и кнѣиге о новымъ лекар-

скимъ изобретеніама, и онъ бы бѣдно живію са своимъ лекарствомъ.

Пре 50 година была е Пешта србска варошь, и найвеѣи трговцы были су Срби, а садъ у првой класи нема ниеднога Србина, а мало и у средной, а то е све зато, што су Срби хтели остати верни своимъ старымъ обичаима, па не само што нису сами хтели меняти альине по моди, но нису хтели ни у свое дуѣане доносити еспае по моди, кое светъ свакій данъ изобрѣтава, па доѣоше Нѣмцы и Евреи, и отворише дуѣане са еспанима по моди, а светъ оѣе моду па одъ нѣи купуе, и они добиваю, а наши остаяше све натрагъ, докъ и не пропадоше.

Я знамъ еднога калпакцію, кои е правію калпаке и добро живію одъ свога заната; а кадъ мы остависмо

оне калпаке и узесмо друге капе, а онъ садъ нема леба да ъде. Да е пакъ поредъ калпака хтео научити да прави и друге капе, онъ бы и данасъ одъ свога заната лепо живіо. А кодъ насъ овде има и неки паметны, кои су за светомъ напредъ ишли, па и садъ одъ свои заната имаю лепу ползу и уживленъ. На примѣръ, терзіе су пре правила женске антери и цубета по оной форми, како се онда носило, а садъ праве неке шкуртельчице и фистане по моди; а има иъ кои су научили правити и мужке немачке альине, па и они добро живе. Ето како е, ко' иде напредъ за светомъ, а ено како е, кои се држи све свога старога обичая и заната.

Ово исто односи се и на државу у свакомъ отношенію. На примѣръ, која се држава стара о изобретенію разны оружія и о военомъ искуству, она свагда побеђава ону која остае све при старомъ военомъ искуству, па тако е и у политици, и у дипломатици, и у свему.

Ко' зна како смо мы стаяли пре тридесетъ година, и то сравни са данашњимъ станѣмъ нашимъ, мора признати, да смо и мы учинили великій напредакъ како у приватнымъ тако и у правителственымъ отношеніямъ. Нашъ народъ е сада несравнено богатиі него онда; нашъ народъ сада несравнено выше ради негъ онда, и има выше црквій, и школа, и лепши кућа, има выше учены своій сынова и кѣрій, има свое изображено свештенство, свое уређено правителство, судове, начальничества, карантине, и шта ти я знамъ, кое све онда ніе было, а то се зове, да е нашъ народъ ишао напредъ за светомъ, а ніе остаю натрагъ. Но требало бы да іоштъ далъ напредъ ко-

рачамо, и могли бы, али намъ оскудѣваю средства къ тому, а то средство зове се новацъ. Наше правителство требало бы да стави народу предъ очи ову потребу, а народъ да му притече у помоћъ съ онымъ средствомъ, па да корачамо болъ напредъ, и да неостаемо садъ натрагъ; ербо бы была греота за наше потомство да натрагъ остаемо, кадъ смо могли напредъ ићи. Нашъ народъ, и мы свиколицы уживамо свое благодѣяніе слободѣ и порядка у отечеству нашемъ, мы смо дужни и све потребе и трошкове свога отечества подмиривати, да неостаемо у сравненію съ другимъ народима онако као што самъ мало выше казао за поедине люде.

Читао самъ у „Шумадинки“ дѣла школске комисіе, и допада ми се яко, а найвыше опомену за школу у којој ће се изображавати учители за нашу децу. Но како се чуе да недостаю приходи државни за разходе, а у лежеће новце, кои се за свакій случай чуваю, несме се дирати, онда тежко да ћемо ту школу скоро видети, а то е штета, еръ колико годъ година е безъ тога прошло, и колико ћемо у томе остаяти натрагъ одъ други народа, па коме грехъ на душу него опетъ нама. Я ћу баръ у толико скинути грехъ съ мое душе, што самъ ово напоменуо, а проче ће зависити одъ общегъ договора народнѣгъ. Я мыслимъ, да бы требало, да начальничества при разрезиванію данка на ово народъ опомену, и да нѣгово возраженіе доставе правителству, те да се овой потреби притече у помоћъ. Може быти да нестои до народа, што те потребе нема, него до правителства, што народу те потребе не предлагае.

ЗАПОВЕСТЬ, ЗАКОНЪ, ПРАВО.

Принцъ Хайрихъ, кои е отцу своме, кралю Хайриху четвртомъ, на престолу енглезкомъ слѣдовао, имаѣаше едногъ служителя, кога е, покрай неки нѣгови невалялства' врло любіо. Едномъ буде тай служитель, кадъ е нѣговъ несташлукъ меру прешао, увреѣномъ страномъ кодъ найвышегъ суда обтужень, и будући е за повинногъ проглашень, таки безъ свакогъ обзира затворень. Кадъ принцъ Хайрихъ то чуе, яко се разлютіо, што се тако мало при тому призренія имало на нѣгову високу особу. Одма отрчи у судейску салу, и срдито судіяма рекне: „Я заповедамъ, да се мой слуга съ места у слободу постави.“ Но предсѣдатель суда спокойно се подигне, и одговори: „Принцу, я почитуемъ вашу заповѣсть, али я се покоравамъ закону. Вашъ е слуга осуѣснь. Желите ли га изъ затвора избавити, то се обратите на краля, еръ законъ дав кралю право помилованя.“

Принцъ нектеде за разлику између заповести и закона да зна, и хтео е самъ имати право, да пресуду суда уништи. Остане постоянь у своме захтеваню, разяри се, и почне псовати и претити. „Стой!“ викне садъ лордъ предсѣдатель, — „вы сте

казни подложанъ, принцу, еръ сте преступленіе учинили. Я самъ овде у име закона, и на место краля, вашегъ отца. Принцу! я вамъ заповедамъ, да одъ ваше намере одустанете и вашимъ будућимъ поданицыма больій примѣръ почитанія прама законима дате. Садъ пакъ збогъ нарушеня овогъ дужногъ почитанія, отићи ћете таки у затворъ, и тамо дотле остати, докъ вашъ краль свою найвышу волю не объяви.“

Принцъ се тргне натрагъ, и тако се законномъ высочеству и миру судіе зачуди, да своевольно мачъ скине, са страхопочитаніемъ поклонисе и безъ едне речи у затворъ одвезе даде.

О овомъ догаѣаю буде краль одма извештенъ. Дворяни изяве свей гнѣвъ справъ подрзльivosti судіе, и мумлали су веѣ о увреди величества. Но краль Хайрихъ подигне руке и очи къ небу, и радостнымъ гласомъ рекне: „Благій Боже! како да ти довольно благодаримъ! Ты си земли моіой дао судію, кои се никаквомъ заповесчу и никаквомъ претнѣномъ одъ верности справъ права и закона отвратити неда; и дао си ми сына, кои е свою заповестъ жертвовао праву и закону.“ —

КРАТКІЙ ЗЕМЛЮПИСЪ КНЯЖЕСТВА СРБІЕ.

А.

Обштый описъ.

1.

Границе су Србіє: одъ сѣвера држава аустрійска, одъ истока княжество Влашко и главно управительство Видинско, одъ юга главна управительства: Видинско, Нишевачко, Ускупско и окружіє Ново-Пазарско принадлежеће къ Босни, одъ запада Ерцеговина и Босна. Она има 1000 □ миля простора.

2.

Србія се дели на 17 окружія, а ова опетъ на срезове, кои' последньи има 55. Окружія су ова: Београдско, Валѣвско, Шабачко, Подринско, Ужичко, Чачанско, Рудничко, Крагуевачко, Ягодинско, Крушевачко, Њупрійско, Алексиначко, Гургусовачко, Црноречко, Крајинско, Пожаревачко и Смедеревско.

3.

Србія є земля брдовита; найвећа су брда у ньой: Копаоникъ, Плоча, Жельинъ, Столъ, Р'танъ и Голія; аль има у ньой и долина'; найзнатніє су оне око Мораве, Саве, Дрине и Дунава.

4.

Реке су Србіє: Дунавъ, Сава, Морава србска и бугарска, Дрина, Тимокъ, Колубара и Ибаръ; осимъ овы' има много маньи' речица, међу коима Црна Река и Пекъ носе пекъ, одъ кога се суво злато испира.

5.

Србія има поднебіє благо. Найлепши су месеци Септемврій и Октоврій, найтопли: Юній. На брдовитымъ само местима зима дуже трав, и снегъ на нѣма и око видова дна пада.

6.

У Србіи роди довольно пшенице, вѣча, овса, кукуруза, проє, елде, вина и воћа свакогъ рода; а особито шльива', жира и шишарака. Добія се и биля за боядисанѣ стварій згодногъ. По баштама се подранює различито зелѣ. Одъ живе стоке има: говеда, коня, оваца, коза, а особито много свиня; има и пчела и свилны буба; птица' сваке врсте, коє се обычно у умѣрено топлымъ земляма налазе. По шумама има єлена', срна, дивлы свиня, медве да, рисова и куряка. У рекама има: штука', шарана, смуѣва, носвица, сомова, моруна, всетра и младица; а у маньимъ ре-

чицама: пастрмака. Шума' има Србія одвећъ много, у којима се налази дрвета: растовы, буковы, ёловы и боровы. У брдима има доста руда': гвожђа, бакара, олова, сребра, и сваке врсте каменя.

7.

У Србіи живе око 900.000 душа' све самы Срба, изузимаюћи нешто Влаха; међу њима има чиновника 850; војника' редовны 2600; свештеника' мирски и калуђера 780. Осимъ Срба живе у Србіи: Турака 15.200 душа, Ђвреа 1400, странаца постоянно у земљи обитаваюћи 1000, и цигана, кои се скитаю, 14.800 душа.

Срби живе у 34 вароши, 2018 села, 193 засеока и 126.800 кућа. Обштина' има 1151. Турцы пребиваю само у градовима: у Београду, Адакале, Кладову, Ужицы, Смедереву, Шабцу, Маломъ Зворнику и Соколу; и у селима: Козли или Калкану, Петрцу, Бучю, Пећи, Постиню долнѣмъ и горнѣмъ, Алуги и Сакару. Ђвреи само у Београду постоянно станую; тако и странци; Цыгани се скитаю, немаю постоянны пребивалишта'.

8.

У Србіи се раде различни занати. Жене србске саме ткаю потребно платно и сукно за одећу. Фабрика е само една за стакло; рукотворнице: за мили-свеће и розолю. Книгопечатня и камено-резница налазе се у Београду. Копаю се руде: гвожђе, бакаръ и олово. Трговиномъ се изъ Србіе извозе: свинѣ, говеда, овце, козе, пјявице, риба скорашня и

слана, вуна, медъ, коже сирове; а уноси се: кафа, шећеръ, сукно, платно, гвожђе и бакаръ израћенъ, артія и многи други предмети; а има еспапа', кои се изъ турски или Влашки краєва проносе крозь Србію за аустрійску државу и друге европейске землѣ; или обратно крозь Србію проносе се изъ Аустрійске и други европейски држава у Турску и Влашку. Найглавнїя су места за трговину у Србіи: Београдъ, Ягодина, Шабаци, Неготинъ и Алексинацъ. За олакшицу трговине постоє: поште, Ђумруцы, карантини и састанцы погранични, преко кои' се еспапи уносе и износе. Панађура' има за распачаванѣ еспапа у свакомъ окружію по єданъ, а у гдекомъ и по два. Путови су главни за ношенѣ еспапа: изъ Београда преко Ягодине у Нишъ; преко Валѣва у Сараєво; и у Влашку преко Негѣтина сувимъ; а водомъ носе се еспапи Савомъ и Дунавомъ, а помало и Моравомъ.

9.

Срби су сви православне вере. Патріяръ цариградскїй старешина е целе православне цркве у турской држави у Европи. У Србіи има єданъ Митрополитъ, као главный управитель србске цркве. Осимъ Митрополита има іоштъ три Епископа: Ужичкїй, Шабачкїй и Тимочкїй. Тако е Србія и разделѣна на четири Епархіє: Митрополитску или Београдску, подъ кою спадаю седамъ, Ужичку подъ кою три, Шабачку подъ кою такође три, и Тимочку подъ кою долазе четири окружія. Свака Епархія има свою Конзисто-

рію, а све єданъ Апелаторіумъ. Црквій православны има у Србїи 300, манастира' 38, и парохія око 700. Турцы су вере Муамедове; они имаю свое цаміє, оце и дервише. Евреи имаю Синагоге у Београду и єднога хахама у истой вароши. Цыгана' има такође вере православне; аль їй има и Муамеданаца.

10.

За просвету народа србскогъ постои у Србїи Лицеумъ са два факултета, у коме се предаю выше науке, и Гимназія са шесть разреда. Ове су школе у Београду. Има три полугимназіє: у Неготину, у Крагуєвцу и Шабцу. Єдна послено-трговачка школа, семинарь за богослове, и грчке школе, све у Београду. Малы основны школа' по варошима и селима има 260. Брой све уче҃есе младежи износи око 8000. — У Београду има и друштво Србске словесности, и єдна школска комисія, коя се са израђиванѣмъ и прегледанѣмъ школски' кнѣига' занима.

11.

Правленіє у Србїи уређено є уставомъ изишавшимъ 1838 године. По овоме има кодъ насъ три власти: єдна, коя законе дає, друга, коя їй извршує, и трећа судейска власть. Законе дає Князь са Совѣтомъ; а законе извршує самъ Князь, кои то чини посредствомъ четири Попечителя, одъ кои' є єданъ за унутрашња дѣла, другїй за правосудіє и просвету, трећїй за финансию, а четвртїй за споляшња дѣла. Овай є последний и представникъ княжескїй.

Судейску власть извршую надлежни судови.

Найвыша су надлежателства у земљи нашої: Совѣтъ и четири Попечительства. Ова четири скупа зову се и средоточно правленіє землѣ.

По окружіяма се налазе за извршиванѣ послова по струцы полицайной, финансиє и просвете, начальничества окружна, подъ коима стоє опетъ Начальничества срезка. Варошь Београдъ има за себе особито, одъ Начальничества окружногъ независимо управительство.

За власть судейску постое: найвећїй судъ, и судъ великїй у два одсека. Ови су судови у Београду. У свакомъ окружію има по єданъ окружнїй судъ и єданъ за варошь Београдъ. Овай пресуђує парнице и између странаца и наши саотечественика. Свака обштина у Србїи има свой примирителнїй судъ, кои пресуђує манѣ ствари.

Приходи годишњи Србїє износе до єданъ милїонъ талира', са овомъ сумомъ подмирую се потребе земальске; што претече, дође у непокретну касу.

Грбъ є Србїє штить, имаюћїй црвено полѣ и на овоме белый крстъ, кои га на четири стране дели; на свакомъ одъ ова четири разделька има по єдно оцило. Полѣ є обвієно порфиромъ, и круномъ затвореномъ одозго покривено.

Застава є Србїє одъ три бое, оризонтално смештене: одозго црвена, у среди отворено плава, а одоздо бела. На бои црвеной има на єдномъ краю четири звезде, а на средной плавой грбъ народнїй.

Воєна Србска сила састављена є изъ редовне войске. Войници долазе на три месеца и служе, а три месеца кодъ куће раде. Кадъ четири године одслуже, онда остаю кодъ куће и зову се старо-уписни войници. Срби се сви сматраю као войници. Свакій има своє оружїє и дужанъ є о свомъ лебу воєвати. Правителство дає баруть и олово у време войне.

Княжество Србія зависи одъ порте отоманске, и зато плаћа Султану данакъ годишній одъ 2,300.000 гроша. Осимъ овога данка Срби нису обвезани што давати Порти, нити у новцу нити у войничкой служби ни у другомъ чему. Султанъ има право држати войску свою у градовима србскимъ; као у Београду, Смедереву, Адакале, Кладову, Шабцу, Ужици и Соколу. Сви Турцы у Србији живећи подчинѣни су Паши Београдскомъ, изузимаюћи оне у Адакале и Кладову. У Београду има єданъ турскій совѣтъ. У остальимъ местима србскимъ, гди Турцы живе, имаю они своє судове и поглаваре. Евреи и Цыгани спадаю подъ власть србску. Странцы подпадаю подъ своє конзуле, кои у Београду станую. За слободѣ, кое народъ србскій ужива одъ Порте отоманске, стои добра Русія.

12.

Садашнѣ Княжество Србія єсть део єданъ бывшега негда Царства Србскогъ. Она є у найстарія времена припадала къ земляма, кое су се звале: Илирія и Мезія. Кадъ се Христосъ родіо, была є дошла подъ

власть Римляна. Шестъ стотина година после Христа дођу Срби, гра на великогъ народа славенскогъ, изъ сѣверны краєва, те се у садашню Србію и околне землѣ населе, съ допуштѣнѣмъ ондашнѣгъ Императора Римско-грчкогъ Ираклія. Они сумали своє поглаваре, кои су се звали Жупани; и припознавали су вышу власть римско-грчку. Єданъ одъ Жупана по имену Стефанъ Неманя, отме се одъ Грка', састави све манѣ Жупаніє у єдну, и тако оснує Кралѣвину Србску. Стефанъ Душанъ (Неманићъ) подигне србску кралѣвину на Царство, и быо бы државу свою лепо утврдіо, за га смрть ніє прерано за свой родъ сграбила. Онъ є умрео 1356 године 18 Декемврія у селу Діяволи, близу Цариграда, кудъ є дошао са 80.000 войске, да Цариградъ одъ Грка' узме, као што є одъ нѣи многе землѣ поузимао и свому Царству присвоіо. После смрти овогъ великогъ Цара, великаши ондашнѣи Царства, место до младому Цару Урошу, сыну Душановомъ, сложно у помоћ притеку, како Царство одржати треба, стану свакій на свою страну грабити и делове царства себи присвоивати; наипосле єданъ одъ овы великаша, Вукашинъ, и убіє Цара Уроша. После смрти Урошеве, Вукашинъ є кралѣвао неко време; аль деца нѣгова нису очевину неправедно стечену наслѣдила. Турцы наваливши у Европу, почну землѣ грчке и србске све єдну по єдну подасе узимати. Кнезь Лазаръ, такође єданъ одъ великаша' србски, и супругъ Милице, коя є была одъ Неманића фамиліє, држао є неко време данашню, стару Србію и Сремъ,

наместивши свою столицу у Крушевцу. Турцы навале и опетъ на Србію, коє Кнезь Лазаръ найпре разбіє, а после 1389 године, 15. Юлія, на Видовъ данъ изгуби битку и животъ свой на полю Косову. И ову битку што су Срби изгубили, причинила є неслога између србски войвода. Да су сложни были, войска бы се Србска юначки одржала на Косову и Турке разбила. После боя косовскогъ држао є власть србску сынъ кнеза Лазара, Стефанъ Лазаревићъ; после смрти овогъ владоца пређе власть на Бранковиће. Последній владоць србскій быо є Лазаръ Бранковићъ. Турцы по смрти нѣговой покоре сву Србію; одъ тогъ времена има 290 година. 1804 године немогавши Срби сносити ондашиѣ зликовце Турке, подигну се подъ своимъ поглаваромъ, Ђорђемъ Петровићемъ, Црнымъ, на оружѣ; поздніє опетъ 1815 подъ Милошемъ Обреновићемъ подигну се Срби противу зликоваца Турака, изтераю іѣ изъ свогъ отечества, и добию права и слободе, коє садъ уживаю.

Б.

Описъ окружія.

13.

Окружіє Београдско дели се на петъ срезова: Посавскій, Подунавскій, Космајскій, Турійскій и Колубарскій. У нѣму има 48.000 душа, осимъ вароши Београда. — У овомъ є окружію варошь Београдъ на Са-

ви и Дунаву са 19.000 душа, међу коима 5.800 Турака. Столица Кнѣза и свію Надлежательства Србіє, Митрополита, Врховногъ Суда, Суда Апеллаціоногъ, окружногъ и варошкогъ, Началничества окружногъ и Конзисторіє Епархіє Београдске. Има две цркве православне, єданайстѣ Памія турски, три Синагоге еврейске, Лицеумъ, Гимназію, Богословію са Семинаріомъ, воєну, послено-тровоачку, грчку и четири основне србске школе са 9 класа. Єдну школу за женску децу и неколико приватны школа за мужку и женску децу, Читалиште. Турцы имаю десетъ малы школа: 6 за мужку и 4 за женску децу, Євреи єдну школу. Болница има, єдна за войнике и єдна варошка.

Гроцка, варошь на Дунаву са 1100 душа,

Ѓумруцы и скеле за превозъ у аустрійску страну постое у окружію београдскомъ, на Сави и Дунаву: у Београду, кодъ Топчидера, и у Вишњицы.

Панађуръ држи се у Шопићу,

14.

Окружіє Валѣвско дели се на четири среза: Тамнавскій, Посавскій, Колубарскій и Подгорскій; има душа 69.351. У овомъ Окружію єсу вароши: Валѣво на Колубари са 1200 душа, столица Началничества и окружногъ Суда. Убъ, на речицы Убу, са 460 душа; Палежь на Тамнави, не далеко одъ Колубаре и Саве са 500 душа,

Ѓумрукъ и прелазакъ у аустрійску страну постои у окружію овомъ

кодъ села Забрежа, не далеко одъ Палежа на Сави. Панаѣуръ се држи о светомъ Или у Валѣву. Панаѣуръ е овай найвећий у Срби.

15.

Окружїе Шабачко дели се на три среза: Посавско-Тамнавскій, Поцерскій и Мачванскій. Има душа 61.850. Варошь Шабачъ на Сави, столица епископа, начальничества, и суда окружногъ и конзисторїе епархїалне, има едну полугимназію. Душа има у овой вароши 3.605. Не далеко одъ Шабца в Мишарско полѣ, гди су Срби подъ Караѣорѣемъ разбили турску войску. Лѣшница не далеко одъ Дрине, са 900 душа. Митровица на Сави са 300 душа. У срезу Мачванскомъ налази се село Салашъ; и на Салашкомъ полю имали су Срби битку са Турцыма; тако и на Дублю. У окружїю овомъ постое ѣумруцы: на ушѣу Дрине у Саву, гди е превозъ и у босанску страну; у Митровицы и Шабцу на Сави у аустрїйску страну. Панаѣуръ се држи у Тополику, исподъ Шабца.

16.

Окружїе Подринско саставлѣно в изъ три среза; Ядранскогъ, Раѣевачкогъ, и Азбуковачкогъ. Има душа 39.224. Варошь Лозница, четвртъ са-та одъ Дрине далеко, 1.500 душа, столица окружногъ начальничества и суда. Крупанъ са 400 душа. У окружїю овомъ копа се олово; у нѣму постое ѣумруци и превози преко Дрине у Босну: на Любови и Шепачкой Адѣ. Панаѣуръ се држи у Лозници.

17.

Окружїе Ужичко саставлѣно в изъ петъ срезова; Арильскога, Златиборскогъ, Рачанскогъ, Моравичкогъ и Црногорскогъ. Душа има 73.813. Вароши су: Ужице на ѣетиньи са 1.200 душа србски и 3.700 турски, столица начальничества и суда окружногъ; Иваньица са 700 душа; Пожега са 300 душа; Рогачица са 82 душе.

ѣумруци постое на Мокрой Гори, и Василюной Чесми; за Босну карантинъ е у Мокрой Гори; а на Василюной Чесми састанакъ. Панаѣури се држе у Пожеги и Иваньицы.

17.

Чачанско окружїе има четири среза: Драгачевачкїй, Студеничкїй, Карановачкїй и Трнавскїй. У нѣму живе 48.186 душа. Варошь Чачакъ на Морави са 1.100 душа. Столица епископа ужичкогъ, начальничества и суда окружногъ и конзисторїе епархїалне. Карановацъ на Морави гди Ибаръ у ню утиче са 1.200 душа. Близу Карановца е црква Жича, задужбина св. Саве, у коїой су се кралѣви србски крунисали. У овомъ е окружїю манастиръ Студеница, задужбина Стефана Неманѣ. У цркви студеничкой налази се тело светогъ краля (Стефана Првовенчаногъ) ѣумрукъ и карантинъ постое у окружїю овомъ на Рашкой, не далеко одъ Новогъ Пазара. Панаѣуръ се држи у Карановцу. У овомъ окружїю имали су Срби бой са Турцыма кодъ Чачка на Морави.

19.

Окружїе Рудничко има три среза: Моравскїй, Црногорскїй и Качерскїй.

Свега има у нѣму 39.439 душа. Варошь Брусница, са 250 душа, столица начальничества и суда окружногъ. У овомъ е окружію развалѣна варошь Рудникъ, гди су негда за време краљва србски копане руде и новцы ковани. И у време Караѣорђево вадило се у планини Рудничкой сребро и новци су ковани, аль подъ турскимъ жигомъ. Рудничка планина има много гвоздени, бакарны, оловны и сребрны руда. Панаѣуръ држи се у Брусници.

20.

Крагуевачко окружіе има три среза: Гружанскій, Лепеничкій и Ясеничкій, са 69.275 душа. Варошь Крагуевацъ са 3.000 душа естъ столица начальничества и суда окружногъ. Има едну полугимназію. У овой е вароши была столица правителства србскогъ одъ 1818. до 1839. године. Рача са 600 душа. Баточина са 494 душе. Топола, село, гди е седіо негда Господаръ Караѣорђе. У овомъ селу држи се панаѣуръ овога окружія.

21.

Окружіе Ягодинско састављено е изъ два среза: Темнићкогъ и Левачкогъ, има 44.944 душа. Варошь Ягодина са 3.300 душа, столица начальничества и окружногъ суда. Панаѣуръ се држи кодъ Беле Цркве. У овомъ окружію, на пољу Варваринскомъ, разбили су Срби Турке-

22.

Крушевачко окружіе има четири среза: Козничкій, Бугаръ-Моравскій, Јошаничкій и Крушевачкій са 54.241 душомъ. Варошь е Круше-

вацъ, не далеко одъ Мораве, са 2.000 душа, столица начальничества и окружногъ суда. Овде е седіо Кнезь Лазаръ, гди се и сада црква нѣгова налази. Трстеникъ са 400 душа. У овомъ е окружію найвеће у Србији брдо Копаоникъ, у коме се налазе много руде гвоздене. Ђумруцы и састанцы постое у овомъ окружію: на Сутовцу не далеко одъ Ниша, и на Янковой клисури. Панаѣуръ држи се у Крушевцу.

23.

Ђупријско окружіе има два среза: Ресавскій и Параћинскій са 42.515 душа. Вароши су: Ђуприја на Морави, гди се ова прелази, са 2.000 душа, столица начальничества и суда окружногъ. Параћинъ са 3.200 душа, и Свилабнацъ са 3.000 душа. У овомъ су окружію манастири: Раваница, задужбина Кнеза Лазара, и Манасія, задужбина Стефана Лазаревића, кога народъ зове высокій Стефанъ. Панаѣуръ се држи у Ђуприји. Кодъ села Иванковца имали су Срби бой съ Турцима, гди су разбили Афисъ-пашу изъ Ниша.

24.

Окружіе Алексиначко састављено е изъ два среза: Алексиначко-Ражанскогъ и Баньскогъ; има душа 22.040. Варошь Алексинацъ са 2.000 душа, столица начальничества и суда окружногъ. Ражанъ са 400 душа. Баня са 800 душа. У овой вароши налазе се лековите топле воде.

Ђумрукъ и карантинъ великій за путнике изъ Турске долазеће, естъ у Алексинцу.

Панаѣуръ држи се у Делиграду. Ово е место знаменито и тyme, што су овде были негда шанчеви србски, и много се съ Турцыма око Делиграда воевало.

25.

Окрузіе Гургусовачко састављено е изъ два среза: Сврљичкогъ и Тимочко-Заглавскогъ. Има 34.518 душа. Варошь Гургусовацъ са 1.700 душа на Тимоку, столица начальничества и окружногъ суда.

Ћумруцы и састанцы су у овомъ окружію на Грамади и Пандиралу, прама Нишевачкой страни. Панаѣуръ се држи у Гургусовцу.

26.

Окрузіе Црноречко има два среза: Зайчарскій и Вражогриачкій, са 38.273 душе. Варошь Зайчаръ са 2.300 душа на Тимоку, столица начальничества и суда окружногъ.

Ћумрукъ и састанакъ налази се на Вршкой Чуки прама Видину. Панаѣуръ се држи у Зайчару.

27.

Окрузіе Крайнско има четири среза: Поречкорѣчкій, Ключкій, Брзопаланачкій и Крайнскій са 52.338 душа. Варошь: Неготинъ са 3.000 душа, столица епископа Тимочкогъ, начальничества, суда окружногъ, и конзисторіе епархіјалне; има едну полугимназію. Кладово са 850 душа, на Дунаву прама Влашкой; Брза Паланка на Дунаву прама Влашкой са 450 душа; Милановацъ на Дунаву прама Аустрійской држави са 1.400 душа.

Адакале, градъ на острову, такође прама Аустрійской држави.

У окружію овомъ копаю се одъ скоро руде: бакарне, гвоздене, и оловне. У нѣму постое ѣумруцы и превози: у Текіи прама Аустрији, у Кладову прама Влашкой, у Радуевцу и прама Влашкой и Видинской страни: све на Дунаву. Панаѣуръ држи се у Неготину.

28.

Пожаревачко иайвеће у Србији окружіе има петъ срезова: Омольскій, Речкозвиздскій, Рамскопекскій, Моравскій и Млавскій са 98.826 душа. Вароши: Пожаревацъ, не далеко одъ Мораве, са 4.200 душа, столица начальничества и суда окружногъ; Градиште, на Дунаву са 1.800 душа; Жагубица са 1.300 душа; и у овомъ окружію копаю се руде.

Ћумруцы и превози постое у овомъ окружію у Дубравици, Раму и Ванчи, све на Дунаву прама Аустрійской држави. Панаѣуръ се држи у Пожаревцу и кодъ Тржке Црвје.

29.

Окрузіе Смедеревско састављено е изъ два среза: Подунавскогъ и Ясеничкогъ. Душа има 41.248. Вароши су: Смедерево на Дунаву, гди Бзава утиче, са 3.400 душа, столица начальничества и суда окружногъ. Овде е живіо србскій деспотъ Ћураћъ Смедеревацъ и нѣговъ сынъ Лазаръ. Градъ Ћурѣевъ и сада стои. Паланка са 1.100 душа. Колари са 400 душа. Ћумрукъ и прелазакъ у аустрійску страну естъ у Смедереву. Панаѣуръ се држи у Паланки.

30.

Срба' има осимъ Србіє;

I. У држави турской.

1. У Старой Србіи	400.000
2. У Босни	1,200.000
3. У Ерцеговини	300.000
4. У Хрватской (турской)	200.000
5. У Албаніи	60.000

II. У аустрійской држави.

1. У Войводству Србіи, Тамиш-комъ Банату и у Войничкой србско-банатской граници	900.000
---	---------

2. У Хрватской, Славоніи и Войничкой хрватско-славонской граници	810.000
3. У Далмаціи	215.000
III. У Црной Гори	120.000
Тако изванъ Србіє	4,205.000
A у Србіи	900.000
И тако свега	5,105.000

A народа славенскогъ, у кои се бров: Русси, Поляцы, Русини, Чеси, Словацы, Крайнцы, Хрвати, Лужички Срби, Бугари и Срби, има свега 80,000 000.

О Б Р А З И Ж И В О Т А .

1.

Подъ ладномъ сенкомъ цвѣтающе липе сеѣшаше една благодаравна девойка. У левой руцы држаше црвено повезану и позлаћену кнѣигу, а у десной руменый ружичный пуволякъ. Певавъ птица' испуњавало в баште и поля умилномъ музикомъ, и цвѣть липе распростирао в сладкій задай. Лице девойке было в ведро; еръ в нѣно срце чисто, и нѣна душа неви-на была. Зато она ніє разумела речи, ков в у кнѣизи нашла: „животъ човеческій всть трудный путь.“ — Но мати іой рече: „Мила кѣери! люби Бога и люде; некъ ти в срце сваг-

да чисто, пакъ ѣе ти онда животъ пріятанъ путь быти, кои ѣе ти свакій данъ нове радости доносити.“ —

2.

Еданъ мударъ отаць прохоѣшаше се са своимъ сыномъ по одной лепой башти. Башта в была украшена са многимъ дрвима и различнымъ цвѣ-ћемъ. Вредный баштованъ брижльи-во в растѣнія неговао; давао имъ в рану и чистоію ій, и учинію ій в приемльивымъ за благословъ кои съ не-ба долази. Отаць проговори своме сыну: „Човечіи животъ в башта; добра дѣла су любко цвѣће и плодо-носна дрва; баштованъ пакъ кои ій

сади и негуе, есть добра воля човечія. Буди мударь, сыне мой.“ —

3.

Еданъ побожанъ отаць сеѣаше са своимъ сыномъ на високой обали едне велике рѣке. Они гледау бела ветрила брзы лаѣа. Отаць рече: „Рѣка е образъ човечіягъ живота; весели бродари плове по неизмеримомъ мору; люди долазе крозь земный животъ у вечный светъ. Сыне, надежда другогъ живота, некъ ти е ветрило твоє лаѣе!“ —

4.

Еданъ племенитый отаць стаяше са своимъ сыномъ на обали едногъ текућегъ поточиѣа, кои подъ сенкомъ многи грана' и густы чбунова сребрну сѣйность показиваше. Отаць рече: „Поточиѣъ шилъ веѣъ одъ много столѣтїа' свое чисте таласе у долину, и наводнява ливаде. Свакій часъ видимо, да друга вода поредъ насъ протиче, и опетъ се изобилїе и чистота исте неуманява. То быва зато што вода изъ живогъ и чистогъ извора проистиче. И дѣла, речи, и мысли людске, есу као потокъ, кои крозь животъ тече. И овай ѣе потокъ свагда нову и свагда чисту воду имати, ако се нѣговъ изворъ чисто и у живости држи. Изворъ пакъ есть човеческо срце; све што изъ благородногъ срца произлази, есть добро и красно.“ —

Найлепше одѣло.

Мудра една мати говораше своіой вѣри овако: „Слушай мое дете! оѣу едно одѣло да ти препоручимъ, у комъ ѣешъ се свакомъ допасти. Накитъ твоє главе нека буде честь; твоя альина невиность; твоє покривало стидльивость; твой бисеръ сузе човеколюбїа; твой дїамантъ смиренность; твоє огледало савестъ; а твоє драгоцѣности добре мысли, речи и дѣла.“ —

Кошѣусковъ конь.

Кошѣуско, племенитый полякъ, ктеде едномъ свештенику некомъ у Солотурну неколико стакала доброгъ вина да пошлѣ. За то избере едногъ младиѣа именовъ Целтнера, и уступи му за путь свога собственогъ коня. По повратку рече Целтнеръ: „войвода! я неѣу выше вашегъ коня яшити, ако ми уедно и вашу кесу недате.“ — „Зашто то?“ упыта га Кошѣуско. Целтнеръ одговори: „Чимъ е какавъ просякъ на путу капу скинуо и за милостиню молю, на ма' е конь стао, и нїе съ места преѣе отишао, докъ просякъ штогодъ добїо нїе; и кадъ ми е на последку новаца нестало, само самъ тако коня задовольити и да напредъ иде нагонити могао, што самъ се чинїю, као да просяку нешто даемъ.“ —

О ПРАВАМА И ДУЖНОСТИМА ЧОВЕКА,

и

О ЛЮБОВИ ПРАМА ОТЕЧЕСТВУ.

(Овај е чланакъ писанъ за децу, но молимо и наше старе да га проуче.)

Децо, докъ сте јошъ тако малени, морате се најстаријему у кући вашој покоравати, и чинити све оно, што стариј одъ васъ захтева. Доцније кадъ порастете, кадъ књигу и занатъ какавъ научите, постаћете савршени люди и грађани вашегъ отечества. Но ипакъ нећете онда моћи све оно чинити, што вамъ на умъ падне. У вашој земљи има закона, кои вамъ нешто дозвољавају, а нешто забрањују, и вы ћете морати овима законима, онако исто покоравати се, као што се вољи родитеља вашој покоравате докъ сте јошъ малени.

Но питаћете, како су закони ови постали и одъ какве су користи за насъ? Ја ћу вамъ то казати; послушайте ме добро.

Людјѣ нѣ было увекъ оволико на земљи, као што е сада, нити су они у почетку живили по селима, паланкама, варошима и градовима, него по шумама у малимъ колебама и раздвоени еданъ одъ другога. Свака е кућа имала свогъ старешину, кога су сви млађи слушали. нити е было онда князева, кралѣва, царева и други властѣи. Ниеданъ нѣ было већѣи одъ другога, ерѣ сви су обдѣлавали землю, чували стада, ранили

се одъ воћа а и одъ млека животиня. Но мало помало люди су се почели множити, и морали су се еданъ другоме приближавати. Онда зли и немирни почну нападати на добре и поштене. Јачѣи е отимао одъ слабијгъ часъ ово часъ оно. Нико нѣ было безбѣданъ ни животомъ ни иманѣмъ своимъ. Тако бы се люди вѣчно међу собомъ клали и еданъ одъ другога отимали, да нису наипосле на то пристали, да наискуснѣ, најчестнѣ и најмудрѣ између себе изберу, да се ови о обштемъ добру старају, да свађе нѣове расправляю, и законе прописую, по коима ће се сви владати. Тако су постале власти и закони, кои у свима доброуређенымъ државама постое.

И кодъ насъ, децо, има една власть, коя е све законе и уредбе у нашој земљи прописала. Овима законима и уредбама дужни смо мы покоравати се, ерѣ ко се годъ законима отечества свога непокорава, тай не люби свое отечество, тай ближњима своима добра не жели, тога власть као опасногъ човека у затворъ меће и казни.

Кадъ већѣи будете, онда ћете све законе землѣ ваше упознати, и по нѣима се владати. Упамтите

засада ово што ћу вамъ укратко о правама и дужностима свакогъ грађанина говорити, еръ ће вамъ то крозъ цео животъ вашъ нужно бити, ако желите да будете поштени люди и добри грађани, и да никада нескривите.

1.

О ПРАВАМА И ДУЖНОСТИМА ЧОВЕКА.

1.) Право е оно, што е закону сходно; а праведанъ е свакій онај човекъ, који онако поступа, како закони земљъ оне у којој живи прописују.

2.) Свакій човекъ има право да може живити; съ тога нико несме другога живота лишити; еръ то е најгрозније злочинство, кое законъ смрћу казни.

3.) Свакій човекъ има право на свое здрављѣ; съ тога законъ казни свакога онога, који другоме ногу или руку сломіе, или главу разбіе, или око избіе, или другій вредъ нанесе.

4.) Свакій човекъ има право на своју слободу; свакій може ићи кудъ оће, говорити што оће, радити што оће, само кадъ се закону повинуе, и кадъ тyme ближнѣму своме никакву штету ненаноси.

5.) Слобода е човеку одъ Бога дана. Тога ради нико не може са своіомъ слободомъ тако располагати, да се нѣ на вавекъ лиши; на примѣръ, кадъ бы пристао да когодъ съ нѣмѣ као са ствари каквомъ поступати може. То бы было робство; а робство у Србији и уставъ и законъ забранюе.

6.) Свакій човекъ има право на своју честь; еръ е честь свакомъ поштенномъ човеку и одъ живота милія,

Съ тога законъ казни свакога онога, који другога псуе и безчести, или га опада, или рѣаве гласове на нѣга износи. Свакога човека треба за честна и поштена донде држати, докъ се годъ противно о нѣму неувѣримо.

7.) Свакій човекъ има право на оно, што е честнымъ начиномъ стекао и задобью, съ тога законъ строго казни свакога онога, који одъ другога стваръ каквоу украде, или силомъ узме, или што е туђе притаи.

8.) Сви су люди равни предъ закономъ. Оно што е за едногъ право, мора и за другога право бити. Судія мора свима еднако по закону судити, како богатомъ, тако и сиромашу, како великомъ тако и маломъ.

9.) Што е ко дужанъ, оно мора дати, быо онъ ко му драго. Ако неће, судъ ће га приморати.

10.) Ко другоме штету какву причини, дужанъ е зато накнаду учинити.

11.) Што ко има, то му нико не може безъ Суда одузети, быо онъ ко му драго; еръ су судови постављени, да правду изричу, да кривце казне, и да одъ насиља свакога Србина чувају.

12.) Нико несме бити напастованъ, нити биенъ, нити глобљенъ, докъ се предъ судомъ не суди. Уставъ земальскій забранюе свако насиље и сваку неправду.

2.

О ЛЮБОВИ ПРЕМА ОТЕЧЕСТВУ.

Децо, вы сте се родили у Србији. Србија е ваша мати, ваша домовина. У нѣй сте светъ угледали, и нѣй

ето растете и учите се, а у нъой љете и до смрти живити.

Ако Србiя буде срећна и благословена, и вы љете, сынови нѣни, бити срећни и благословени и добро ље вамъ у свему бити.

Съ тога децо любите родъ и отечество ваше, нашу милу и лепу Србию, коя чека, да вы кадъ одрастете, за ню живите и мрете.

У отечеству вашемъ, децо моя, налазите вы рану за животъ вашъ. У нѣму љете се научити, воспитати и изобразити. У нѣму љете добыти заштиту и безбѣдность за животъ и имаовину вашу. У отечеству вашемъ можете постати кметови и капетани. У нѣму љете живити и умрети. Оно ље вамъ кости ваше хранити, и ако га будете любили као што треба, оно ље вамъ име ваше сачувати и славити, докъ е Србина и Србскогъ имена.

Видите децо моя, свакиъ човекъ жели да има свою кућу, ниву и башту, и свакиъ се стара да му е кућа напредна, да му е нива узорана и посеяна, да му е башта узорана и засађена. Али осимъ тога, мы сви имамо едну обшту кућу, обшту землю, — то е наше отечество, благословена Србiя.

Знайте добро, да та обшта земля не може другчiе процветати, ако iой мы сви поедини не будемо помагали, ако сви не будемо за ню марили и свесрдно о нъой старали се као о нашему najveћему добру.

Србiя ље само онда iошть лепша, славниа и срећниа постати, ако се вы iошть сада почнете учити ню выше, негъ све друго любити.

Децо, вы сте Србски сынови, ваши су дедови были велики и славни, као што самъ вамъ то већъ у Србской Исторiи изпричао; па они лебде надъ вама и сада и изгледаю, да се

вы нѣи свагда сећате, па да исто онако будете прави и велики Срби, као што су и они были.

Вы сте чули за оне Србске поносне юнаке. Вальда сте кадгодъ слушали кога, кадъ узъ гусле нѣову славу и юнаштво пева. Учите се дакле iошть сада любити ваше велике предке, како ље те кадъ одрастете, моћи онако радити и прославити се, као и они, те ље тако родъ и наша обшта мати Србiя и снажниа и лепша постати.

Видите, драга децо, у вашей кући управля вашъ отаць и ваша мати, и вы нѣи слушате, еръ само тако кадъ млађий старiегъ у кући слуша, быће та кућа напредна. Па е исто тако и у селу, у едной обштини, у едномъ Срезу, и у читавомъ окружiю, ков ље само онда напредно бити, ако сви селяни свогъ Кмета, свогъ старешину, свогъ Началника, и друге власти почитую, и онако раде како они мудро и паметно наређую.

Ниедна земля не може бити безъ владателя, кои се са своимъ правлениемъ, о целой земли исто онако брине, као отаць о своiой кући; па треба iошть сада да се учите любити владателя, и оно радити, што власть нађе да е добро.

Учите се одъ детинства вашегъ узнавати оне дужности, ков видите, да сада родители ваши, као грађани испуњаваю, и ков ље и на васъ пасти, кадъ одрастете и нѣово место у вашей отачбини заступите.

Упамтите ово, драга децо моя, еръ благiй Богъ шилъ благословъ само на ону землю, коя рађа добре и поштене сынове, кои любе Бога, кои любе одъ свегъ срца свою отачбину, и све оно, што е добро, праведно и поштено.

А Н Е К Д О Т Е.

1.

Пытали су грчкогъ филозофа Талеса, шта е найтеже, и шта е найлакше. „Найтеже е, одговори онъ, себе самогъ познати, а найлакше друге опрочавати.“

2.

Кадъ су Платону казивали, да неки люди о нѣму зло говоре, „Шта знамъ друго радити, одговори онъ, него тако да живимъ, како имъ нико неће веровати.“

3.

Антистенесъ чув, да га неки неваляли люди врло хвале. „Боимъ се, рече, или мысле тyme да ми шкоде, или самъ безъ знаня могъ зло какво дѣло учинио.“

4.

Біасъ, еданъ одъ седамъ грчки мудраца, нађе се едномъ на лаћи са безбожнымъ людма. Буря се подигне, а лаћа дође у najveћу опасность. Садъ и безбожници почну гласно боговима молити се и у помоћ ий звати. Біасъ имъ но то рекне: „Молимъ васъ, ѣутите, да небы богови чули да сте и вы на лаћи.“ —

5.

Брбляваць еданъ упыта Демокрита философа, гди бы се сутра могао съ нѣмиме наћи. „Тамо, одговори фи-

лософъ, гди се надамъ да тебе нећу наћи.“ —

6.

Филозофъ Демонаксъ, изъ острова Кипра, сретне на явной улицы човека едногъ, кои е свакиъ часъ у свое лепе вунене альине загледао и гордо ишао. Приступи къ нѣму и увативши еданъ край альине рекне му: „Ніе ли истина да е пре тебе ову вуну овца носила?“

7.

Богатъ еданъ грађанинъ дође кодъ филозофа Аристипуса, ѣака Сократовогъ, и замоли га да му сына воспита. Но кадъ е славный овай учитель знатну сумму новаца за то поискао, уплаши се отаць и повикне: „Та за те новце могу я мени едногъ роба купити, кога и тако потребуемъ.“ — „Е па добро, одговори филозофъ, онда ѣешъ на место едногъ два роба имати.“

8.

Миндусъ была е мала и незнатна варошь, али е имала врло велике и прекрасне капиѳ унаоколо. Кадъ Диогенесъ уђе у ту варошь, повикне: „Жители Миндуса! Затворите брже врата, да вамъ варошь неутече.“ —

9.

Упытаю трговца едногъ, како е до тако великогъ богатства дошао,

одговори: „До великогъ богатства дошао самъ я врло лако, али до малогъ лагано и са великомъ мукомъ.“

10.

„Ко' е найбогатіи?“ упытаю Клеантеса. „Онай, одговори филозофъ, кои е у жељама найсиромашніи.“

11.

Зено увати свога роба на крађи, и почне га тући. Робъ почне се извинявати, и рекне, да му е суђено было да краде. „То ти е онда суђено, и да будешъ бієнъ,“ одговори Зено.

12.

Рутилиюсъ Руфусъ стане се противити неблагогородной намѣри єдногъ пріятелиа свога. Овай се разлюти и рекне му: „Нашто ми твое пріятельство, кадъ нећешъ да учинишь оно што те молимъ.“ — „А нашто ми твое, одговори Руфусъ, кадъ тебе ради треба зло да чинимъ.“

13.

Филозофъ Кратесъ спази єдногъ младића, гди на усамљеномъ месту изванъ вароши врло доцканъ самъ овамо онамо одаше, и упыта га, шта чини ту самъ. Младићъ му одговори: „Говоримъ са самимъ собомъ.“ — „То онда добро пази, да неговоришь са каквымъ рђавымъ човскомъ,“ — рекне му филозофъ.

14.

Римскій царъ Антонинусъ имао е обичай говорити: „Я волемъ єдногъ єдиногъ одъ моїи грађана' сачувати, него хиляду неприятелиа' погубити.“

15.

Грчкій филозофъ Антистенесъ говорио е често при своє обучаваню: „Човекъ треба такво благо да стече, кое бы у случаю кораблекрушенія съ нымъ заєдно на суво испливати могло.“

15.

Кадъ е Фоціонъ, атинскій вождъ, невино на смртъ осуђенъ быо, упыта га єданъ одъ пріятелиа, да ли бы имао штогодъ сыну своєму поручити. „Да како, одговори Фоціонъ, я му заповедамъ, да неправду, коя е отцу нѣговомъ нанесена, после мое смрти сасвимъ заборава.“

17.

Немачкій царъ Рудолфъ првый, укори єдномъ своє дворяне, кадъ е примѣтио да многе сиромаше къ нѣму на аудієнцію не пуштаю, и рекне имъ: Одяко пуштайте све люде къ мени; заръ самъ я зато постао краль, да као птица у кавезу затворенъ стоимъ?“

18.

Сади перзійскій мудрацъ, приповеда у своимъ кнѣигама овако: кадъ самъ іоштъ дете быо, читао самъ єдно вече изъ свете кнѣиге закона. Браћа моя поспу, а я рекнемъ отцу момъ: „Где отаць, сви спаваю, само се я єданъ молимъ.“ — Отаць мой узме ме нѣжно за руку и рекне: „болѣ бы было, сыне, да си и ты заспао, него што си тако суетанъ о ономе што чинишь.“

19.

Архимандритъ Канетъ купіо е у єдної гладной години милостиню за

10*

сиромаше. Офицъръ еданъ одбіе га. Но онъ навали іоштъ выше на нѣга. Офицъръ се онда налюти и ѣуши га. „То сте мени дали, Господине, одговори свештеникъ; садъ дайте што годъ такође за мов сиромаше, кои у миру одъ глади.“ —

Досетке Амицине.

20.

Едногъ слугу коначкогъ, кои е нешто скривіо быо, заповеди Амица повалити на мацка, и оцепити му подобаръ брой батина'. Овай се одма съ почетка стане и рукама и ногама праѣкати тако, да су удари кадшто руку ил' слабине ил' леѣа доватали. Видеѣи ову неуредность потрче некїи одъ служителя да страдалцу руке и ноге придрже. „Стойте,“ повиче Амица, „заръ вы незнате да мы живимо у слободной земљи? немойте дакле одузмати човеку слободу нѣгову, некъ се онъ разбацуе и праѣака по своіой вољи, у здравлѣ господарско!“

21.

Селякъ некїи пролазеѣи покрай коначке башче у Крагуевцу, узкине съ пружены' преко тарабе гранчица' неколико шльива' за ело. Видеѣи то служители зауставе га и доведу предъ Амицу. Овай дознавши грдну величину краѣе, одузме селяку шльиве и омазавши му сво лице съ нѣима, заповеди да се крадльивацъ съ неколико лѣсковаца' казни. Кадъ се селякъ извинявати и молити за опроштенѣ почне, продересе Амица громовито на нѣга: „Заръ ты незнашъ, вели, чїе су ово шльиве? па кадъ шльиве княза Милоша тебе не дираю, и допустиле су ти мирно проѣи покрай нѣи; зашто и ты нѣи на миру не остави? Лези!“

22.

Младиѣъ некїи изъ Нѣмачке доѣе у Крагуевацъ, да учительску службу потражи. Приявесе по тадашнѣмъ обичаю найпре у коначку кодъ Амице. „А знашъ ли ты Грамматику? запыта га Амица. „Како небы, вели, знао, безъ нѣ небы се ни усудіо искати учительство. — „Е добро,“ одговори онай, „кадъ знашъ, а ты се попни на овай каменъ (бинѣкташъ), па ту стой, еръ високоучени треба съ узвышеногъ места да се разговараю.“ — Овай у невиности своіой попнесе на каменъ, и стояше ту позадуго укоченъ, на не малый смей десивши'се онде чиновника' княжески'.

23.

Нижїй чиновникъ некїи изъ Нѣмачке, нашавши се у нечему увреѣенъ, тужаше се кодъ Амице и зактеваше удовлетворенѣ, примѣчаваюѣи да ѣе онъ у противномъ случаю честь свою и далѣ тражити. „А колико си ока' чести, Бога ти, донео овамо у Србїю? па да ти исто толико на кантаръ измеримо и вратимо,“ одговори му Амица.

24.

Другїй некїи младиѣъ изъ Нѣмачке доѣе у княжескїй коначъ, да се за писарску какву службу моли и препоручи. Амица преслушавши молбу нѣгову рекне му: „Заръ ты да будешъ писаръ кодъ насъ? па онда давши изазвати покрупногъ едногъ и главатогъ чиновника изъ княжеске канцелларїе, окренесе ипакъ къ просителю: „Ето видишь, вели, овакови су кодъ насъ писари; овакве замашне главе пишу оне велике кнїиге; а шта ѣешъ ты кукавче да чинишъ? Болѣ ѣе быти, латисе другогъ чега еди се човекъ и съ маломъ главомъ протурити може.“

СТИХОТВОРЕНІЯ

ПЕТРА ПРОТИЃА, СОКОЛЯНИНА, ЧЛЕНА ДРУЖИНЕ МЛАДЕЖИ СРБСКЕ.

1. АНДРІЄВЪ ДАНЪ.

(1849)

Добротворство признателству Майка
Срећни часи сладке опомене
Порађаю и блаженству воде. —
У разброю човечство њиноме,
Сласти мора прораня пучину,
Ма колико набрая их' тужан?
На читавомъ времена ћердану.
Кога ките столећа низови. —
Нико њима нераскошанъ іоште,
Али свакій па и фараонцы
Кои ма се іоштъ за честность незна
У сладкима живе споменима. —
И Андріє друга Спасовога
Првозванца к'о и првослѣдца
За Исусомъ свѣтилника свѣта
Осіавшимъ землю с' небесима
И своіємъ пречистимъ брениємъ
Исцѣливши окатце, слѣпоте
Данакъ слави славства половина
К'о подпору православ'я цѣла
Полу славства вавѣкъ православну
Онъ научи свету христіанству
Па што учи то заштића вѣрно. — —
Ал' да л' има іоште иђе когодъ
Ко га срцемъ слави к'о Срб' правый?
Комъ одъ зиме већма трне тѣло
Том' є вазда и ватра милія
Па и србинъ ког' тишташе узе
Пол' Европног' мучителя нѣгда
Андрієвъ данъ двапутъ освануо,
Кадъ с' небеса прійми спасеніє.
Србинъ ставля међ' д'не најсретніє
Андрієв-данъ и дав му мѣсто
У зачелю своих светковина.
Тко л' бы ћео, ко ли сада може
И данашній данакъ Апостола
Непосветит' прославу нѣговом',
И споменут' баръ у души своіой
Нѣкадашня престрећна збитія. —
Србія се у пѣсми разлеже
Усрећена даномъ Апостола

Па и моя душе чувствованя
У желји самъ да с' излію сада. —
Али с' кое я да почнемъ стране?
Да л' одъ грозна боя косовскога
Одъ пропасти величества србскогъ?
Та ніє л' то старе злѣдит' ране
У бѣснило доводити душу
У жилама узмутити крвцу
А човека створити Авећу.
Ко є юнакъ ко л' витежка срца
Да несреће све преброи редомъ
Кое іоштъ су необичне свѣту
— — — — —
Ко л' бы рећ'о кол' бы слушат' мог'о
А у каменъ да с' нествори синій
К'о кадъ бы га што се нѣгда гата
Легіони склептали Горгона.
Да л' да почнемъ одъ турскогъ назадка
И пропасти ата и пусата
Одъ изгуба свакогъ насилія
А васкрса србинске дивоте
Србске славе и Србіє миле?
Да ли мое я да склонимъ руке
Предъ онієхъ деветъ лѣпотица
Ил' предъ њинимъ Богомъ голишавимъ?
Да л' Ерату молит' пѣвакиню?
А без' Лире, пѣват' ли се може?
Гласъ Анђела ремети ми мис'о
И прекида у залудность рѣчу:
„Ће с' безъ дима Оганъ распалио
Ће л' на нѣму смртный огріао
Да с' одъ дима сузе изчулавша
С' едногъ места не пом'ко на друго.
Што ли тражимъ Лиру и Богове
Но раздрагай Гусле Вишњићеве,
А у пѣсми кою пѣвають оћешъ
Узунъ Мирко очевидаць свега
И страдања и веселя Србска
Над' Аполлом' повисоко стои
То изрече па га већ нестаете. —
Узунъ Мирко Апостоловићу!

Подупри ме ђеђе посрнувша.
 Свѣту кажи ел' овако было:
 Косовске е записао яде
 На срцама свию Срба правы
 На Србскимъ свимъ богомоляма
 Азіятче, Србства поплѣнитель,
 Кадъ се згнѣзди у срце Србіе,
 У домове светого Неманъ,
 И нѣгови послѣдника свиехъ,
 Затече се познат' се у свѣту,
 Ко крвождеръ и мучитель людскій,
 Каква чуда и какве покоре,
 Четыр' пуна онъ почини вѣка,
 Свакій винокъ и свака му пола,
 Ка и свако десетогодіе,
 Свакій мѣсець, данъ, сатъ и седмица,
 Особитый на себ' печать носи,
 Поганскіе мука' измишленя
 А свакъ Србинъ и мужко и женско,
 Отаць, Майка, братаць и сестрица,
 Па и само у матери чедо,
 Понесоше знаке Господарства,
 Азіятског' ил' изродског' само,
 Кое с' муке а одъ велѣгъ стида
 Предъ свѣтомъ поменут' несмію
 Текъ предъ Богомъ кой прозире срца. —
 Тежко Орлу одъ нѣгова перя
 И Србія одъ свои сынова
 Яничара вазда проклетіехъ
 Кои но се осилише люто
 Све мучише, себи дохакаше. —
 Деветнесто засину столеће
 А Србинъ се изъ гнѣилежа креће
 Куне себе, куне породъ злобе
 А одъ свуда чека избавлена
 Гледа чуда своємъ очима
 Ђе им' гине Бирчанин' Илія,
 Кнезь Алекса, и калуђеръ Ђеро
 Са Рувима угрејани клѣшти
 Живо месо одкидаю Турцы
 Овђе онай, онђе овай гине,
 Досади се спосити теготу
 Подиже се србадія листомъ
 Свакій шуму и куми и моли,
 Шта ко има с' тымъ се бранит' мисли
 Неко виле а неко тоягу
 А пиштоля педесетый нема
 Ма предъ свима стои Карађорђе! —
 Своимъ духомъ свимъ даруе снагу
 Нѣму твораць самъ накнађа съ неба. —
 „Стани туро да се огледамо
 Ко е ячій на огнѣшту моме“
 Стои ека србскіехъ гласова.
 Смуаше се по граду Даіе
 Све се у градъ склепташе Спаіе
 Кой одъ србскогъ іоштъ утече гнѣва.
 Залудъ сада руше разсиаю
 Залудъ чате кнѣиге Ипціеле
 Ни владика непомаже самый.

Кучукъ у Градъ едва живъ измиче
 Еданъ другом' шапугаю таіомъ
 „Качъ Јолдашу куда годи знадешъ
 Са крмцима немож' егленисатъ;“
 Еданъ едно другій друго мисли,
 Бегъ о яспри, Мула о ђитапу
 Муезини о нѣовой дреки,
 Карађоко о погиблю турскомъ.
 Онъ се спушта Београду саму
 Око нѣга намѣстио войску
 У оч' дана светого Андрије
 Нуго Граду велике неволь.
 Мразъ е с' едне а Влахъ с' друге стране
 На злу мѣсту ибрикъ се следіо
 Неморе се по вѣри умити
 А вла неда до'ве проучити —
 Они много, ђоко мало мисли,
 Мало мисли али много ради,
 У редъ свѣтскихъ што с' ставля чудеса.
 Акшамъ паде на земљицу црну
 У облаке мѣсець запапуо,
 Да негледа свога обожника,
 Ђе с' ко крме по хендеку валя,
 Ђоко викну: юришъ Србадіо!
 Ко юрили каж'де Чойковићу
 Бы ли конда што продріе првый
 Што продріе на Сава-Капію
 Смлати онђе ђе е кога стизао
 Србадія юришъ учинила
 Та страотно бѣше погледати
 Како еданъ преко другогъ скаче
 Како прси прси удараю
 Пушка пуца а ножеви сякте
 А крваво сада присякую
 Садъ комаде мяса одбацую
 Садъ за грло закучую зуби.
 Ко у шанцу на бедем' се пенъ
 Ако горе, долъ суноврати
 Съ Господствомъ с' удрила слобода
 И надбила! а Бог' іой помог'о.
 Зора мрака, Срб' с' робства отреса.
 До зоре се Бѣоградъ освои
 Ма са жертвомъ нигда прежалѣномъ
 Са Србиномъ Чаранићем'
 И са Кондомъ Улисева ума.
 Кои съ мачемъ добише безсмртъ
 И юначко име у народу
 Тврђава е за Божићъ остала
 Већа слава а за већій данакъ
 Што се мысли то се и учини
 Ма е судба себи жертвовала
 Илядама Срба юначкіе
 Ђрѣ ихъ двѣста предъ иляде стае
 Опетъ паде Србинъ с' Карађорђемъ
 Оба паше али неумреше
 Но осташе оба у безсмртю
 Карађоко међъ юнацма првый
 Обоица морадеше пасти

2. М А Ч В А Н К А.

Мачво земљо пеницомъ обилна
 И юнацма што юнаке воде
 Бойномъ полю или жићу вѣчномъ,
 Ето м' теби да потражимъ гусле
 Уз' кое се Вишњић напѣвао
 Одъ Дувала што остало јоште
 Да достојне наслѣди их гласомъ.
 Јоштѣ да тражимъ или да их нађем'
 Та Србкинѣ ил' Херойке праве
 Што далеко стале надъ Доилѣомъ
 Гедеонске кржаве побѣде
 Са ексеромъ довршивше вѣгда. —
 Проуяше четири месеца
 Одъ новога србскога устанка
 Донацъ гнѣва ил' трпљива пуный
 Већѣ преврѣо па и покипио
 Варяча га не'опѣни турска,
 Тешко томе ко с' опрљи њиме
 Ни ђаја га ни иљада сѣ њиме
 Успирити не быау кадри
 Ни Моравомъ заладити самомъ —
 Но се просу по Србији целой
 Па Чачане опржио најпре
 И госте им' Биоградце с' ђајомъ
 Па Валѣвце и Палеж паланку
 Карановацѣ па и Пожаревацѣ,
 Баточину и све поредѣ Саве
 Тек га дрински залађали хуцы
 И одъ себе одбѣяли кадкадѣ. —
 Два се вѣтра распирила бяу
 Ђапанѣ дува одъ Босне велике
 Изъ рукава свечевога ђурка,
 Њиме гиба Рушид Серашѣре
 По еку се познавало Псето
 Ма пре мѣха обадва продрѣо
 Но витежтво Србско побѣдио
 Другиѣ дува управѣ одъ ђупрѣе
 Марашлија снуждѣо се тамо
 Ма све залудѣ, што ѣдномъ искише
 У лонацѣ се више неповрати
 Нит' се враћа нит' кипѣт' престаде
 Докъ душманскомъ незалади с' крвцомъ.
 Дивно чудо вруће с' врућимъ гасит' — —
 „Нуто муке, и нуто белая!
 Ђе е крамакѣ горе диго Сурлу
 Оштри зубе, ма за турске кости
 На колѣ се више необзире
 Зло одъ свуда ђецы османовой
 Зарѣ кѣяметѣ прикучуе с' близу
 Што е турско све у натрагѣ пошло
 И Мачва се отурила веће
 Ни Рушићѣ е па ни Чупићѣ самый

Немогао уздржати више
 Но послао на дублѣ Мараша —
 С' доста войске и џебане сваке
 Ма витежтво побѣђа мложину
 Прем' са штетомъ до два поглавара
 Са Србиномъ Ненадовићѣ Симомъ
 Што Валѣвце на бой нагонише
 Кои сами нехтеше удрити
 Но почеше бѣгат' ко зечеви,
 Ђдва Молерѣ да их обустави
 Ма войвода вазда првиѣ бившиѣ
 И ту скочи са своимъ зеленкомъ
 Башѣ до Шабца и Бедема сама
 Па у њѣ обе сасипа кубуре
 И турчина продрѣљива ђекогъ
 Искочивша за дизгенѣ зеленку
 Премлатѣо, докѣ годѣ га олово
 До юначкогъ погодило срца,
 Шта бы далѣ я несмиѣм' казат'
 Но допуни ты Јакшићу врлий
 Панцирѣо Србскиѣ л' журналисто,
 Камо сређа да стотина паде
 А онѣ оста за обрану далю.
 С' друге стране Дринчић издапуо
 Пошто триестѣ глава османскиѣ
 Одъ трупине сабљомъ одвоѣо
 С' доста робља па и Пащомъ самимъ. —
 После тога боя крвавога
 Ђе се сређа с' несређомъ суслела
 И продрла к'о е божа воля.
 Милошѣ войске распустѣо њѣшто
 Пођи куђи и одморитѣ крила
 Лакимѣ постат' за летенѣ далѣ
 Њѣшто онде оставѣо бѣше
 Чуват' с' Дрине и одъ Шабца града
 Да не продру огладићли турцы
 Већѣ и чорбомъ одъ конѣскиѣхъ жила
 Прекуванихъ и по седамѣ пута
 Што су трбу варакали кадкадѣ
 Ђрѣ немали ни лѣба одкуда
 То л' овнова као мало прѣе
 Сира леба и трбушакѣ масла
 И ртима да цицваре граде
 Што све рая доносила њима
 А сада се похасила лото
 И склопила око шанца свуда
 Те л' се умре свагда немилице
 То од' глади, то одъ скупна смрада
 Одъ кога ихъ Сава неопрала.
 После боя на њѣколѣко дана
 Юнацы се на бой опремаю
 Домаћнице спремаю комору,

Скупили се поносне Мачванке
 Одъ лісна села Богатића
 У средъ села као адетъ што е
 Разговоре женске растуриле,
 Ма ни една незбори о клувку
 Ил' преслицы, разбою, повесму
 Но о новомъ поглавару своме
 И о србској најближој добити,
 О устанку Мачве поносите
 И о чудной киши Аврамовой
 Кое предсказъ помого е Србу
 О цвиету Ненадовићъ Сими,
 Когъ жалую к'о што жене знаду,
 Све Валѣвце и плацльвостъ њину
 Предаваюћ' вѣчноме проклетству,
 О юнаштву жена Чачанскіе
 Што су турке стизале каменѣмъ
 Да и оне не бы мањъ быле
 Да ког сина или луда ћупа
 Преко Мачве ил' башъ преко села
 Па пронесе сада ил' ма када — —
 У овоме лепомъ разговору
 Ёдна одъ њи устала до пећи
 Разгорѣвше с' да с' погаче пеку
 С' чим' ће с' србске товарит' коморе
 И вратила свимъ изрекши 'вако:
 „Друге мое ево дође врѣме
 И намъ нашу рјечъ одржати.
 По моравлю ниће узмакнути
 Ево одуд еднога Баліе
 Издрпане изтрня реко б' е
 Ножина му дуга за поясомъ,
 А на глави теке са ћулаомъ
 Незнам' ће е Сарукъ изгубіо,
 Но држите чим' можете коя
 Са сикиромъ ил' жарачемъ дугимъ
 Ол' вратиломъ ма препунимъ пређе
 Уплѣат' га да „Медетъ“ нерече,
 Я ћу сама наприедъ предъ вама
 Запнячомъ ономъ дреновачомъ.“
 Све скочише кадъ те чуше рѣчи
 Шта е могла коя дочекала,
 У то турчинъ предъ врата бануо
 Па с' изадрѣ: „Ей ће'сте влаинѣ
 Кам' ужина кам' цицвара Аги
 Яли чимбуръ са стотину яя.
 Заръ се и ви поасисте бохне
 Поасисте и поманитасте
 Ко погани штоно су вамъ власи

А невиде саблю Рушиндову,
 Брже дайте чимбуръ и цицваре
 И ракіе ако с' нашло иће.“
 Докъ текъ една садъ прозбори громко
 И деши га по голой вратини
 Запнячомъ, да клекнуо одма
 Викнув' „аманъ нете предаемъ се.“
 Па му рече циганине црній! — —
 Шта ужину іоштъ и данасъ тражишъ?
 И цицвару па шта рече іоште
 До сто яя? ал' си огладніо,
 Брже амо мое другарице,
 Дижте руке неостале пуге
 Да га њиномъ светцу опремимо
 Оће ли га безъ чимбура примит'“
 Моли им' се Бошнячина луда
 „Аманъ младе ако Бога знате
 Додайте ми кукурузе најпре
 Да поедем', напіем' с' бунара
 Ту ћете вы севапъ учинити
 Дайте лѣба и жива вамъ ћеца
 Ваша браћа и све ваше што е
 Да с' наручамъ па убите онда“
 Ту заклетва наћера Србкинѣ
 Дадоше му лѣба біелога
 Ма ракіе ни цвркнути капце
 Па пошто се турчинъ наручао
 Почеше га грдит' к'о умію
 Ама турчинъ наранив' се добро
 И немисли огладнити више
 Две три речи њима поврнуо
 Док га една лупила сикиромъ
 Башъ ко крме у оч' баднѣгъ дана
 Тек мећ' уши а не у сред' чела
 Преврну се и отегну папке
 Хурія се надъ њимъ нерасплака
 Што одъ женски руку погинуо
 Извукоше далеко лешину
 У шумаракъ да несмради села
 Но гаврани да с' паране њиме.
 Гласъ допао паши Рушић-паши
 Ћен' турчина уплѣаше Србке
 Онъ повика изъ грла турскога:
 „Бре аћеримъ Мачванке влаинѣ
 Бійте свакогъ кога годъ можете
 Вамъ женама ниће нема суда.“
 „„Ће е срећа и одъ Бога даћа
 И пилићи гомилаю яя,
 У несрећи, ни гигуша пеће.““

3. НЕЗАБОРАВЪ.

Чойковићу голаћа дружино!
 Ты вѣстниче србскога юначства
 Одъ косова просинувшегъ првомъ

Тебе судба Свемоћногъ ли сила
 Усрећила быт' пѣсникомъ србскимъ
 И юнакомъ мећу изврстнима

И любимцемъ повѣстникъ виле
 Астрономомъ што испита звѣзде
 На великомъ Срб-витежтва небу.
 Созвѣздіе одъ србски юнака
 Што новима умножи звѣздама
 Ма у ружно одъ столећа време
 Сръ устоке задао страхотнимъ
 Затресе се та дивота србска
 Нови створи неспоени тврдо
 Окренуше стрмоглавце право,
 Караѳорѣ тек' се уставіо
 С' њимъ Поцерацъ заост'о Милоше
 Айдукъ Велько и Катићу Янко
 И Србенда Чарашићу Васо
 И два брата два Недића млада
 Кнеже Иво Сенберіе глава
 И два Попа Смиљанићъ и Лука,
 Другій ти се калемъ неприміо
 Оста, нако к'о и пріе было.
 На украсу Срба и Србинства
 Стави с' засторъ одъ облака мутны
 Али размай са крилима т' духа
 Подпомаганъ Богоподобникомъ
 Растер'о е облачину густу
 За понавлят' или поправляти
 Ту украсу што угину пріе
 Сродніе се сродномъ прилюблюе
 Милошу е косовскомъ юнаку
 Опетъ Милошъ понайближій важда
 Природа ій савезала сама
 Вѣчномъ свезомъ непрекидном' с' нигда
 Узъ Милоша поставляшъ Милоша
 До Лазара врстнога Мутапа
 А за ято браће Юговића
 Ставляш' браћу по Србін Майцы.
 Вредна Лому, Дринчића, Добрачу,
 И Райћа, Вучића, Мићића,
 Место Бошка Паштрмца постави
 И подруга с' два Чараковића.
 За Топлицу Ненадовићъ Симу
 За Ивана Срдана Илію
 За ненадну жертву Витомира
 Срба Јову Вукомановића
 А међу њи врстна свештеника
 Мелентія Србскога Владіку
 Кой турчина кадъ дочепа с' жива
 Нерад' с' крвлю поганити руке
 Зове другогъ псето да утуче.
 А око њи остале юнаке
 Што Србія у безбројк' има
 Тако с' диже што изчезе грозно
 Ма твою оку к'о човѣчиему
 Невиди се докончаность лѣпа
 Но јоштъ купи одъ распрсли с' звѣзда
 Што узъ четвртъ стали одъ мѣсеца
 Али си се преварио лото
 Сръ шта њ ново са старимъ крптити
 Него вѣчный и крпежъ и трпежъ
 Ма духъ ти е замао се силно
 Певајући велике юнаке

Ил' жалећи рода погибіо
 Па засобомъ, нигди л' поредъ себе
 Оставіо и не поменувши
 Два юнака и два мученика
 За честь рода и имена Србска
 Ралетићъ е едно Танасіе
 Изъ Грбица села поносита,
 А друго е Србъ Зимонъа Божо
 Изъ страотна села Вучковице
 Обоицу Груза породила
 — — — — —
 — — — — —
 Кадъ е киша одъ крвави стрела
 Ил' и судба штал' се може рећи?
 — — — — —
 Прећерала вожда с' войводама
 Преко Саве и преко Дунава,
 Сиротиня кадъ приклони главу
 Турскомъ мачу, сабљи и топузу,
 У вериге заплете се тужна
 А свети се затворише храми
 Ђе се пѣло крозъ деветъ годива
 Србска слава ах краткога вѣка
 Па у потокъ дубоко се замкни
 Тек' с' иконе двіе ил' четири
 У шупљини каквога раста
 Намѣстив' их па предъ њима падши
 Моле Бога србски свештеницы
 Да укрѣпи срце у народу
 Да постояњъ све поднесе муке
 Коима се искушава вѣрний
 Башъ до часа божіе милости
 И васкрса четири вѣчна мртца
 До васкрса изъ просте колѣвке
 У којој се одніао малый
 Да велико одржи србинство.
 Навалише са све четири стране
 Господари или мучители
 Зажеднѣли крвавомъ осветомъ
 Све имъ мутно што е годъ и србско
 Србинъ Србка к'о и србско чедо
 Србске горе и Србски лугови
 Ђе су Гергомъ негда остаяли.
 Одъ србскіе юначки бусія
 Наранише себе и ртове
 Башъ одъ себе ниучему горе
 Сташе тражит' руо и оружъ
 Све се дало кадъ прицгале муке
 Што сатана незнао имъ дати
 Но су таке измислили сами
 Да с' и Шейтанъ са њима доучи.
 Кадъ се Проданъ подиго Апія,
 И са њиме двѣста триста Срба
 Подъ пусатомъ и с' небане њшто
 Препануле с' по Србін Аге
 Свакій себи ствара Караѳорѣ
 Вративца се с' миліунъ Москова
 Све репоня трагъ што шоша свуда
 Садъ ил' сутра на свакогъ е врати.
 Пошто судба ту отела цвѣтакъ

Одъ Србина Продана Аџіе
 Да г' у вѣнацъ уплете Милошу
 На когъ турцы ни мислили нису

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Траже турцы наново оружѣ
 Повлачеѣ' се одъ села до села,
 Вучковици солу допаднули,
 Ђе се чуло ил' доказ'о нѣкій
 Да су крмци затаили негди
 Двѣста триста и више пушака
 Надаю се опетъ Караѣорѣу,
 У прво се ни су преварили
 У другоме варнуше се малко
 Све се сбрало оборило главе
 Говори имъ Божо Зимонѣићу:
 „Браћо чуйте ако Бога знате,
 Кой е юнакъ некъ садъ срце стегне
 Некъ неизда юначку обрану
 Треба ѣе намъ бранити се одъ зла
 Бранити се и одбранити се
 Створит' вычанъ у свомъ роду споменъ.
 Ко неможе свое стегнут' срце
 Ко незналацъ некъ с' одбѣе наме
 Умрѣѣу издат' пушке неѣу.“
 У то дошли к' Агиномъ шатору
 Лютиито имъ турчинъ говорио:
 „Море Раіо! небудали више
 Него предай остало оружѣ
 Кое носте негѣе закопали
 Узалудно чекат' Караѣорѣа
 Кой се више повратити неѣе;
 Предай пушке и светло оружѣ
 Сваком' тури сыну царевоме
 Одавно се изамлѣло твоє
 Мисмо Баше до мора'е наше
 С' толузомъ ѣу нагнѣчити леѣа
 Я удрити петъ стотина штапа
 Ил' на колацъ ко Лисичю кожу“
 Сви ту ѣуте к'о да живи нису
 Теке Божо поче просипати:
 „Честитъ беже, царевый любимче!
 Што имасмо све досадъ дадосмо
 Дасмо руо, конѣ и оружѣ
 Јоштъ бы дали да што има више
 Ама нема лѣба намъ царева!
 Том' се вѣруй велика е клетва
 Невѣруешъ? ето твоє саблѣ

Оли царске а ев' мое главе,
 Ево врата понайтанѣій ту самъ
 Удри уби мучи како т' драго
 Ако т' нѣе грѣота одъ Бога
 А оружја неимамо више.“
 Ага макну окомъ на гавазе
 А гавазе Божу оборише
 Оѣешъ влаше садъ оружѣ казат'?
 Па гомилу приближише штапа
 Па двоица навалише боемъ
 И са викомъ да оружѣ каже.
 Преврѣе се подъ мукама Божо
 Превіа се као люта гуя
 Па оружѣ казати неѣеде
 Веѣъ куне се лебомъ царевіемъ.
 Петъ стотина намирише турцы
 Више Србинъ ништъ неможе реѣи
 Одъ мука е езыкъ му се свезо
 До текъ рече: „Ага, уби! незнамъ.“
 Ђдва га се сада остадоше
 Па одоше у село Грбице
 Уватише Срба Танасію
 Руке су му на прси метнули
 Исподъ колѣнъ ноге савезали
 Па притегли до пола прсію
 Па са коня смакнуше зобницу
 Па пепела скоро напунисе
 Стрмоглавце окренув' га јадна
 Па каиномъ удри кудъ нетреба
 По моцима куд' с' небіе нико
 Пепела се напунила уста
 Нос' и уши и крвѣ веѣъ проврила
 На черекъ се одмараю сата
 Не был' муке издале оружѣ
 То трајало пуна четыр' сата
 Ал' е Тане срца юначкога
 Кое смрти погледа у очи
 Без'да ништо затресасе душа
 Нешѣе издат', пушке ни ѣебану.
 Ето Срби до два мученика
 За србинство и за вѣру свету
 Што ѣ Чубрино промашило перо
 У ядове заплетено најпре
 Посл' у пѣсму и у вѣчно Ура!
 Ал' праведникъ не гине во вѣки.
 Честъ имъ да е одъ садъ па довѣка!
 Све намъ такве раѣале Србкинѣ
 Што ѣе за родъ жертвоват' се вольно. —

4. **БЕГЪ ВИТОЗОВИЊЪ УЖИЧАНИЊЪ**

И

СВТО ВИТКОВИЊЪ.

Благо томе, ко довієкъ живи,
Имао се радшта и родити.

*П. П. Нѣгошъ Владика црногор-
скій у горскомъ вѣнцу.*

Дрво Србске, кад' с' спухори славе
На Косову вечитомъ ватришту
Одъ устоке ветаръ подунуо
По свой земљи пепео разнео,
Иза мора турадъ насрнула
Загатляла земљомъ Ђоранле
Сву Бугарску притиснула широмъ
Цариградске осквернила храмѣ
Арнаутской саломила крила
А мацарску обранила люто
Уплашила одъ Беча ћесара,
А Србии срце изчупала
Гатля свуда, ломи и прождире
Светлостъ каля а невиностъ цвели
И пепео растурила Србскій
Неможе их ништа повратити
Ни десница Сибињанинъ Янка
Ни две саблѣ Бранковића Павла
Ни мачъ огнѣнъ Змай Деспота Вука
Ни витежство Якшићъ Димитрія,
Одъ Беча ий ћесаръ повратио
А Сигета Зриновићъ витеже
У неповратъ Зенти и Србима
Ни деветый не измако отле
Исподъ бритке саблѣ Евђенія
А и Дунавъ десетакъ узима,
Не обзиру с' нит' преда се гледи,
Докъ Соколске невишоше стѣне
Зграцаше се у Зворникъ бѣлый
У Ужице и Подринѣ кршино,
Омеђише полѣмъ Мравинцыма
Па на Међи начинише кулу
Бечкій ћесаръ у Шеру Валѣву
Па по земљи пустіо телала
Ой Србию земљо погорѣла
Ни ел с' игђе у пепелу твоѣ
Жива коя мишка притаяла
Ни си л' земљо родила юнака
Да ми сѣди у бѣлој кули
Да ми чува земљу одъ Турака
Да ми међу непрегазе Турцы
Да ми землѣ неараю мое.

Юштѣ се гласакъ ни разлего ни
Али лете стотине у чете
А предъ нѣима Витковићу Свто,
Я какавъ є Витковићу Свто
У висину све є надвисіо,
А лѣпоте надалек' му нема
Брцы мрки а обрве вране
Лѣпо руо а лѣпше оружѣ.
Начини га ћесаръ капетаномъ
Одъ Валѣва па до воде Саве
И одъ цѣле бутунъ шумадіє.
Одъ нѣга се поплашили турцы
Па дослуке учинили сѣ нѣиме
Многе досте набавіо Свто
У Зворнику Бега Видаића
У соколу младе Чакковиће
Сѣ Невесиля Бега Любовића
У Ужицу побру задобио
Усеина млада Папуцию,
Сѣ пешкеши се дариваю лепо.
Мало време за дуго небыло
Пошетао Витзовићъ Бего
Изъ Ужице изъ Бѣла града
Нижъ ѣетиню на нову чаршию
До дућана млада Омераге.
Селамъ му є турски називао:
„Селам алећ Ага Омерага“
Турчинъ му се по Турски одзываетъ
Витзовићъ сѣде на ћефенакъ
Па окићенъ чибукъ извадіо
Па замагли димомъ одъ духана
О свачему турчинъ егленише,
Омеръ лупа муштомъ о панѣину
Бегъ Омеру рѣчь бесѣдіо
„Омерага шта с'се ућутао,
Срѣ неборишѣ рѣчь одъ мейдана
Видишѣ власи земљу притискоше,
Узатише горе и путове
За бусіям' остаю намъ турцы
Збори чинит' шта ће се са нѣима“
Проговара Омеръ Папуция:
„Прођиме се Витзовићъ Беже

Нїе мени до шта но є теби
 Већь до муке и неволѣ люте,
 Градимъ чизме побратиму моме
 Побратиму Витковићу Ђвти
 Онъ се спрема одъ Беча Ђесару
 Данасъ петакъ, а сутра субота
 У неделю вакат' му є поћи
 Ну какве су юнакъ ий носіо!
 Юштѣ оваки невиђе ти око
 Кад' ли ћу ий свршит' кад' опремит'
 А мог' добра да нељутимъ побра
 Ђрѣ што могу разпобратити се
 То и русу изгубити главу.“
 Узе чизме Витозовићъ Беже
 Окреће ий и доле и горе,
 Па є гледа и мери є педљомъ
 Само сара до 4. педля.
 Па онъ рукомъ црну глади браду
 А Омеру рієчь проговара:
 „Коме і' ово ако Бога знадешъ,
 Та зар' Ђвти ядна му влахия
 А тако ми Бога великога
 Я бы нѣга на мейданъ зазвао,“
 Вели пѣму Омеръ Папуція:
 „Проћ' се Беже муке безъ неволѣ
 Да знашъ ко є Витковићу Ђвто
 Кадъ га видишъ обумре ти срце
 Кадъ корачи земля се потреса,
 А кадъ пуца нишанъ непромаша
 А кадъ сѣче, онъ на оке сѣче
 А кадъ збори лист' се съ горе тресе“
 А говори Витозовићъ Бего:
 „А тако ми мое турске вѣре
 И турскога рза и поштєня
 И юнаштва и могъ и нѣговогъ!
 Я ти нећу авдес' узимати
 Докъ невидимъ Витковића курву
 На Мравинцу у полю широку
 На мейдану предъ стотину кмета
 И толико ага и спаія
 И Достова Босански Бегова,
 Већь ты пиши кнѣигу на колѣну
 Па ми зови побратима твога
 Да ми пође на мейданъ юначкій
 Нѣга зове Витозовићъ Беже
 Я ћу послат' кнѣиге на татарє
 Некъ ми зове све кметове мое
 Одъ Сокола до Ужица града
 И све Аге одъ града Зворника
 Нека су ми на полю Мравинцу
 А у петакъ у данакъ данашній
 Да ми о'нѣ сви шапти буду
 Кадъ пророку я курбанъ учинимъ
 А одъ влаха Витковића Ђвте.“
 То изрече оде у чаршію
 Оста Омеръ на Дућану своме
 Брже болѣ чизме оградіо
 Па онъ узе калемъ и артіє
 На колѣну кнѣигу накітіо
 Па є шалѣ бієлу Валѣву

На колѣно Витковићу Ђвти
 „Побратиме Ђвто капетане
 Ево теби чизам' црвеніє
 И поздравлѣ одъ Ужица града
 Одъ нашега Витозовићъ Бега,
 Тебе беже на мейданъ зазивлѣ
 На Мравинце а у петакъ првѣй
 И я ћу те дочекати съ нѣиме
 Немой ми се задоцнити побре
 Да Ужички не рекну ти турцы
 Предъ стотину нахиски кметова
 Да ми нїє побро мейданція“
 Проће време а приспѣде петакъ
 Подиже се Витозовићъ бего
 На дорату коню одъ мейдана
 На пѣму є дивно одієло
 Утего се свилнымъ траболосомъ
 Бєлий сарукъ на ћєлавој глави
 За поясомъ двіє пушке малє
 Коє бабо на пешкєшъ добіо
 Одъ везира Бега Бєглир' Бега
 А у бою кодъ воде Мораве
 О поясу висі димискія
 Доратъ бѣсанъ а турчинъ помаманъ
 Отиште се одъ Ужица града
 А са нѣиме Омеръ Папуція
 А за нѣима бутунъ Ужичани
 Зачасъ пашє на полѣ Мравинце
 Чекаю ихъ нахійски кметови
 И одъ Босне Аге и Спаіє
 Они Бєгу даю ожѣлдіу.
 Бєго нѣима ово проговара:
 „О вы! крмцы нахійски кметови
 Камо вама Витковику Ђвто.
 Ђр' недоће да се огледамо,
 А тако ми бога великога
 Чека ћу га ішоте до 2. саата
 Па ћу узят' моего конѣица
 Па нагнути бієлу Валѣву
 Бѣлу ћу му растурити кулу
 Разтурити да с' ни камен' незна
 Сво Валѣво огнѣмъ изгорити
 А іюштѣ вѣрну облюбити лобу
 Па се дићи крозъ наію проћи
 До бієла града Біограда
 А узъ пркосъ одъ Беча Ђесару
 Нека знаде Витозовићъ коє“
 Па разапє бієла чадора
 Накићєный чибукъ замагліо
 Съ нѣиме сѣди Омеръ Папуція
 Низко сѣди, ништа небєсѣди
 Докъ долеће єдно турє младо
 Па є бєгу 'вако бєѣдило:
 „Шта си сѣо Витозовићъ беже
 Ево иде Витковићу Ђвто
 А са нѣиме стотина Србаля
 Сѣде беже чадору на врата
 Па погледа полѣмъ широкіємъ
 Али иде стотина юнака
 На конѣима добрымъ алатима.

Обучени у руо црвено
 Све њй Бего очима преброи
 Па запита Омера Турчина
 „Омер' Ага, ко ти е побратимъ?“
 Омеръ рече „нѣ нѣга овдѣ“
 Савише се стотину делія
 Око бѣла бегова чадора
 Па упоредѣ по 20. сташе,
 А ето ти помоли се полѣмъ
 Друга сура на бѣлимъ конѣма
 Само носе саблѣ одѣ майдана
 Руо имъ е као снѣгъ бѣло
 Око бѣла свише се чадора
 Па ѡгати сташе до алата
 Рече беже: „камъ Омере побро?“
 Омеръ рече: „ни овдѣ га нема.“
 Садѣ и треѣа помоли се сура
 Све су вранцы у враной оправѣ
 А на нѣма саме миздракѣ
 Сбечише се Турцы Ужичани,
 И рекоше младомъ Омерагу:
 „Омер' Ага умеш' ли казати,
 Ко е оно што на коню стои
 Повисоко надмашио люде
 Онѣ несѣди на коню вранчиѣу
 Ко остали ядѣ га задесио,“
 Окрете се Омеръ папуциѣ
 Па онѣ рече Витозовиѣ бегу:
 „Види Бего побратима мога,
 Онѣ нестои на добру конѣицу,
 Него яши дебела вранчиѣа,
 Ал' висиномъ све е надмашио
 Реко б' брате стои на седлашцу“
 Докъ су они у рѣчи были
 Стиже чета Бегову чадору
 Съ осталомъ се браѣа саставила
 Па с' у двое опетѣ раставила
 А излеѣе Витковиѣу Ђвто,
 Па дочепа гвоздена миздрака
 Пободе га у земљицу црну
 Па потеже пушку кубурлио
 Затрка се на воию вранчиѣу
 Па у трку пуца кубурлио
 А нишани миздракѣ пободеный
 Пушка пуче вр' копля одлеѣе
 Онѣ пролеѣе опетѣ съ друге стране
 Коня трче а кубуромъ туче
 Докъ изломи миздракѣ на комаде.
 Отле доѣе Бегову чадору
 Па Турчина гласомъ дозывао:
 „Излазѣ кучко Витозовиѣ Бего
 Дошо ти е Ђвто Витковиѣу

Устай море да се огледамо
 Предѣ Србима и овимъ Турцыма“
 Ал' се Турчинѣ препануо люто
 Па говори Омеръ Папуциѣ
 „Ой Омере Богомъ побратиме,
 Иди моли побратима твога
 Некѣ опрости животѣ на мегдану
 Несмиѣмъ му на мейданѣ изиѣи
 А ево му пуна чизма блага
 Мой Омере жутога дуката.“
 Па се Турчинѣ люто узврдао
 „Аманѣ Веже шта ли ѣу ти яко?“
 Оде Омеръ Витковиѣу Ђвти
 Речѣ му рече Витковиѣу Ђвто;
 „О Омере камо мегданциѣ“
 „Богме побро немамъ шта казати
 Туртинѣ се е люто препаднуо
 Но те моли и даѣ ти блага
 Побратиме пуну чизму твою
 Немой нѣга погубити побро“
 На то Ђвто ни гледати неѣе
 Веѣе тражи юнакѣ мегданцио
 Навалише и Срби и Турцы
 Па се моле Ђвти Капетану
 Да опрости Витозовиѣ Бегу
 И даю му обе чизме пуне
 Милый брате све жутога дуката
 Рече рѣчѣ Витковиѣу Ђвто
 „Айдѣ нека га, живѣ га Богѣ убио,
 Ђдна чизма теби Омер-Ага
 Друга чизма мојој пратнѣи храброј
 Што су себе и конѣ морили“
 Па онѣ некѣе ни одсѣднут' коня
 Но окрену право у Валѣво
 А за нѣма остали Србови,
 Турчинѣ оде у Ужицу бѣлу
 Па продаѣ свое спанилке
 Па продаѣ куѣе и тимаре
 Све на мезетѣ докѣ искупи благо
 Докѣ просячки животѣ искупио.
 Па узима штапа просячкога
 Да тумара съ нѣиме по свѣтини
 Да се рани за живота свога
 А да прича Витковиѣа Ђвту
 Изѣ косовскогѣ жалостногѣ пепела
 Што узкрсну да образѣ освѣтла
 Своме роду, свѣту на видику,
 Ето пѣсма, одѣ стара времена
 Намѣнѣна Витковиѣу Ђвти,
 Име му се споминяло вѣчно
 И србинска разгрѣвало срца.

ВАШАРИ или ПАНАЉУРИ.

У СЕРБИИ.

- Кодъ Беле Цркве, у Окружию Ягодинскомъ, о Великой Госпоѣи.
- У Брусницы, у Окружию Рудничкомъ, о Спасову дне.
- „ Валѣву, у Окружию Валѣвскомъ, о Илїиу дне.
- „ Гургусовцу, у Окружию Гургусовачкомъ, о летиѣмъ Св. Николи.
- „ Делиграду, у Окружию Алексиначкомъ, о Крстову дну.
- „ Заечару, у Окружию Црнорѣчкомъ, о Усѣновенїю.
- „ Иваньицы, у Окружию Ужичкомъ, о Петковачи.
- „ Карановцу, у Окружию Чачанскомъ, о Иваню дне.
- „ Крушевцу, у Окружию Крушевачкомъ, о Видову дне.
- „ Лозници, у Окружию Подринскомъ, о Цвѣтима.
- „ Неготину, у Окружию Крапнскомъ, о Малой Госпоѣи.
- „ Паланки, у Окружию Смедеревскомъ, о Крстову дне.
- „ Пожаревцу, у Окружию Пожаревачкомъ, на Томину Неделю.
- „ Пожеги, у Окружию Ужичкомъ, о Петрову дну.
- „ Тополу, у Окружию Крагуевачкомъ, о Малой Госпоѣи.
- „ Тополику исподъ Шабца, у Окружию Шабачкомъ, о Ђурђеву дне.
- Кодъ Тршкве Цркве, у Окружию Пожаревачкомъ, 14. Октоврїа о Св. Петки.
- У Шопиѣу, у Окружию Београдскомъ, 13. Юліа.
- „ Ђуприн, у Окружию Ђуприскомъ, треїи данъ Св. Тронце.

Примѣчанїе. Кодъ Беле Цркве, у Брусницы, Гургусовцу, Делиграду, Карановцу, Крушевцу, Неготину, Паланки, Пожаревцу и Тополину држаѣсе само марвены и отчеттвенны производа панаѣури; а у Валѣву, Заечару, Иваньицы, Лозници, Пожеги, и Ђуприн и свою иностранны еспапа панаѣури са тимъ додаткомъ, да ѣе они први по 3. дана, а ови последњи по 5 дана траати, почиючи свагда у еданъ данъ доцнїа после неделѣ или праздника.

У ЕВРОП. ТУРСКОМЪ ЦАРСТВУ

- У Битольи (Монастиру), свакога Понеделника.
- У Велесу (у Албани), 20. Маїа.
- „ Водени (у Македонїи), 10. Септемврїа.
- „ Зонцови (у Бугарской), 2. Септемврїа.
- „ Ипсали (у Руменліи), 3. Августа.
- „ Кервани (Серезу), 15. Февруарїа.
- „ Луки (у Македонїи), 5. Ноемврїа.
- „ Марашу, 20. Юліа.
- „ Неврокопу (у Руменліи), 15. Августа.
- „ Пазаруди, 24. Юнїа
- „ Прилипу (у Македонїи), 20. Юліа.
- „ Приштини (у Македонїи), о Ђурђеву дну.
- „ Петриѣу, 1. Декемврїа.
- „ Сербцы (у Македонїи), 10. Септемврїа.
- „ Силврин, 10. Септемврїа.
- „ Сребрници (у Босни), о Светомъ Луки.
- „ Черпани, 1. Октоврїа.
- „ Явнини (у Албани), 17. Маїа.

У МАЪАРСКОЙ.

- У Бан Бачке Вармеѣ, гди на 1. данъ напредъ марвеный вашаръ быва, есу 24. Априліа, 22. Юліа, 21. Септемврїа и 6. Декемврїа.
- „ Вацу, 25. Февруарїа, на еданъ данъ предъ Цвѣты. 2 Юліа, 16. Октоврїа, и на неделю дава предъ Рождествомъ Христовымъ.
- „ Иригу, 3. Февруарїа, 24. Априліа, 3. Септемврїа, и 15. Ноемврїа. — И свагда еданъ давъ напредъ марвеный вашаръ быва.
- „ Митровицы, у Неделю Цвѣтну, о Вознесенїю Господнїемъ, о Петрову дну и 20. Септемврїа.
- „ Мохачу, 25. Февруарїа, 17. Априліа, 24. Юнїа, 11. Ноемврїа и 21. Декемврїа.
- „ Осѣкѣу, 20. Януарїа, 24. Априліа, 30. Юліа и 13. Октов.
- „ Панчеву, о Петрову дну, и о Рождеству пресвятїа Богоматере.
- „ Пешти, о Іозефу, сирѣчь 19. Марта, о Медарду, или 8. Юнїа, 29. Августа и 15. Ноемврїа.
- „ Руми, у Неделю Цвѣтну, и Спасову дну, 29. Юнїа и 29. Септемврїа.
- „ Стольномъ Београду, прве неделѣ великога поста, 24. Априліа, 24. Юнїа, 24.

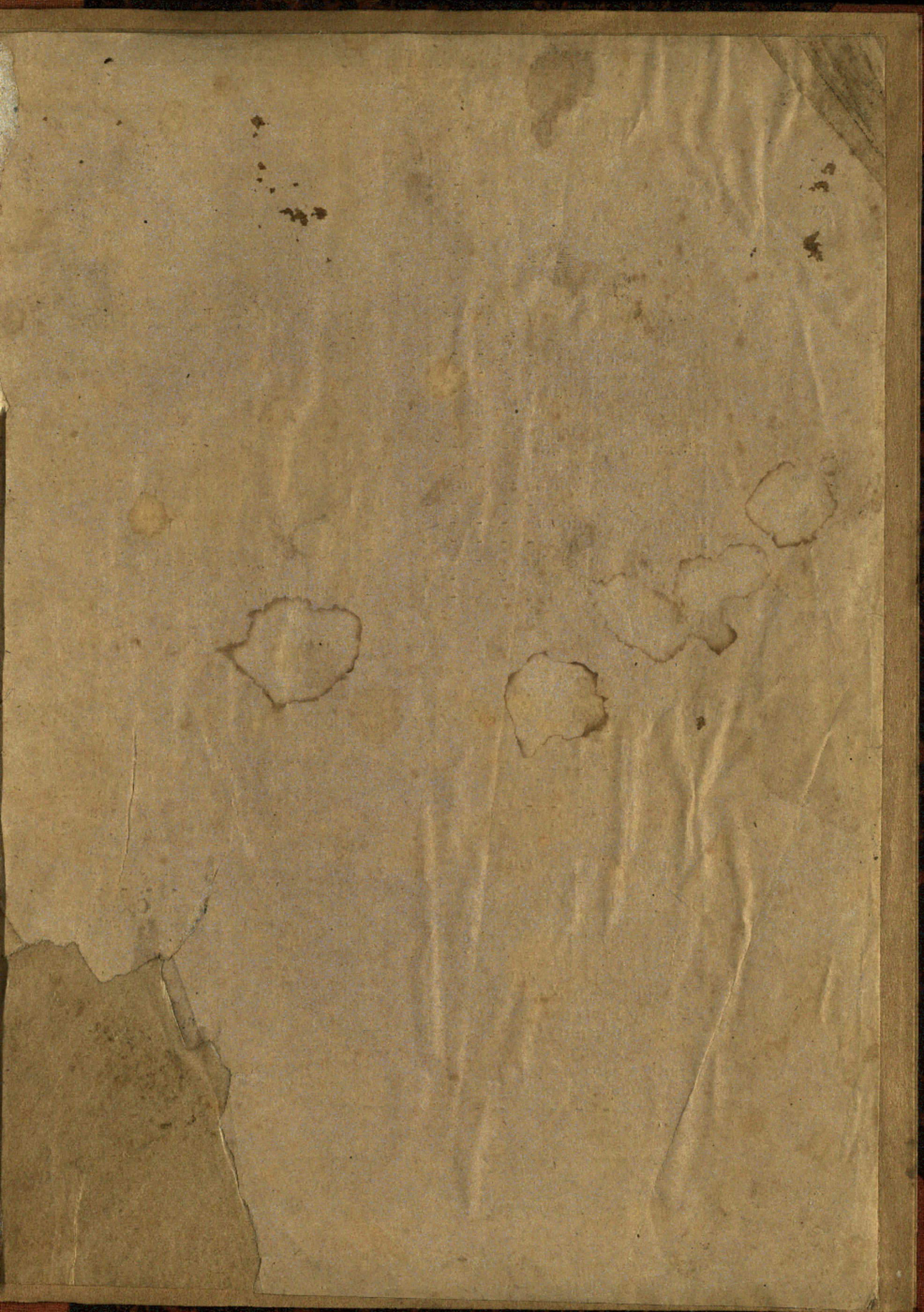
Пошта са
7. сатй после
именно:

У Смедереву					
„ Пожаревац					
„ Кладова					
„ Неготине					
„ Забчара					
„ Ягодину					
„ Ђуприју					
„ Крушевацъ, Четвртк.	„	Недељомъ	„	5.	„ у ютру.
„ Алексинацъ	„	„	„	3.	„ у „
„ Тургузовацъ	„	„	„	3.	„ после подне
„ Драгуевацъ, Средомъ	„	Суботомъ	„	4.	„ „
„ Брусницу	„	„	„	11 ¹ / ₄	„ пре
„ Чачакъ, Четврткомъ	„	Недељомъ	„	2.	„ п
„ Ужице	„	„	„	9 ¹ / ₄	„
„ Валъво, Средомъ	„	Суботомъ	„	9.	„
„ Лозницу	„	„	„	5 ³	„
„ Шабацъ	„	„	„		„

ОБРАТНО У БЕОГРАДЪ ОД

Изъ Смедерева, Средомъ и С
 „ Пожареваца „ „
 „ Кладова, Вторникомъ „
 „ Неготине „ „
 „ Забчара, Понедељникомъ

I. ШКОЛСКЕ.

	Грош.	Вр.
Букварь Србскій	1	—
Прва знања	1	10
Прва Читања	1	20
Друга "	1	30
Штѣца мала	—	20
" велика	12	—
Исторія крѣтва Срб.	1	—
Земљописъ Србіе и Турске	1	10
Граматика Србска	1	10
Рачуница кратка	1	20
Састави писмени	1	10
Букварь Немачкій	1	10
Разговора Немачко-Србск.	1	30
Свештенка Исторія	1	—
Катихисисъ краткій	1	—
" пространий	2	20
Рачуница практична за учи- тель	1	10
Часловаць у вожи	12	—
Псалтирь у вожи	12	—
Букварь Славенскій	—	32
" Латинскій	1	—
Буквошка Немачка	8	—
Граматика Латинска	8	—
" Франц. I. Ч.	8	—
" " I. и II. Ч.	10	—
Рѣчици Франц. малый	8	—
Земљописаніе изчислително	1	—
Поученіе Христјанско	—	32
Алгебра	16	—
Геометрија	18	—
Италија	6	—
Букварь Франц. съ Рѣчи- комъ	6	—
Читаоница Грчка	8	—
Собраније молитва	—	20
Устројеніе за Основна Учи- лишта	1	—
Наставленіе за Учитель Нор- малних школа	1	—
Наставленіе за Гимназијске Профессоре	1	—
Расположеніе за посало- троначко Училиште	1	—
Рѣчици Немачко-Србскій	10	—
" Франц. - Србскій	10	—
" Латинско-Србск.	14	—
Прегледалица Србск. кра- снописаня одъ 7 обра- заца	3	—

Грош. Вр.
Прегледалица немачк. кра-
снописаня одъ 6 обра-
заца - - - - - 1 10
Осимъ овде предлажемо и на-
зе се јошъ и други школскѣ књи-
га на продају, које се садъ у школамъ
Княжества Србіе не предају.

II. ЦРКОВНЕ.

	Грош.	Вр.
Служебникъ	—	60
Гребанъ малый	—	40
Ирмолѣдъ	—	40
Мисној обциј	—	120
Протоколъ крѣтаемыхъ	—	32
" вѣчаемыхъ	—	32
" умирающихъ	—	32
Молитвенно књиге	—	20

III. ГРАЂАНСКЕ.

Законикъ Грађанскій на пи- сајоној артив, у тврдиъ корицама	—	20
Законикъ Грађанск. на тупиъ папиру, у тврдиъ кориц.	—	20
Законикъ Грађ. великый зе- мљо, невеланъ	—	21
Законикъ Грађ. малый зем- љо, невеланъ	—	21
Зборникъ Закона и Уредба I. Часть, у меншиъ кор.	—	20
Зборникъ Закона и Уредба II. Ч. у меншиъ кориц.	—	24
Зборникъ Закона и Уредба III. Ч. у мен. кориц.	—	20
Зборникъ Закона и Уредба IV. Ч. у мен. корицама	—	20
Света Гора	—	4
Описаніе дрѣвѣ сти Србски у Светой Гори	—	18
Исторія народа Србскогъ одъ Давидовићѣвъ пре- водомъ араши Винкрана	—	—
Протоколъ за се	—	—
Писма майсторъ редности одъ слави калеѣѣ, III. за банкноте по Уставу Зем. Србіи плаћа се горена-	—	—

сатій после подне.
на I. сатъ пре одлика
фрестаа предаванъ писма

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

РПСр II 9

1851.1